

Nuna ataaseq – suliffissaqartitsiffik ataaseq

2014-I M I I T 2017-I M U T

S U L I F F I S S A Q A R T I T S I N E R M U T P E R I U S I S S I A Q

Inuussutissarsiornermut, Aatsitassaqarnermut Suliffeqarnermullu Naalackersuisoqarfik
NAMMINERSORLUTIK OQARTUSSAT 2014

Siulequt

Kalaallit Nunaanni inuussutissarsiorneq allanngoriartorfiup nalaaniippoq: Qangaaniilli inuussutissarsiutini, soorlu piniarnermi aalisarnermilu aamma Namminersorlutik Oqartussat pigisaanni suliffeqarfinni suliffinnit amerlasuunit siunissamut suliffiit amerlasuut namminersortutut ingerlatsisuni nassaassaalernissaannut, ungasissoq isigalugu aatsitassarsiornermik sammisaqanermi, takornarialerinermi aamma inuussutissarsiutini ineriartortitsiffiusuni suliffiit nutaat tamaaniissallutik, aammali utoqqarnik isumassuinermilu sammisaqarfinni sulisartunik piginnaasaqartunik pisariaqartitsineq qaffakkiartuinnassaaq.

Allanngortorfik nunatsinni suliffeqarfiusumut annertuumik sunniuteqarpoq: Ukiuni 2009-imiit 2012-imut suliffissaaleqineq malunnartumik annertusivoq, maannali aalaakkaasutut inissisimaffeqarluni, suliffissaaleqisorpassuaqarlunili. Naalakkersuisunit 2017-imut anguniarneqarpoq, suliffissaaleqisut sulinissamut piareersimasut affaannanngortinnissaannut.

Taamaattumik ullumikkut suliffiit tamarmik pioreersut, siunissamilu suliffiit takkuttussat sapinngisamik annertunerpaamik sulisartunik najugaqavissunik inuttalernissaannik isumannaarisussanik suliffeqartitsinermut tunngatitanik iliuutsinik iliuuseqartoqassaaq.

Suliffeqartitsiniarnermut tunngatitanik inuussutissarsiorfiusup piginnaasanik piumasarisannik suleqatigiinnerit pikkorissartitsinerillu aqutigalugit siuarsarneqarnissaannik iliuuseqartoqartariaqarpoq. Tamakku inuttassarsiornermut pitsaanusunik atugassiissapput, taamaalilluni sulisartup aamma sulisitsisup akornanni tulluartsuussutimik pisoqarsinnaalersillugu. Aamma nuttarsinnaassutimik siuarsaassapput, taamaalillutik suliffiit sumiiffigisaannut sulisartut nuussinnaalissallutik.

Nunatsinni sulisartut 18-iniik 64-inik ukiullit 1. januar 2014-imi 31.194-iupput. Qaammatit tamaasa kommunini innuttaasut 4.500-t missaat suliffissarsiortuusutut nalunaarsugaasarpud. Taakkunanit sisamararterutaasa missaat qaammammi tassani suliffissaaleqisutut nalunaarsugaanerminni suliffeqalersarpud. Ilimagineqarpoq sisamararterutaasa missaat suliffissaaleqinerup saniatigut allanik ajornartorsiuteqarput, suliffissaqartitsinermut imaaliillaanaq piareersimasuunatik. Taama amerlatigisut assersuutigalugu inuunermikkut imaluunniit peqqissutimikkut ajornartorsiuteqarnerat, maannakkullu suliffeqalersinnaannginnerat ilisimasaavoq nutaaq, tamannalu iliuuseqarfiggissavarput. Sinneri, suliffissaaleqisutut nalunaarsugaasut affaasa missaat suliffeqalernissaminnut piareersimasuupput.

Suliffissaaleqisorpassuit sulinissamut piareersimagaluartut ukiut tamaasa Kalaallit Nunaannut nunanit allamiunik sulisartunik ukiumik ataatsimik sivilissusilinnik sulinermut najugaqarnermullu akuersissutit 100-t missaat tunniunneqartarput. Pingajorarterutaasa marloriaataasa missaat sulisartunut ilinniagaqarsimannigitsunut tunniussaasarput. Aamma Kalaallit Nunaannut nunanit avannarlernit sulisartut tikisinneqartarput, ingammik pisortani aqutsisoqarfinni, assartuineri kiisalu illuliorititerni sanaartornernilu suliffinnut.

Suliffissarsiorpassuit Naalakkersuisuni suliffissaaleqinermik sukumiisumik misissueqqissaarisqaarnissamik aamma sulisartut najugaqavissut akornanni suliffeqartitsinerup annertusisinnissaanut ukiunut pingasunut periusissiorinissamik annertuumik kissateqalersitsisimapput. Aammattaaq Inatsisartut 2014-imi upernaakkut ataatsimiinneranni Inuussutissarsiornermut Ataatsimiititaliaq oqaluuserisassanik 20-mik aamma 21-mik aappassaanneerinninnermi isumaliutissiisumminni suliffissaaleqisut ikilisinnissaanut inuussutissarsiorfiullu ineriartortinnissaanut siunnersuutiniq arlalippassuarnik saqqummiussaqaarsimavoq. Siunnersuutit tamakku suliffeqartitsinermut periusissiami matumani eqqarsaatigalugit ilanngussorneqaarsimapput. Taamaattumik 2014-imiit 2017-imut Suliffeqartitsinermut Periusissiaq, "Nuna ataaseq – Suliffissaqaartitsiffik ataaseq" Kalaallit Nunaanni suliffissaaleqinermut tunngasunik apeqqutinik assut oqallisaasunik arlalinnik nalunaarsuivoq, aaqqiissutissanillu arlalippassuarnik, piffissamut qanittumut aamma ungasissumut saqqummiussaqaarluni.

Jens-Erik Kirkegaard

Inuussutissarsiornermut Aatsitassanullu Naalakkersuisoq

Imarisai

Eqikkaaneq suliniutinillu tamanik isiginnineq 6

1. Suliffissaaleqineq aamma suliffeqartitsineq 19

Tulluartsarsiuussisarfik	19
Suliffissarsiortutut nalunaarsukkat	20
Suliffissaaleqineq aamma sulisinnaasut	20
Ullumikkut suliffissaaleqineq	21
Suliffeqartitsinerup siuarsarneranut suliniutinut sinaakkutit	26
Suliffissaaleqisunut siusinnerusukkat iliuuserisanit inernerit	28
Suliffeqartitsineq	29

2. 2014-imiit 2017-imut Suliffeqartitsinermut Periusissiaq..... 35

SULINIUT 1. Nuna tamakkerlugu suliffissanut nittartakkamik pilersitsineq	36
SULINIUT 2: Suliffissarsiuussisarfinni Piareersarfinnilu isumalluutit pitsaanerusemik atorneqassapput	38
SULINIUT 3. Sulisartut kalaallit annertunerusemik piginnaangorsarnerat.....	42
SULINIUT 4. Inuusuttuni suliffissaaleqineq malunnartumik annikillississaaq	45
SULINIUT 5. Suliffinnut ornitaqarluni nuuttarneq pisariunnginnerulissaaq	48
SULINIUT 6: Sulisartut nunanit allaneersut nakkutiginerat sakkortusarneqarpoq	51
SULINIUT 7: Amerlanerit piginnaangorsaaqqinnermik neqeroorfigineqassapput	53
SULINIUT 8. Tulluartsarsiueriaaseq, aamma suliffissarsiortut sulinissamut piareersimangitsunut	56
SULINIUT 9: Sanaartornermut iluarsaassinermullu Aningaasaateqarfimmi suliniutit atuutsilernerit	58
SULINIUT 10: Nunaqarfinni tunitsivinnik nalunaarsuinerit	62
SULINIUT 11: Sammisaqarfiusuni nutaani suliaqarfinnilu siuariartorfiusuni suliffiit nutaat ataavartussallu	63
SULINIUT 12: Najugaqarfinni suliffiit qulakkeernissaannut IBA-p sakkutut atornera	65
SULINIUT 13: Aalisarnermi suliniutit isumalluutillu uumassusillit.....	68
SULINIUT 14: Iluserisamut politikikkut suliariniakkat, kajungersaasarnissamut iluserisat aamma ilinniagaqarnermik suliaqarfiusumi suliariniakkat.....	70
SULINIUT 15: Mandetimeqartitsinermut aqqiissut	74

3. Ilanngussat 76

Ilanngussaq 1: Saqqummersitaq 'Suliffissarsiortutut nalunaarsukkat'	76
Ilanngussaq 2: Saqqummersitaq: 'Suliffissaaleqineq aamma sulisinnaasut'	79

Ilanggussa 3: Kommunit nalunaarsuinerat	80
Ilanggussa 4: Suliniutinit sunniutit	82

4. Atuagassaatit..... 90

Eqikkaaneq suliniutinillu tamanik isiginnineq

Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfimmi juli 2014-imi "Suliffissarsiortut nalunaarsukkat" 3.360-iupput, taakkunani nunaqarfinni 391-it suliffissarsiortuullutik, ukiup suliani qaammammi tassani 3.382-iusut. Suliffissaaleqisut 22-nik ikileriarput.

Inuussutissarsiornermut, Aatsitassaqaqarnermut Suliffeqarnermullu Naalackersuisoqarfiup misissueqqissaarinerit suliarisimasaasa takutippaat, suliffissarsiortut nalunaarsukkat sisamararterutaasa missaat suliffissaaleqisutut nalunaarneqarfimminni *qaammammi tassani* suliffeqaqqilersimasut. Assersuutigalugit aalisakkanik suliffissuarnit nalunaaquttamat akunnermusiallit angerlartiinnarneqarsimasut.

Suliffissarsiortut nalunaarsukkat malilugit sisamararterutaasa missaat allanik ajornartorsiuteqarput sulilernissaminullu piareersimasuunngitsutut nalilersorneqarput. Tamakku kommuninit tulluarsaqatigiikkaani 2-miittutut (iliuseqarfigineqarnissaminnut piareeqqasutut), aamma 3-miittutut (ilatsiinnarallartutut) nalunaarsorneqarsimapput. Suliffissarsiortut nalunaarsukkat sisamararterutaasa missaat inooqatigiinnermi imaluunniit peqqissutsimut tunngasunik ajornartorsiuteqarnertik pissutigalugit suliffeqarfinnut piareersimanninneri atorfinitsinneqarnissaallu piviusorsiortuunngitsoq, ilisimasani nutaajuvoq.

Suliffissarsiortut tulluarsaqatigiikkaani 2-mut inissinneqarsimasut assersuutigalugu kalaallisut, qallunaatut tuluttullu oqaatsinik, aamma matematikkimi tunngaviusunik piginnaasanik pikkorissarneqarnissaminnik pisariaqartitsipput, inooqatigiinnermi atukkamikku iluarsivigineqarnissaminnut aamma piginnaangorsaaqqinnissamat pisariaqartitsinerinut qulaajaanissamat, peqqissutsimullu tunngasunik ajornartorsiutinik, ilanngullugit nappaatigisanik atornerlugaqarnernillu qulaajaanissamik pisariaqartitsipput.

Suliffissarsiortut Tulluarsaqatigiikkaat 3-mut inissinneqarsimasut ingerlaqqissagunik siunertalimmik isumaginninnikkut aamma / imaluunniit peqqissutsimut tunngasutigut ikiorserneqaqqaassapput, soorlu atornerluinnermut katsorsagaanissamat aamma siviisuumik atornerlugaqarsimanerup kingusissukku malitsigisaanik ikiorsiinnermik, meeraanermini kinguaassiutimigut atornerlunneqarsimanerimi kingunerisaanik tarnikkut nappaatinik isumagineqarnernik il.il. Tulluarsaqatigiikkaat 3-miittut suliffeqarfinnut uterteqqinneqassappata piffissami siviuserusumi sammisaqarfigalugit iliuuserisanik pisariaqartitsiviussapput, tulluarsaqatigiikkaat 3-miittutut nalilerneqarsimasut ilaat suliffissaqartitsiniarnermut immaqqa uteqqinnaviangillat.

Taamaattumik Suliffeqartitsinermut Periusissiaq manna tulluarsaanermik tunngatitanik, aamma tulluarsaqatigiikkaat 2-mi 3-milu suliffissarsiortunut iluaqutaalluurtussamik iliuuserisamat siunnersuummik imaqarpoq. Tamanna SULINIUT 8-mi nassuiarneqarput, taakkunungalugu tulluussaqatigiikkaanut marlunnut suliffeqartitsinermik iliuuserisat ilaata siunertaqartumik alloriarnertut siullertut isigineqassalluni.

Suliffeqartitsinermut Periusissiami suliffissaaleqisut ikilinnissaanut suliniutit nunatsinni suliffeqartitsinermut iliuuserisanut siunnersuisuusartuusunik Nunatsinni Suliffeqarnermut Siunnersuisooqatigiinnik suleqateqarluni oqaloqateqarlunilu suliarineqarput. Siunnersuisooqatigiit kommuninit, suliffeqarnermi suleqatigisanit aamma Namminersorlutik Oqartussanit sinniisuutitanik inuttaqarpoq. Kommunit aamma suliffeqarnermi suleqatigisat ilanngunnerisigut suliniutit demokratiskimik, sammisatut suliarisatigut aamma nunami

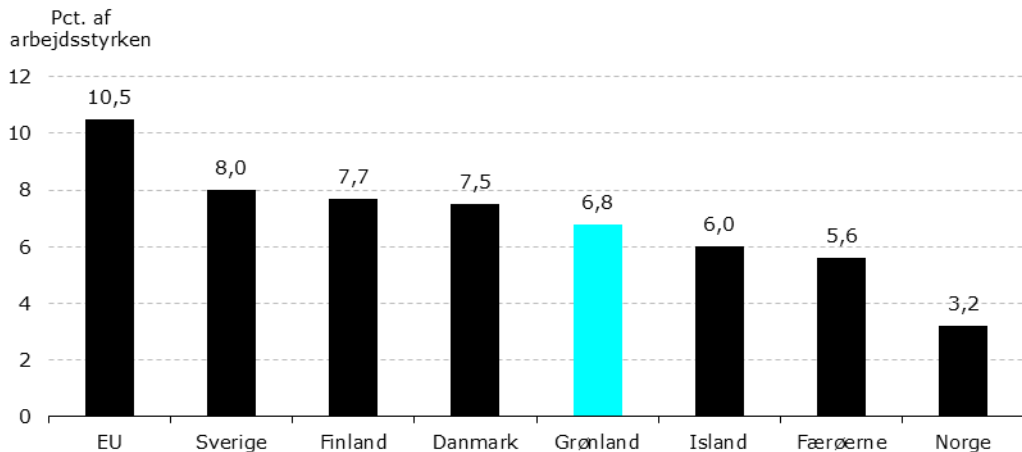
sumiiffinnut siammasissumik tunngaveqartinnissaat taamaallaat qulakkeersinnaavarput. Tamakku saniatigut suliniutit arlallit iliuusissatut pilersaarummi matumani oqaluuserisassassanik 20-mik aamma 21-mik oqaluuserinninnermut tunngatillugu inuussutisarsiornermut ataatsimiititaliap isumaliutissiissutaani nassuiarneqarput.

Nunat tamat akornanni najoqqutaq malillugu suliffissaaleqisoqarneq

Kommunit naliliinerat malillugu suliffissarsiorlutut nalunaarsukkat affaasa missaat tulluarsaqatiigiikkat 1-imiipput, suliffissaqarnermullu sulileqqinnissaminut piareersimasuullutik. Nunat tamat akornanni najoqqutaq ILO-mit inerisarneqarsimasoq malillugu suliffissarsiorlutut sulinissamut piareersimasut taamaallaat suliffissaaleqisutut ilanngullugit nalunaarsugaassapput, najoqqutassiarlu atorneqartarpoq, Kalaallit Nunaanni suliffissaaleqinerup Nunat Avannarliit sinnerini suliffissaaleqinerumt assersuunniaraanni.

Nunat tamat akornanni najoqqutaq atorneqartillugu nunat avannarliit sinnerinut naleqqiullugu Kalaallit Nunaata sumi inissisimanera Ilusiliaq 1-ip takutipppaa. Kalaallit Nunaat qeqqaniippoq, ilusilialli takutinngisaanik sulinissamut piareersimanatik tulluarsaqatiigiikkat 2-mi 3-milu suliffissaaleqisorpassuaqarpoq. Misissuinerit aamma takutipppaat innuttaasut tulluarsaqatiigiikkat 1-imiittut qularnanngitsumik amerlavallaarujussuurtutut.

Ilusiliaq 1 Nunat tamat akornanni najoqqutaq malillugu suliffissaaleqisut (suliffissaaleqisut sulilernissamut piareersimasut)

Nalunaarsuut: Ilusiliaq 2012-imi suliffissaaleqineq takutipppaa. Savalimmiunut kisitsit 2010-mut tunngavoq. Kalaallit Nunaannut aamma Savalimmiunut naleqqiullugit nunat sinnerinut tamanut ilusiliaq Eurostatip assigiissakkatut suliffissaaleqisunik nalunaarsuina, nunat akornanni assersuussinnaassutsimik isumannaarisoq takutipppaa.

Najoqqutaq: Eurostat, Savalimmiuni Naatsorsueqqissaarisarfik aamma Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaarisarfik

Inuusuttut amerlavallaarput

Pingaartumik inuusuttut 29-t inorlugit ukiullit akornanni suliffissaaleqisoqarpoq. Inuunerminni siusissukkat ajornartorsiutigisaannut iliuuseqartoqanngippat unittoorlutik aamma pisortanit ukiorpassuarni ikiorsorsorneqartuarnissaminut pisariaqartitsileratarsinnaasut Nunanit Avannarlernit allanit misissuinerit takutipppaat.

Taamaattumik Suliffeqartitsinermut Periusissiami Piareersarfiit qaffassaaviginiarlugit aningaasat amerlasuut immikkoortinneqarput, taamaalilluni inuusuttut suliffissaaleqinermit ilinniagaqalernermut suliffeqalernermullu aqquaat anguniagaqarneruffiulerlunilu eqaannerulersinneqassamat. Qaffassaaneq SULINIUT 4-mi nassuiarneqarpoq.

Ukiup ilaani suliffissaaleqisarneq, pingaartumik inoqarfinni mikinerusuni nunaqarfinnilu

Sammisaqarfiusut sinnerinut naleqqiullugu aalisarnermik inuussutissarsiorfiusumi ukiup ilaani suliffissaaleqisut malunnartumik amerlanerupput, taakkunani ilarujussui nunaqarfinni isorliunerusunilu najugaqarlutik. Taamaattumik aalisartorpassuit/piniartorpassuit nunamilu tunisassiorfinni sulisartut isertitakinnerit pisortanillu ikiorserneqartartut akornanniittarput, ilarpassuilu SIK-mi akissarsiatut annikinnerpaap ataani ukiumut isertitaqartarlutik.

Inuussutissarsiornermut Ataatsimiititaliap aaqiissutissatut siunnersuutit arlallit, erseqqinnerusumik misissortariaqartut tikkuartorsimavai. Ilaapput pisuussutit uumassusillit annertunerusumik piujuartitsisumillu atornerqarneri, misileraalluni aalisarnermut aningaasanik immikkoortitsinerit, aamma nioqqutissiassanik pitsanngorsaasarnernik tapersersuinerit, nunaqarfinni isorliunerusunilu suliffissaaleqinermik annikillisaasinnaasut.

Nunami tunisassiorfiit aserfallassimasut iluarsaannissaannut pitsanngorsarnissaannullu aningaasat pitsaanerusumik pissarsiarisinaanissaat siunnersuutigineqarpoq, tamannalu SULINIUT 10-mi nassuiaavigineqarpoq.

2014-imi upernaami nunaqarfiit pillugit ataatsimeersuartitsinermut atatillugu ataatsimeersuarnermi inassutigaaq malitseqarfigitinnissaat qulakkeerniarlugu malittarinnittoqatigiit pilersinnissaat aalajangiunneqarpoq. Malittarinnittoqatigiit Namminersorlutik Oqartussanit, kommuninit, KANUKOKA-mit aamma KANUNUPE-mit sinniisuutitanik qulinik inuttaqarpoq.

Nunaqarfimmiorpassuit tunisaqarsinnaanissamut periarfissamik pisariaqartitsipput. Taamaattumik malittarinnittoqatigiinni aamma Suleqatigiissitani SULINIUT 10-mi nassuiarneqartutut nunaqarfinni tunitsiviit nungullartitertut pillugit nalunaarusiortussani suliap ataqatigiissaarnissaa pisariaqassaaq.

Tamatuma saniatigut malittarinnittoqatigiit inuussutissarsiorfiit sinnerisa ineriartortinnissaat sammisarissavaat, aamma nunaqarfinni atugarisat pitsanngortinniarlugit suliniutinik piviusunik suliaqassallutik, ilaatigut ukiup ilaani suliffissaaleqinerup sunniutaata annikillisarneqarsinnaaneramik.

Nuna ataaseq – suliffeqartitsiffik ataaseq

Ukiunut takkuttussanut suliffeqartitsiniarluni iliuuserisat annertunerusumik sammineqarnissaat, aamma suliffinnik pissarsiaqarfiusinnaasunik suliffeqarfiusunik tapersersuiffiginissaat ungasinnerusoq isigalugu nunami atugarissaarnermut qitiuvoq: Taamaattumik pingaartitassat tassaasariaqarput sulisartuusut *piginnaasaqarneri, nuttarsinnaassusaat, aamma sulilernissaannut periarfissat.*

Taamaattumik suliffeqartitsinermut periusissiaq nutaaq iliuuseqarfissanut qitiusunut pingasunut sammisoq ataqatigiissorlu pisariaqartinneqarpoq:

- **Suliffissarsiuussisarfinni Piareersarfinnilu isumalluutit pitsaanerusumik atornerqassapput**

Pisortanit ikiorsiissutisiniarneq siunertarlugu innuttaasut kommunimut saaffiginnittut tamatuma kinguninnguatigut piffissap sivikitsup iluani tulluarsaqatigiikkanut inississorneqassapput, taamaalilluni inuit ataasiakkaat pisariaqartitaannut suliffeqartitsinermik iliuuserisassat naleqqussarneqarsinnaassammata. Tulluarsaqatigiikkat 2- aamma 3-miittut *suliffeqarfimmuut piareersimasutut*

nalunaarsugaassanngillat. Iitersuinermut piginnaangorsaanermullu isumalluutit immikkoortitat pitsaanerumik atorneqassapput, pisariaqanngitsumillu marloqiusamik allaffissornikkut aqutsineq pinaveersarneqassalluni.

- **Inuussutissarsiorfiusup sulisartuusullu piginnaasanik pisariaqartitaat qitiutinneqassapput**

Inuussutissarsiorfiit, suliffissarsiuussisarfiit inuussutissarsiutinillu ilinniarfiit annertusisamik suleqatigiinnerisigut sapinngisamik najugaqavissut amerlanerpaat suliffinni inuttaligassani atorfinitsinneqarsinnaanerit isumannaassavaat. Inuussutissarsiorfiusup sulisartuusullu pisariaqartitaat suussusersineqassapput, najugaqavissutullu sulisartuusut suliffinnik tamakkuninnga isumaginnissinnaasunngorlugit piginnaangorsarneqassapput.

- **Suliffissarsiorsinnaaffiit annertusineqassapput**

Sulisartunik kalaallinik sulisussarsiorneq pitsaanerumik tapersorsorneqassaaq. Kalaallit Nunaat suliffissanut nittartakkamik akeqanngitsumik, nunami tamarmi atugaasinnaasumik, suliffinnik inuttaligassanik tamanik saqqummiussivimmik peqalissaaq, aamma sulisartuq nutaamik suliffittaarniarluni nuukkaangat nuttarnersitsiniarnermut ikiorsiissutisinissamut periarfissat pisariinnerulissapput. Suliffeqarfiit sulisartunik tikisitsinissamut akuersissutisinnginnerini Suliffissanut nittartakkami suliffiit inuttaligassat saqqummiunneqartarnissaat siunissami piumasaqaataalissaaq.

Iliuseqarfissat taakku iluarsiviginiarlugit Naalackersuisut suliniutinik 15-inik, ukiuni 2014-imiit 2017-imut aallartisaavigneqartussanik saqqummiussaqaarput.

Suliniutit 15-it taakku tassaapput:

SULINIUT 1. Nunatsinni suliffissanut nittartakkamik pilersitsineq

Kommunit killeqarfii nunallu immikkoortui akimorlugit sulisunik nutaanik pissarsiorneq pisariunnginnerussaaq. 2015-ip aallartinnerani ammarneqartoq nuna tamakkerlugu suliffissanut nittartagaq suliffiit inuttaligassat sapinngisamik siammassinnerpaamik sulisartunik kalaallinik inuttalernerneqarnissaannik isumaginnissaaq.

2014-imi Suliffissanut nittartakkap inerisarneranut aallartisarneranullu aningaasartuuteqartoqassaaq, 2015-imullu, tamatumalu kingorna paasissutissanik nutarterinerneq ingerlatsinermullu ukiut tamaasa 1,2 mio. kr. immikkoortinneqartassallutik.

SULINIUT 2. Suliffissarsiuussisarfinni Piareersarfinnilu isumalluutit pitsaanerusumik atorpeqassapput

Suliffissarsiuussisarfiit Piareersarfiillu qaninnerusumik suleqatigiissapput. Anguniagaq tassaavoq innuttaasunut suliffissaaleqisunik ilitsersuinnermut, piginnaanngorsaannermut aamma iliuusissatut pilersarusiornermut ataasiinnarmik aqqutissiuiussa.

Nunatsinni Suliffeqarnermut Siunnersuisooqatigiit suliassa qarfiup nalunaarsugaaneranut, aamma iluarsiiisutit nutaat atuutsilernissaannut piviusutut sularisat aaljangersimasut pilersarusiornerannut ilanngunneqassapput. Nalunaarsuinnermut ilassutissanik aningaasanik immikkoortitsisoqassanngilaq, tamanna Inuusutissarsiornermut, Aatsitassa qarnermut Suliffeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik aqqutigalugu aningaasalersugaammat

SULINIUT 3. Sulisartut kalaallit immikkut ittumik piginnaanngorsarneri

Aatsitassarsiornermik sammisaqarfinni sanaartormilulu suliaqarfiusumut kalaallit sulisartut suliffinnut piginnaanngorsarniarlugit iliuuserisaq sakkortusarneqassaaq, aamma peqqinnissaqarfimmi isumaginniffimmilu suliffinnik ilanngussinnermik annertusineqassalluni. Inuusutissarsiutinut ilinniarfiillu ukiut pingasukkaaniq iliuusissatut pilersaarutit aallaavigalugit pilersarusiortoqassaaq. Pikkorissartitsisarnerit annertusisat 2014-2015-imi ukiut nikinneranni aallartisarneqassasut naatsorsuutigineqarput.

Annertusisamik piginnaanngorsaannermut ukiunut 2014-2018-imut ukiumoortumik immikkut 15,8 mio. kr.-t immikkoortinneqassapput.

SULINIUT 4. Inuusuttuni suliffissaaleqineq malunnartumik annikillisissaaq

2014-imi apriliip qaammataani inuusuttut 18-it 29-llu akornanni ukiullit 1.466-it suliffissarsiortutut nalunaarsugaapput. Suliffissaaleqisunik naatsorsueqqissaarinnermi inuusuttut amerlavallaarput, immikkullu eqqugaassasutut isikoqqarlutik, siusissukkut ilitsersuineq paasinarsisitsiniaanerlu, tunngaviusutut atuarfimmi ilinniakkani piginnaanngorsaannermik, ilinniagassamik, suliffimmi sungiusarfissamik(praktikkerfimmik) imaluunniit suliffimmik eqqortunik nassaarinninniarnermut ikiorsiinnermik neqerooruteqartoqanngippat inuusuttut ukiorpassuarni pisortanit ikiorsiissutisisarnissaat aarleqqutigineqarsinnaavoq.

Taamaattumik inuusuttunut taakkununga Piareersarfiit neqeroorutaat 2015-imi inissanik 100-nik, 2016-imi 250-inik, aamma 2017-imit ukiunullu takkuttussanut 400-nik amerlineqassapput. Iliuuserisaq taanna 2014-imi 15-iniik 18-iniit ukiulinnut suliffissaaleqisunut iliuuserisamut aallartisarneqareersumut ilaliussatut pissaq. Annertusisamik iliuuserisaq siammasissukkut tigussaasutut ingerlassatut pissaq, sannavinni pikkorissartitsinertut atuagarsornerunngitsutullu ingerlanneqassalluni.

Inissat amerleriaataasut 2015-imi ilassutitut aningaasaliissutinik 7,9 mio. kr.-nik, 2016-imi 19,7 mio. kr.-nik, aamma 2017-imi 19,7 mio. kr.-nik ingerlatsinnermut aamma ilinniagaqarnermusianut agguassassanut pisisaqartitsissapput. Taakkununga ilaliunneqassapput inilinniartitsivissat kollegiallu sanaartornissaannut aningaasartuutit.

SULINIUT 5. Suliffinnut ornitaqarluni nuuttarneq pisariunnginnerulissaaq

Kikkut tamarmik suliffissaqarfiusunut qinnuteqarsinnaasariaqarput, sumiluunniit inunngorsimallutillu peroriartorsimagaluarunilluunniit apeqqutaatinnagu.

UPA2014-imi suliffinnik innersuussisarnermik inatsisaasut allannngortinneqarput, taamaalilluni aalajangersimasunik suliffissanut ukiullu ilaanut suliffiusunut nuttarneruleersitsiniarluni ikiorsiissutit maannakkut tunniunneqarsinnaalerlutik.

Nuttarneruleersitsinermut ikiorsiissutinik aaqqissuusseqqinneq sulisussarsiornermik nuttartarnermillu periarfissanik annertusaassaaq.

Ukiunut 2015-imut, 2016-imut aamma 2017-imut ukiut tamaasa nuttarneruleersitsiniarluni ikiorsiissutinut 1,6 mio. kr.-t immikkoortinneqarput.

SULINIUT 6. Sulisartut nunanit allaneersut nakkutiginerat sakkortusarneqarpoq

Kalaallit Nunaanni suliffiit inuttaligassat sapinngisamik tamatigut najugaqarfimmi sulisartuusunit inuttaligaassassapput. Nuna tamakkerlugu nunanit allaneersunik sulisartunik atugaqarnermik annertunerusumik nakkutiginnittarnermik misissuisarnermillu tamanna pisariaqartitsivoq.

Ukiuni 2015-imiit 2018-imut nakkutilliinermik atuuffimmut tassunga 0,6 mio. kr.-t immikkoortinneqarput. Aningaasaliinerit Inuusutissarsiornermut, Aatsitassaqarnermut Suliffeqarnermillu Naalackersuisoqarfimmut immikkoortitaapput, suliarlu Akileraartarnermut Aqutsisoqarfik naalagaaffimmilu sullissisarfiit pingaarutillit suleqatigalugit aallartereerpoq.

SULINIUT 7. Amerlanerit piginnaangorsaaqqinnissamut neqeroorfigineqassapput

Inuit sulisinnaassuseqarlutik ukiullit, sulisinnaanerminnili killissaqartuusut suliffeqarfimmut uteqqinnerannut, allanik ilinniagaqalernermut imaluunniit ilinniagaqalernermut piginnaangorsaaqqinneq ilapittuuteqarsinnaavoq. Ukiuni takkuttussani inuiaqatigiinni innuttaasut sanngiinnerpaat amerlanerusut piginnaangorsaaqqinnermik ingerlassani ilaalissapput, aamma inuiaqatigiinni mikinerusuni tamanna pitsaasumik sunniuteqarnera pissutigalugu.

Ukiuni 2014-2017-imi piginnaangorsaaqqinnermut katillugit 35,195 mio. kr.-t immikkoortinneqarput. Kommunit sulisuinut annertusisatut pikkorissartitsinikkut anguniagaq tikiqqassaaqanguneqassaaq. Aningaasat aningaasanut inatsimmi immikkoortinneqarput, suliarlu aallartereerppoq.

SULINIUT 8. Tulluartsarsiueriaaseq aamma suliffissarsiortut sulinissamut piareersimangitsut

Suliffissaaleqisunik eqqortumik tulluartsarsiuisarneq qulakkeerniarlugu kommuninik aamma Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfimmik suleqateqartoqarnerulissaaq. Suliffissaaleqisunik naatsorsueqqissaarineq nunani tamani najoqqutaasartoq 2015-imi atuutsinneqalissaaq.

Kommunini sulisut pikkorissarneqarnerannut Konto pingaarnermut 64.13.23 2015-imut siunissamullu immikkoortitat 1 mio. kr.-nik qaffanneqarput: Aningaasat suliffeqarnermut eqqortumik naatsorsueqqissaarinnermut. Kommunini 2015-2017-imi ukiumut 1 mio. kr.-t tulluartsarsiuinnermut atorneqassapput.

SULINIUT 9. Sanaartornermut Iluarsaassinermullu Aningaasaateqarfimmi suliniutit atuutsilernerit

2014-imi 174,2 mio. kr.-nik nalilinnik Sanaartornermut Iluarsaassinermullu Aningaasaateqarfimmeersunit suliniutit immikkut ittumik atuutsilernissaat aallartisarneqarput. Atuutsitsilernikkut illuliortiternermit sanaartornermilu suliaqarfiusumi suliffiit 174-it pilersinneqassapput, ilanngullugit niuernermit sullissinnermilu malitsigisatut sunniutit. Aningaasanit tamarmiusunit 52,2 mio. kr. nunaqarfinni suliniutinut immikkoortinneqarput.

Aningaasaliinerit aningaasanut inatsimmi immikkoortinneqarput. Immikkut ittumik atuutsitsilerneq Naalackersuisut aallartisarsimavaat.

SULINIUT 10: Nunaqarfinni tunitsivinnik nalunaarsuinerit

Suliniut manna UPA2014-imi Inuussutissarsiornermut Ataatsimiititaliap Ilassutitut isumaliutissiissutaanit 1. juni 2014-imeersumit kissaatigisaq naapertorlugu saqqummiussaavoq.

Nunaqarfinni tunitsiviit nalunaarsornissaat siunertaavoq, taakku iluarsaannissaannut aningaasartuutit missiliornissaat, kiisalu agguassassatut aningaasanik immikkoortitsinissaaq siunertarineqarluni, allaffissorfiginagit pisariunngitsumillu nunaqarfinni isorliunerusunilu suliffeqarfinnit namminersortunillu sumiiffinni sulisartunik suliffissaaleqisunik tunisassiassanillu tunngaveqarfiusunik tunisassiorfiit pingaarutillit pitsanngorsarnissaannut iluarsaannissaannullu qinnuteqarfigineqarsinnaasunik.

Tunitsiviit aserfallassimasut suussersinissaat siunertarlugu Inuussutissarsiornermut, Aatsitassaqarnermut Suliffeqarnermullu Naalackersuisoqarfimmit, Piniarnermut, Aalisarnermut Nunalerinnermullu Naalackersuisoqarfimmit, Aningaasaqarnermut Naalackersuisoqarfimmit, kiisalu Royal Greenlandimit inuttaqartumik suleqatigiissitat pilersinneqarput. Nunatsinni Suliffeqarnermut Siunnersuisooqatigiit, tassaasut nunatsinni suliffeqartitsinnermut iliuserisamat siunnersuisartut ilanngunnissaat siunertanut ilaavoq. Siunnersuisooqatigiit kommuninit, suliffeqarfimmi illua'tungerisanit aamma Namminersorlutik Oqartussanit sinniisuutitanik inuttaqarput. Nalunaarusiap inaarsarneranut ilassutitut aningaasaliinissamut pilersaarusiortoqassaaq.

SULINIUT 11: Suliffeqarfiusuni nutaani suliaqarfinilu siuarsakkani suliffiit nutaat ataavartussallu

Suliniut manna UPA2014-imi Inuussutissarsiornermut Ataatsimiititaliap Ilassutitut isumaliutissiissutaanit 1. juni 2014-imeersumit kissaatigisaq malillugu suliniutinik arlalinnik imaqarpoq, ilanngullugit Naalakkersuisut Aatsitassarsiornermut Periusissiaat, Nunami Namminermi Takornariartitsinermut Periusissiaq, kiisalu suliffinnik nutaanik ataavartussanillu aallartisaanissamik kissaatigisat.

Aatsitassarsiornermik sammisaqarfimmi takornariartitsinermillu sammisaqarfimmi suliffissaqartitsinerup nukittorsarnera.

Uuliasiornermut aatsitassarsiornermullu 2014-imiit 2018-imut periusissisaaq atuutitsikkiartuaarneqassaaq . Takornariartitsinermut akuersissuteqartarnermut inatsit atuutsinneqalerpoq, UKA 2014-imili (ilaannakortumik) allanngortinnissaa siunnersuutaalluni. Akitsuuteqartitsinerup ilusaa UKA2014-imi umiarsuarni takornariartaatini ilaasunut akitsuutit pillugit inatsisip allanngortinneranut atatillugu, aamma timmisartoqarfinni akitsuutinut 2015-imut Aningaasanut Inatsisissatut Siunnersuummi aamma aningaasanut inatsisissatut siunnersuutini takkuttussani unammillerfiunerusutut inissiffissaanerusumut naleqqussarneqassaaq.

Mittarfinni akitsuutinik allannguinerit 2015-imut Aningaasanut Inatsisissatut Siunnersuutikkut Mittarfeqarfinnut ajunaarutaasutut ingerlatsinermut tapiissutit annikillisinneerisigut aningaasaliiffigineqassapput.

SULINIUT 12: Najugaqarfinni suliffiit qulakkeernissaannut IBA-p sakkutut atornera

Suliniut manna ilaatigut Naalackersuisut Aatsitassarsiornermut Periusissiaanik nutaamik ilaqarpoq, ilaatigullu UPA2014-imi Inuussutissarsiornermut Ataatsimiititaliap kissaatigisaa naapertorlugu ilanngunneqarpoq, takuuk ilassutitut isumaliutissiissut 1. juni 2014-imeersoq.

IBA-mik isumaqatigiissutit tassaapput najugaqarfinni sulisartunik annertunermik ilanngussuinikkut suliffissaaleqinermik annikillisaanissamut sakkussat. Tamatuma saniatigut IBA-mik isumaqatigiissutit siunertaraat aatsitassarsiornermik suliniutini najugaqarfinni suliffeqarfinnik amerlanernik ilanngussuinissaq, suliffimmik sungiusartarfinnik ilinniartinnillu amerlanerujartuinnartunik tunngavissiinissaq, kiisalu najugaqarfinni innuttaasunik piginnaangorsaalluni ilinniagaqartitsinissat. Isumaqatigiissutit aamma inooqatiginni, kulturikkut aamma piujuartitsisutut iliuuserisassat aqqutigalugit najugaqarfimmi tunngavissiinissamik pilersitseqataassapput.

Aatsitassarsiornermik imaluunniit sinerissap avataani uuliasiornermik suliniutinut qinnuteqarfiusunut ataasiakkaanut tamanut IBA-mik isumaqatigiissutit atsiorneqartarput, taakkulu nakkutigineqartuarlutillu naliliiffigineqartuassapput.

IBA-mik ingerlassamut aningaasanik ilassutinik immikkoortitsisoqassanngilaq, isumaqatigiissutit Inuussutissarsiornermut, Aatsitassaqarnermut Suliffeqarnermullu Naalackersuisoqarfimmut maannakkut missingersuutaasup iluani isumaqatiginninniutaammata. Taamaattorli Naalackersuisoqarfiup aningaasartuutaasa ilai ingerlatseqatigiiffinnit taarsiiffigineqarsinnaapput, takuuk taarsiissuteqartarnermut nalunaarut.

IBA-mik isumaqatigiissutaasartut saniatigut inuussutissarsiorfiusunik allanik ilaqartilernissaaa Naalackersuisut siunertaraat, ilanngullugu pisortat soorlulusooq namminersortut sanaartugaanni ilinniartut aamma sungiusarlutik sulisartut amerlassusaannik annertusaasinnaanermut iliuuusissat.

Aalisarnermik inuussutissarsiorfiusumi suliaqartunik annertuunik, soorlu Royal Greenlandimik, Polar Seafoodimik, Halibut Greenlandimik allanillu iluarsaassamik aqqiussuusaanerusumillu suleqatigiinnermik pilersitsisoqassaaq, nunami suliffinni aalaakkaasumik suliffeqartitsinerup siuarsarnissaanut qulakkeernissaanullu suliniutinik naleqquttunik ineriartortitsinissamik siunertalinnik. Tassunga atatillugu aalaakkaanerusumik suliffeqartitsineq tapersorsorniarlugu sullissinissamik isumaqatigiissutit aqqutigineqarsinnaaneri misissorneqassapput.

SULINIUT 13. Aalisarnermi suliniuteqarnerit isumalluutillu uumassusillit

Suliniut manna UPA2014-imi Inuussutissarsiornermut Ataatsimiititaliap Ilassutitut isumaliutissiissutaanit 1. juni 2014-imeersumit kissaatigisaq naapertorlugu saqqummiussaavoq.

Isumalluutitsinnik uumassusilinnik piujuartitsisumik annertunerusumik atuisoqalissaaq, ilanngullugit saarulliit, pisassanut annertusisanut periarfissanik misissuinertut iluseqartillugit.

Annertusisamik misileraalluni aalisarnermut aningaasanik immikkoortitsisoqassaaq, tamanna nuussinerit aqutugalugit pisinnaalluni.

Suliareqqiinernik siuarsaasinnaasunik, taamaalillunilu tunisassiassanik nunatsinneersunik piumasaqalersitsisunik suliniutinik erniinnaartumik aallartitsisoqassaaq.

Tunisassiassani nunatsinneersunik suliareqqiisarnerni periarfissat annertusiniarlugit, , najugaqarfinnilu inuussutissanik imminut pilersornerup annertusarinnaanera annertusisamik alaatsinaanneqassaaq.

Sunngiffimmi aalisartartut inuussutissarsiutigalugu tunisisartunik tamanna killiliissutiginnagu aalisakkanik tunisaqarsinnaanerannik periarfissat misissorneqassapput pisinnaassappallu annertusineqassallutik.

Nunatsinni aalisarnermik tunisassiorfissuup iluaqutissartaanik siuarsaanissamut erseqqissaanissamullu naleqquttunik suliariniakkanik ineriartortitsisoqassaaq, nunani allani suliffiit inissisimasut Kalaallit Nunaannut nuunnerisigut.

Nunalerinermik inuussutissarsiorfiusup iluani annertusisamik nunami namminermi tunisassiorneq suliffeqartitsinerlu siunertarlugit nunalerinermi maskiinanik allanillu taarsersuinissamut nutarsaanissamullu tapiissuteqarnissamut takkuttussatut iluaqutaasussatut aningaasaliissuteqarnermut aaqqiissummut periarfissaasunik sinaakkutissanillu misissuisoqassaaq.

UPA2015-imi SULINIUT 13-imi periarfissat pillugit nassuiaammik Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalackersuisoqarfik saqqummiussaqaassaaq, ilanngullugu suliniutissanut aningaasaliinissamut periarfissaasunik. Suliaqarnermut sullissisarfiit kattuffiillu susassaqtartut ilanngunneqarumaarput.

SULINIUT 14. Iluserisamut politikkikkut suliariniakkat, kajungersaasarnissamut iluserisat aamma ilinniagaqarnermik suliaqarfiusumi suliariniakkat.

Suliniut manna UPA2014-imi Inuussutissarsiornermut Ataatsimiititaliap Ilassutitut isumaliutissiissutaanit 1. juni 2014-imeersumit kissaatigisaq naapertorlugu saqqummiussaavoq.

Iluserisamut politikkikkut aamma inatsilersuinermit tunngasunik suliniutaasinnaasut paasiniarneqassapput, ilanngullugit akileraartitsinermit suliaqarfimmi, ilaatigut inuussutissarsiorfiusup akilersinnaassusianut nalikillisaanernikmalittarisassiat pingaaruteqassusiat, tassanngalu malitseqartumik nunaqavissut suliffeqarfiinik pilersitsisinaanerit misissorneqassallutik.

Innuttaasunut ataasiakkaanut akileraaruteqarnermit tunngatillugu sulinissap qanoq kajungernerusinnaanera misissorneqassaaq.

2014-imi ukiami Naalackersuisut siuarsaermit attassisinnaanermullu pilersaarut saqqummiutissavaat, taannalu aningaasaqarnermi qanoq siuarsaasoqarsinnaaneranik pisortallu aningaasataanni oqimaaqatigiissitsinissamut ataqatigiissumik siunnersuummik saqqummiussisarput.

Sulianut naalackersuisoqarfiit pingaarutillit peqatigalugit Aningaasaqarnermut Nunamullu Namminermit Naalackersuisoqarfik suliniutinik nutaanik tamakkiisumik imaluunniit ilaannakortumik atuutsilersinnaanermut pilersaarutinik saqqummiussaqaassaaq, ilanngullugit aningaasaliinissamut tunngasutut periarfissanik.

SULINIUT 15. Mandetimeqartitsinermit aaqqiissut

Suliniut manna UPA2014-imi Inuussutissarsiornermut Ataatsimiititaliap Ilassutitut isumaliutissiissutaanit 1. juni 2014-imeersumit kissaatigisaq naapertorlugu saqqummiussaavoq.

Mandetimeqartitsinermit aaqqiissutip atuutseqqilernissaanut periarfissat misissorneqassapput.

Aaqqiissutip siunertaa tassaavoq suliffinnik ataavartussanik pilersitsinermit attassinermullu aningaasatigut tapiissuteqarnikkut suliffissaaleqinerup pakkersimaarnissaa.

Aaqqiissutip eqquteqqinnissaanut periarfissanik Inuussutissarsiornermut, Aatsitassaqarnermut Suliffeqarnermullu Naalackersuisoqarfik misissuissaaq.

2017-imi Suliffissaqartitsinermit Periusissiap ataatsimut sunniutaa

Ataatsimoortumik isigalugu Suliffeqartitsinermit Periusissiap tamakkerlugu atuutsilernera 2017-ip tungaanut Kalaallit Nunaanni suliffissaaleqinerup ilorraap tungaanut sunniutinik arlalinnik nassataqartitsissaaq:

- Suliffeqalernissamut piareersimasutut inersimasut suliffissaaleqisut 250-inik ikileriarnissaat naatsorsuutigineqarpoq**
 Suliffissaaleqisut 250-it sinnitsiarlugit suliffeqalissapput, pingaarnerusumik kalaallinik sulisartunik atorfiit pitsaanerusumik eqaannerusumillu inuttalersorneri, kiisalu illuliortiternermik sanaartornermillu pilersitsinerit aqutigalugit.
- Suliffissaaleqisut 30-t inorlugit ukiullit inuusuttut 300-t suliffeqalerlutilluunniit ilinniagaqalissapput**
 Taamaatiinnartartut ilanngaatilugit pingaarnerusutut ilinniagaqarnermut inuusuttut 300-t missaat ikaarsaariarsimassapput. Pilersitsinerup taassuma sunniutaa siunissami ukiorpassuarnut suliffissaaleqineq ilorraap tungaanut sunniuteqarfiussaag.
- Suliffissarsiortut nalunaarsukkat amerlassusiat malunnaatilimmik ikileriassapput**
 Eqqortumik takutitsisutut tulluurtussarsiueriaaseq kikkut sulinissamut piareersimallutillu suliffeqarfimmit sulisorilernerqarsinnaanerannik, aammalu kikkut allatut ikiorserneqarnissamik pisariaqartitsinerannik erseqqissaassaaq. Kommunini 2017-imi suliffissarsiortut nalunaarsukkat amerlassusiat inunnik 1.300-inik ikileriassasut missiliuutigineqarput, tassalu kommunit tulluarsaqatigiikkaat 2 aamma 3 *suliffeqarfimmit sulisorilernerqarsinnaasutut* siunissamut nalunaarsorunnaassappatigit. Inooqatigiinnermi taakkununga aarlerinartumiittunut immikkut ittunik iliuuserisanik aallartisaasoqassanerannik tamanna tunngavissaqassaaq.

Suliffeqartitsinermut periusissiap sunniutai annertusisinneqarsinnaapput aatsitassarsiornermik suliniummi ataatsip imaluunniit amerlanerit iluini sanaartornerit aamma ingerlatsinerit nalaat aallartisarneqassappata. Sunniutaasoq tamanna qulaani kisitsisinut ilanngullugu naatsorsorneqanngilaq.

- Aatsitassarsiornermik suliniutini suliffeqartitsineq**
 Aatsitassarsiornermik suliniutit siuarsimanerpaat arfinillit (Isukasia (Isua), Killavaat Alannguat (Kringlerne), Qeqertarsuatsiaat, Citronen Fjord, Kuannersuit (Kvanefjeldet) aamma Kangerlussuaq (White Mountain)) katillutik suliffinnik 1.500-t missaannik pilersitsisinnaassapput. Suliffiit tamakku pingajorarterutaasa marloriaataat inuussutissarsiutinik ilinniarfinni pilersaarutigisatut piginnaanngorsaanermik pikkorissartitsinerup ingerlanneqareernerisigut isumagineqarsinnaassapput. Suliniutinik piffissap tungaatigut aallartisaaneq nunat tamat akornanni akit qaffasissutsimikkut allanngorannerannik siammasissumik, ilanngullugillu tunisassiassat akiini ataasiakkaani iluarsiinernit aalajangerneqartassanerat oqaatigineqassaaq.

Aammattaaq 2017-ip tungaanut sunniutaasoq akileraartitsinermik aqqissuussinerit aqqissuuteqqinnerisigut annertusisinneqarsinnaavoq, soorlu suliffeqartitsinerimi ilanngaatip eqqunneratigut, taamaalilluni inuit suliffissaqalernissamut kaammattorneqarlutillu periarfissaat annertusisinneqassallutik, inuussutissarsiorfiusumullu nalikillisitsinerni malittarisassiat pitsanngorsarneqarnerisigut.

Innuttaasut tunngaviusutut ilinniagaqarsimassusiisa pitsanngorsarnerisigut neriuunartuutaasoq ungasinnerusooq isigalugu sulii annertunerussaaq.

Suliffeqartitsinermut Periusissiap sunniutai ilutigalugit ineqarnermik suliassaqarfimmi aqqissuusseqqinnermik piviusunngortitsisoqarnissaaq tunngavigineqarpoq, taamaalilluni suliffiit ilinniarfissallu tikillugit nuuttoqalersinnaalerluni, pingaartumik inuusuttunut, kollegiani inissianut annertunerusumik periarfissaqarnissamik pisariaqartitsisunut.

Tamakkiisumik annertusisamik aningaasaliinerit

2015-imut Aningaasanut Inatsisissatut Siunnersuummi saqqummiunneqartutut Suliffeqartitsinermik Periusissiami suliniutinik siullernik qulingiluanik aallartisaanermi ilassutitut annertusisamik aningaasaliinerit Takussutissiaq 1-imi uani takuneqarsinnaapput:

Takussutissiaq 1 Aningaasanut inatsimmi annertusisatut aningaasaliineq

Suliniut	2014	2015	2016	2017
	----- Mio. kr. -----			
1. Suliffissanut nittartagaq*	+0,0	+1,2	+1,2	+1,2
2. Suliffissarsiuussisarfiit Piareersarfiillu pitsaanermik atugaaneri
3. Immikkut ilassutitut piginnaangorsaaneq	.	+15,8	+15,8	+15,8
4. Inuusuttuni suliffissaaleqinerup malunnartumik annikillinera	.	+7,9	+19,7	+19,7
5. Suliffiusunut nuunnissap pisariinnerulernera
6. Nunanit allanit sulisartunik annertusisamik nakkutilliineq	+0,6	+0,6	+0,6	+0,6
7. Amerlanernik piginnaangorsaaqqiineq
8. Tulluartsarsiueriaaseq, aamma suliffissarsiortut sulinissamut piareersimangitsut
9. Sanaartornermut Iluarsaassinermullu Aningaasaateqarfiup ataani suliniutinik atuutsitsineq**
Katillugit	+0,6	+25,5	+37,3	+37,3

Nalunaars.: * Suliffinnut nittartakkap ineriartortinnissaanut aningaasartuutit ilaatigut IKT-mut periussiameerput, 2014-imi 1,6 mio. kr.-nik akiliuteqarluni, ukiunilu tullinnguuttuni pingasuni 0,1 mio. kr.-nik. Tabelimi taamaallaat aningaasat, IKT-mut periussiamit akiliutigineqartut saniatigut aningaasanut inatsimmi annertusisatut aningaasaliinermik pisariaqartitaasut takuneqarsinnaapput. ** 2014-imi Sanaartornermut Iluarsaassinermullu Aningaasaateqarfimmit 174 mio. kr.-nut atuutsitsinermut tunngapput. Aningaasat aningaasanut inatsimmi immikkoortinneqarput.

Ilanngutissapput Sanaartornermut Iluarsaassinermullu Aningaasaateqarfimmit 174,2 mio. kr.-t, aningaasanut inatsimmi immikkoortinneqartut, aamma tassani aningaasanut inatsimmi immikkoortinneqanngitsutut kollegianik ininillu ilinniartitsivinnik sanaartornermut aningaasartuutit 120-220 mio. kr.-nik amerlassusillit.

Aningaasaliinerupput annertuut – aningaasaliinerilli uteqqissapput pisortat ikiorsiissutaannut aningaasartuutit pisortat sipaagaattut iluseqarlutik, akileraartarnermilu isertitat amerlanertut, minnerunngitsumillu: Innuttaasunut ataasiakkaanut annertunerusumik atugarissaarnerulerneq imminillu naleqartinneq. Suliniutinit pisortat aningaasaataannik sunniutaasut naatsorsuiffiqineqarput, takuuk qupp. (74)-imi Ilanngussa 4.

1. Suliffissaaleqineq aamma suliffeqartitsineq

Immikkoortoq manna suliffissarsiortut nalunaarsugaanerit, maannakkut suliffissaaleqisoqarnermut, suliffissarsiortut pisariaqartitaannut, suliffeqartitsinermik siuarsaatit iliuutsit aqqissuussaanerit, siusinnerusukkut nuna tamakkerlugu iliuuserisat inernerisaannut, kiisalu siunissami suliffeqarnerup sumi pilersinnissaannik naatsorsuutigisanut tunngatillugit pissutsinik iternga tikillugu sammisaqarpoq.

Kommunini aamma Namminersorlutik Oqartussani qitiusumik suliffeqartitsinermik iliuutsit eqqortut pilersaarusiortut suliffissarsiortut amerlassusiat taakkulu unamminartortaat pillugit ilisimasat tassaapput tunngaviulluinnartutut sakkorisat. Taamaattumik immikkoortup tulliani apeqqutit pingasut makku sukumiisumik nalunaarsussavagut:

- Qanoq amerlatigisut *nalunaarsorneqartutut suliffissarsiortut*, aamma qanoq amerlatigisut *suliffeqarfimmi piviusutut sulisorineqarsinnaappat?*
- Sunik unammillerfissaqarpat? - *aamma*
- Ukiuni takkuttussani sumi suliffiit naatsorsuutigineqarsinnaappat?

Tulluartsarsiuussisarfik

Suliffissarsiortut nalunaarsorneri kommunini pisarput, malitsigisatullu iliuutsimut aamma taakku akisussaaffeqarput, soorlu iliuusissatut pilersaarusiortut. Tulluartsarsiuussisarfik 2012-imi atuutsinneqalerpoq, suliffissarsiortullu pisariaqartitaannik taanna tamanik takussutissiivoq. Maannakkut kommunit tamarmik suliffissaaleqisut suussutsinut makkununga tulluartsartagaa:

1. **Sulinissamut piareeqqasoq (tulluartsaqatigiikkaat 1)** – suliffissaaleqisoq erninnaartumik sulilersinnaasutut naatsorsuutigineqarpoq
2. **Iliuseqarfiginissamut piareeqqasoq (tulluartsaqatigiikkaat 2)** – suliffissaaleqisoq sulinissamut piareersimangilaq, suliffeqartitsinermullu tunngasuni iliuutsini peqataasinnaalluni
3. **Suliaqanngikkallartoq (tulluartsaqatigiikkaat 3)** – suliffissaaleqisoq sulinissamut piareersimangilaq, suliffeqartitsinermullu tunngasuni suliaqartitaanerni peqataasinnaanani

Kalaallit Nunaanni maannakkut suliffissaaleqinerup nalunaarsorneranut tulluartsarsiuussisarfik najoqqutat pingaarutillit marluusut aapparaat. Aappaa tassaavoq Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfimmit paasissutissat.

Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik saqqummersitanik marlunnik saqqummiussaqaartuartaqarpoq, tamarmik immikkut Kalaallit Nunaanni innuttaasut suliffissarsiortut amerlassusiannik naatsorsuullutik. Saqqummersitaq qaammatit tamaasa saqqummersartooq '*Suliffissarsiortutut nalunaarsukkat*', aamma saqqummersitaq ukiumut ataasiarluni februaarip qaammataani saqqummersartooq '*Suliffissaaleqineq aamma sulisinnaasut*'.

Saqqummersitat tamaasa taamaallaat atornerisigut suliffissaaleqinermi procentip qanoq pissusiviusuni qaffasitsigineranut, suliffissarsiortullu sunik unammillerfissaqarneri tamanik takusaqarfiusinnaapput.

Suliffissarsiortutut nalunaarsukkat

Qaammatikkaartumik Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik *'Suliffissarsiortutut nalunaarsukkat'* naatsorsorneri saqqummersittarpai. Tassaavoq innuttaasut, pilersuiniarnerminni ajornartorsiuteqarlutik kommunimut saaffiginnittut kisinneqarneri, suliffissaaleqinermi ikiorsiissutinik imaluunniit pisortanit ikiorsiissutinik pissarsinnaatitaasut.¹

Misissueqqissaarinerup takutippai makku:

- Suliffissarsiortutut nalunaarsukkani sisamararterutai sinnitsiarlugit suliffissaaleqisutut nalunaarsugaaffimminni *qaammammi tassani* suliffieqaqqilersimasarneri.
- Suliffissarsiortutut nalunaarsukkat minnerpaamik sisamararterutaat **tulluarsaqatigiikkaat** 2-mi 3-milu inissisimanageri, taamaattumillu suliffieqarfimmi imaaliillaannaq sulisorineqarsinnaanatik.
- Suliffissarsiortutut nalunaarsukkat affaasa missaat **tulluarsaqatigiikkaat** 1-imiinneri – *sulinissamut piareersimallutillu suliffieqarfimmit sulisorineqarsinnaallutik.*

Taamaalilluni Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfiup *'Suliffissarsiortutut nalunaarsukkat'*-nik saqqummersitaata *sulinissamut piareersimallutillu suliffieqarfimmit sulisorineqarsinaasut* qanoq amerlatigisut **takutinngilai**, qanorli amerlatigisut **qaammammi aalajangersimasumi pilersuinerikkut ajornartorsiuteqartut, taamaattumillu kommunimut saaffiginnittut.**

Suliffissaaleqineq aamma sulisinnaasut

Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfiup tamatuma saniatigut ukiumut ataasiarluni (februaarimi) misissueqqissaarineq *'Suliffissaaleqineq aamma sulisinnaasut'* saqqummersittarpaa. Tassani 2013-imi suliffissaaleqineq 9,8 %-iusutut nalunaarsorneqarpoq, nunanulli allanut naleqqiullugu kisitsisip annertuallaartitaanera takuneqarsinnaavoq. Tassami *suliffissarsiortutut nalunaarsugaasunik* kommunit naatsorsugarisaannik tungaveqartuuvoq, tassaniillutik aamma suliffissarsiortut suliffieqarfimmut piareeqqanngitsut. Taamaalilluni suliffissaaleqisunut procentiutitaq nunat tamat akornanni sulisartut kattuffiata ILO-p najoqqutarisaa Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfimmit naapertuutsitaanngilaq.²

Innuttaasunik suliffissarsiortunik eqqortumik tulluartsarsiuussisarneq Kalaallit Nunaanni suliffissaaleqinermi kisitsimmut eqqortumik takutitsisumut aalajangiisuvoq. Taamaattumik innuttaasooq suliffimmut *piareersimangippat*, tassalu **tulluarsaqatigiikkaani** 2-mi 3-milu inissisimappat 'naqitsisarnermut' kommunit siunissamut immikkut akuersissuteqartariaqassapput. Tulluartsarsiuussisarneq akulikitsumik uteqqinneqartassaaq (annerpaamik qaammatit pingasukkaarlugit), taamaalilluni maannakkut tulluartsarsiuussisarisanu innuttaasup inissisimaffigisaa takuneqarsinnaassalluni.

Kommunini tulluartsarsiuussisarfimmik ukiuni takkuttussani suliaqarnerup nassatarinissaa innuttaasorpasuit **tulluarsaqatigiikkaani** 1-imit 2-mut 3-mullu nuunneqarnissaat ilimagineqarpoq. Taamaalilluni Kalaallit Nunaanni suliffissaaleqisunut procenti appassaaq,

¹ Takuuk Ilanngussaq 1, sukumiisumik misissugaqarfiusoq.

² Naatsorsueqqissaartarfiup saqqummersitaminni ajornartorsiut tamanna nammineq tikkuarpaa. Sukumiisumik misissugaqarfiusoq takuniarukku Ilanngussaq 2 takuuk.

qularnangitsumik annertuumik, suliffissaaleqinermik ajornartorsiut **suliffeqartitsinermit tunngatitamik iliuserisaq sioqqullugu isumaginnikkut iliuserisamik** annertunerusumik pisariaqartitaqartoq tamatuma takussutissiisutigissallugu.

Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfiup ukiumoortumik saqqummersittagaa, 'Suliffissaaleqineq aamma sulisinnaasut' siunissamut paasissutissanik misissueqqissaarineq tunngavigalugu, aamma tulluartsarsuikkanut assigiinngitsunut suliffeqartitsinermit siuarsaassutitut maannakkut pilersitsinerit saqqummiullugit Naalackersuisup tusagassiutitigut nalunaarutaatigut oqaaseqaateqarfiusalissaaq.

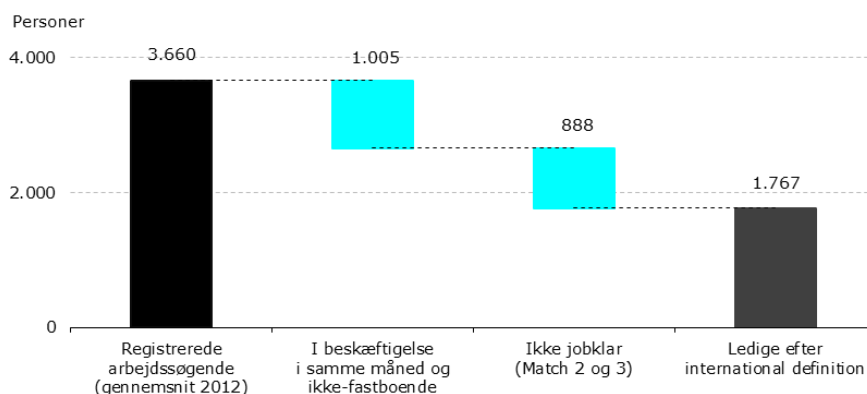
Ullumikkut suliffissaaleqineq

ILO-p nunani tamani najoqqutarisartagaa malillugu naatsorsuilluni Inuusutissarsiornermut, Aatsitassaqaqarnermut Suliffeqarnermullu Naalackersuisoqarfiup Kalaallit Nunaanni suliffissaaleqineq sulisartuusut 7 %-iisa missaannut naatsorsorpaa. Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfiup kisitsisaatai qaffasinnerujussuupput, 'suliffissarsioritut nalunaarsukkat' amerlassusiannik tunngaveqarlutik. Taamaattumik 'suliffissarsioritut nalunaarsukkat' kisitsisitaata sumut tunngasuunera paasissallugu aalajangiisuvoq.

Ilusiliaq 2-mi 2012-imi suliffissarsioritut nalunaarsukkat agguaqatigiissullugu amerlassusaat takuneqarsinnaavoq, taakku immikkoortukkuutaanut arlalinnut agguataarneqarlutik. 2012-imi inuit katillugit 3.660-it suliffissarsioritut nalunaarsugaasuni qaammammi tassani suliffissarsioritut nalunaarsugaaffimmini 1.005-it sulilersimapput (nunaqarfiit kisitsisinut taakkununga ilanngunneqanngillat). Ilanngullugit 888-it suliffeqarfimmit sulisorineqarsinnaanngillat – tulluartaqatigiikkaat 2-mi aamma 3-mi inissisimmata. Sinnerupput inuit 1.767-it, sulinissamut piareersimallutillu suliffeqarfimmi sulisorineqarsinnaasut. Nunani tamani najoqqutaq malillugu suliffissaaleqisuupput.

Suliffissarsioritut amerlasuupilussuit sivisunerusumik suliffissaaleqinermik ajornartorsiuteqanngitsut (nalunaarsugaaffimmini qaammammi tassani sulileqqittartut), imaluunniit pivusutigit suliffeqarfimmit sulisorineqarsinnaanngitsut (tulluarsakkat 2-mi 3-milu inissisimasut) naatsorsuinerup takutippai.

Ilusiliaq 2. 2012-imi Suliffissarsioritut aamma suliffissaaleqisut

Nalunaars.: **Ilusiliap 18-64-inik ukiulinni suliffissaaleqineq takutippaa.**

Najoqq.: Naatsorsuinerit Naatsorsueqqissaartarfiup 'Suliffissaaleqineq aamma sulisinnaasut'-nik saqqummersitaa, aamma 2013-imi oktobarip qaammataani tulluarsaasarnermut Inuusutissarsiornermut, Aatsitassaqaqarnermut Suliffeqarnermullu Naalackersuisoqarfiup naatsorsugai tunngavigalugit Copenhagen Economicsimit suliarineqarput. Qaammammi tassani, ukiumut tamarmut assingusumik takussutissiisumi

suliffissarsiortutut nalunaarsukkat pingajorarterutaimarluk tulluarsakkat 1-imiittuupput. Naatsorsueqqissaartarfiup suliffissaaleqineq inunnut 3.660 – 1.005 = 2.665-inut naatsorpaa. Taakkunanit inuit $2.665 \cdot 2/3 \approx 1.767$ nunani tamalaani naasuaat naapertorlugu suliffissaaleqisuupput.

Suliffissaaleqinernut assigiinngitsutut ilusilinnut suliffeqalernissamut piareersimasutut suliffissaaleqisut agguataarput. Pingaarnertut suliffissaaleqinerit pingasunut immikkoortiterput:

- **Ukiup ilaani suliffissaaleqineq**, avammut tunisassiornermik inuussutissarsiorfinni, soorlu aalisarnermi takornariartitsinermilu allanngorarnernik pissuteqartoq
- **Aningaasaqarnermik tunngasutut suliffissaaleqineq**, aningaasaqarnermi suliarisani allanngorarnernik pissuteqartoq, *aamma*
- **Pissusissamisoortutut suliffissaaleqineq**, allamik suliffeqalernerup qaffasippallaartumillu aningaasarsiaqarnerup akornanni piffissamik pissuteqartoq.

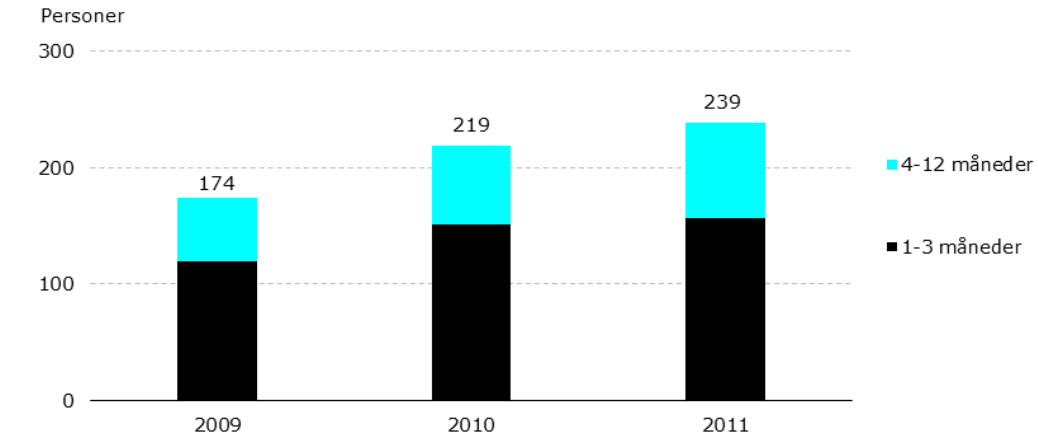
Ukiup ilaani suliffissaaleqineq

Ukiup ilaani suliffissaaleqinerup pingaartumik aalisarnermik takornariartitsinermillu suliffeqarfiusut eqqortarpai, siulleq Kalaallit Nunaanni inuussutissarsiorfiusunit annerpaartaalluni. Suliffissaaleqineq nunaqarfinni isorliusoqarfinnilu sakkortunerpaamik eqquisarpoq, allanngorarnerujussuarnillu ilisarnaateqarluni. 2012-imi suliffissaaleqineq Kangaatsiami, Tasiilami, Illoqqortoormiuni Qaanaamilu annerpaavoq, Nuummi annikinneraalluni.

Ukiup ilaani suliffissaaleqinerup pingaartumik aalisartut/piniartut aamma suliffissuarni sulisartut eqqortarpai. Ukiup ilaani suliffissaaleqineq pingaartumik sinerissamut qanittumi qaleralinniarnep iluani pilersarpoq. Kinguppanniarnermi taamatut annertutigisunik allanngorartoqanngilaq. Sinerissamut qanittumi qaleralinniarnep pingaarnertut Qaasuitsup Kommuniani pisarpoq, tamaanilu ippoq ukiup ilaani suliffissaaleqineq annerpaaq.

Sinerissamut qanittumi qaleralinniarnermik pisariaqartitsisut innuttaasut amerlasuut inuussutigisaminnit ukiumi tamakkiisumik isertitaqarniarneq ajornakusoortippaat, taamaattumillu ukiup ilaani pisortanit ikiorserneqarnissamut innersuussaasarlutik. 2009-mi inuussutissarsiutigalugu aalisartutut uppersaataillit inunni 174-ini suliffissarsiortutut nalunaarsukkat amerlassusiat 2011-mi (kisitsisit kingullerpaat) 239-nut amerleriarpoq. Amerlanerpaat qaammatini ataatsimi - pingasuni pisortanit ikiorsissutisipput, inuilli 82-it 2009-mi qaammatini sisamani imaluunniit amerlanerni pisortanit ikiorsiissutisipput, takuuk Ilusiliaq 3.

Ilusiliaq 3. Aalisartut/piniartut inuussutissarsiutigalugu piniartutut uppernarsaateqartut, pisortanit ikiorsiissutisisimasut

Nalunaars.: Ilusiliaq inuussutissarsiutigalugu piniartutut uppernarsaateqartut, pisortanit ikiorsiissutisisimasut takutipppaa.

Najoqq: Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfimmit immikkut ittumik pissarsiaq.

Pingaartumik aalisartuni/piniartuni ukiumut isertitakinermik eqqorneqartut marluupput:

- **Aalisartut/piniartut inuusuttut**

2011-mi aalisartut/piniartut 30-t inorlugit ukiullit 1.738-t SIK-p ukiumut minnerpaamik akissarsiarititaasa 168.000 kr.-t ataani isertitaqarput. Soorlu imarsionermut, allanulluunniit inuussutissarsiutinut akissarsiarissaarnerusunut piginnaangorsaanerit pisariaqartippaat aalisartut/piniartut inuusuttut ukiup ilaani sulinngiffeqarfimminnik piginnaangorsaanerit atorsinnaanissaat, soorlu immikkut aaqqissuussatigut pikkorissartitaanikkut. Taakku Suliffeqartitsinermut periusissiami SULINIUT 3, 4 aamma 5-imi neqeroorfigineqarsinnaassapput.

- **Aalisartut/piniartut utoqqaanerpaat**

2011-mi aalisartut/piniartut 54-it sinnerlugit ukiullit 378-it 168.000 kr.-t inorlugit ukiumut isertitaqarput, tassani *ilaallutik isumaginninnikkut ikiorsiissutit*. Aalisartut / piniartut utoqqaanerit taakku pisassanut suli annertunermik pisassaqaartitaanermikkut ukiumut isertitaminnik annertusaasinnaassapput.

Taamaallaat ukiumi piffissami sivikitsuniittunik eqterussuullutik ukiumut annertuumik isertitaqaraluarlutik ukiuunerani qaammataini pisortat ikiorsiissutaanik pissarsisartunik amerlanerusunik aalisartunik/piniartunik peqarnerisq siusinnerusukkut oqallisaasimavoq. Taamaattorli 2011-mi aalisartut/piniartut 6.149-t ukiumut isertitaannik misissuinerup takutipppaa inuussutissarsiorfusumi piitsuunerpaat eqqugaanerpaallu pisortat ikiorsiissutaasa annertunerpaartaannik pissarsisartuusut (sinerissamut qanittumi qaleralinniarnissamut akuersissuteqanngikkunik ingerlatseqatigiiffinni atorfilittut). Aalisartunut/piniartunut ukiumut 400.00 kr.-t sinnerlugit isertitaqartunut akiliuteqarnerit taamaallaat ataasiakkaat (2 %-it)

tunniussaapput, takuuk Takussutissiaq 2.³

Takussutissiaq 2 2011-mi aalisarnermik suliallit akornanni pisortanit ikiorsiissutisisut

	Pissarsiallit		Agg. aning.	Isertitaqarani agg. qaamm.
Akissarsiat minnerpaaffiisa ataanni	1.581	84%	11.996	3,6
Akissarsiat minnerpaaffiisa qulaanni ¹	303	16%	6.161	1,4
taakkunanit:				
168-200	113	6%	7.112	1,1
200-300	121	6%	5.788	1,4
300-400	46	2%	5.764	1,6
400-500	12	1%	5.922	2,6
500-	11	1%	2.413	1,8

Nalunaars.: ¹ SIK-p 2011-mi Namminersorlutik Oqartussani akissarsiani minnerpaaffigitaa (168.000 kr.). Naatsorsuinerup inuit tamarmik, aalisarnermut tunngatillugu suliffeqarfimmi sulisuusuunngikkunik sinerissap qanittuani qaleralinniarnissamut akuersisuteqarlutik, taamatullu akileraartarnermut aqqissuussivimmi nalunaarsugaasut minnerpaamik qaammammi ataatsimi nalunaarsugaasimasut ilannguppai (katillugit inuit 6.149-t). Naatsorsuutit takutippaat suliffeqarfimmi aalisakkerinermik sammisaqartuni sulisut aamma aalisartuut/piniartuut Ilusilliaq 4-p paarlattuani, tassani aalisartut/piniartut inuussutissaarsutitugalugu piniartutut allagartallit amerlassusiat kisimik takutinneqarmata.

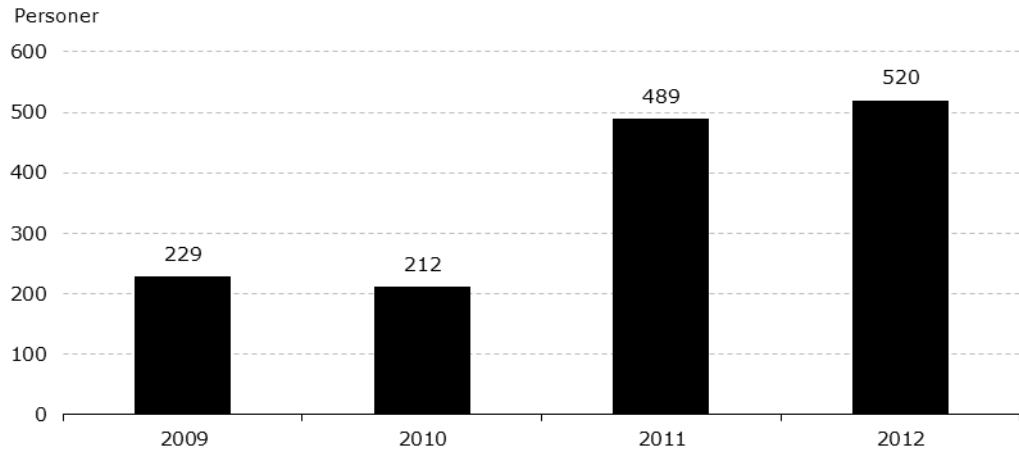
Najoqq.: Copenhagen Economics Akileraartarnermut Aqutsisoqarfimmit paasissutissat tunngavigalugit.

Tassunga atatillugu eqqaamaneqassaaq naak siusinnerusukkut (qaffasissinnaasumik) isertitaqarsimagaluarluni pisariaqartitaqartuunermik naliliineq tunngavigalugu pisortanit ikiorsiissutisinissamut pisinnaaffeqartoqarsinnaammat. Taamatutaaq aalisartut ataasiakkaaginnaat isertitarisaat, inuullu pisumi piviusumi ilaquuttaminik tamakkiisumik pilersuinissaminut aningaasaateqarsimanissaa pinnagu nalunaarsukkat takutippaat. Taamaassimassappammi pisortanit ikiorsiissutisinissaq pisinnaatitaaffigisassaalluinnarpoq.

Ukiuunerata qaammataani nioqqutissiassanik pilersuineq annikilligaangat tunisassiornerup unitsinneranik nassataqartarpoq, sulisartullu suliffissuarniit angerlartinneqartarlutik. 2009-mi inuit angerlartitaanermik nalaanni 229-t pisortanit ikiorsiissutisipput. 2012-imi 520-nik amerlassuseqarput, takuuk Ilusiliaq 4.

³ Misissuinerimi ilanngunneqanngillat meeqqanut tapiissutit ineqarnermullu tapiissutit. Aammattaaq piniakkanik inuussuteqarneq aqqutigalugu isertitaasinnaasunik, aammalu ilaqutariit pilersornissaannut aalisartutut/piniartutut ilaqutariit taamaallaat ataasiinnarmik pilersuisoqartuusarnerannut akiliuteqarnermut tunngavissiissutigisat naatsorsuutigineqanngillat.

Ilusiliaq 4. Angerlartitaanerminni pisortanit ikiorsiissutisisut

Najoqq.: Naatsorsueqqissaartarfik

Aningaasaqarnermik tunngasutut suliffissaaleqineq

Aningaasaqarnermik tunngasutut suliffissaaleqineq inuiaqatigiinni aningaasaqarnerup aammalu suliffeqarfiit sulisussaminnik pissarserusussusaanni allanngorarnera pissutigalugu pilersarpoq. Akissarsiat nalinginnarmik suliffeqarfimmi illua'tungeriit akornanni siunissamut ukiut arlerlugit aalajangiunneqartarmata suliffeqarfiit ullunut ajornartorsiorfiusunut sulisunik soraarsititerinikkut atugaqarnertik iluarsiniartassavaat.

Aningaasaqarnermik tunngasutut suliffissaaleqineq piffissani annikitsumik suliaqarfiusumi aningaasaqarnermut politikki aqutigalugu aningaasaqarnerup ikiorserneratigut annikillisinneqarsinnaavoq, soorlu illuliornermik sanaartornermillu suliaqarfiusup iluani sulianik aallartisaanikkut. Sakku tamanna Suliffeqartitsinermut Periusissiami SULINIUT 9-mi atuutsitaavoq.

Pissusissamisoortumik suliffissaaleqineq

Suliffissaaleqineq taanna marloqiusatut iluseqarpoq. Suliffissaaleqineq allamik suliffissarsinerup nassatarisaatut, aamma suliffissaaleqineq piumasarsianut naleqqiullutik sulisussat amerlanerunerisa nassatarisaatut.

Suliffissarsinerup tungaanut piumassuserisatut suliffissaaleqineq suliffeqartitsinikkut ajornartorsiutaanngilaq, piumassuserinngisamilli sulisitsisup sulisartullu akornanni eqqortumik 'tulluassutsip' nassaariniarnerata ajornartorsiuteqarfiunera pissutigalugu sivisuumik suliffissaaleqineq assersuutigalugu nuna tamakkerlugu Suliffissanut nittartagaq aqutigalugu, aammalu nuttarnernulernissap siuarsarnissaanut ikiorsiissutisinissap pisariunnginnerulerneratigut ikiorsiivigineqarsinnaavoq. Tamatuma sulisartunik kalaallinik atuinerup piffissaq ungasinnerusoq isigalugu annertusassavaa. Tamatumunnga sakkut atornerqartut tassaapput Suliffeqartitsinermut Periusissiami SULINIUT 1, 5 aamma 6.

Aammattaaq suliffissaaleqineq pilersaq tunisassiornermik Kalaallit Nunaanni minnerpaatut akissarsiarisat qaangiigajuttarnerat pissutigalugu, pingaartumik ilinniagaqarsimanngitsut akornanni. Suliffissaaleqinerup taassuma annikillisinnessaanut sakku pitsaanerpaaq tassaavoq suliffissaaleqisut piginnaasaannik annertusaaneq, taamaalillutik akissarsianik qaffasissunik naleqqunnersumik tunisassiorsinnaassutsimik pissarsisinnegassammata. Suliffeqartitsinermut

Periusissiami SULINIUT 3, 4, 7 aamma 8-p suliffissaaleqisut akornanni piginnaasanik annertusaaniartuupput.

Sulinissamut kajumissuseqarneq

Ilaatigut Ilaqutariinnermut Inatsisinillu Atuutsitsinnermut Naalakkersuisoqarfimmik suleqateqarluni Aningaasaqarnermut Nunamullu Namminermet Naalakkersuisoqarfik ilaatigut akileraartitsinnermut isumaginninnermullu aaqqissuussat akornanni sunniivigeqatigiinnermik misissuinerit aallartisarsimavaat. Inernerugallartut paasinarsisippaat, suliaqarfiginagu pilersugaanermut (pisortanit ikiorsiissutisilluni assigisaanilluunniit) tamakkiisumik imaluunniit ilaannakortumik suliffeqarfimmi peqataanermut ikaarsaariarnermi aningaasaqarnikkut iluaqutissartaq pisut ilaanni annikitsuinnaassasoq imaluunniit taamaattoqarnaviannngitsaq. Pisuni ataasiakkaani innuttaasunut ataasiakkaanut killup tungaanut aningaasaqarnermi sunniuteqartitsinissamut allaat aarlerinartortaqrpoq. Aaqqissuusseqqinnermik suliamik Naalakkersuisut aallartitaqarput, ilaatigut suliaqarfiginagu pilersugaanermut tamakkiisumik imaluunniit ilaannakortumik suliffeqarfimmi peqataanermut ikaarsaariarnissamut innuttaasunut kajungernarsaanissamik siunertaqartumik. Anguniagaasoq tassaavoq akileraartitsinnermik isumaginninnermillu aaqqissuussat akornanni sunniivigeqatigiinnerit malunnaatilimmik iluarsiviginissaat ilaatigut pissaaq.

Ineriartortitsinnermik tassannga tapersersuiniarluni tulluanngitsunik sulinnermik ilutsinik nungusaaqataasinnaasunik suliniutinik pilersitsisoqarsinnaanersoq misissorneqassaaq. Suliniutit kajumissutsimik pilersitseqataasussat, tamannalu ilutigalugu sulisartut sulisitsisullu akornanni suleqatigiinnermik nukittorsaat.

Suliffeqartitsinerup siuarsarneranut suliniutinut sinaakkutit

Suliffeqartitsinnermut politikki Naalakkersuisut aalajangertarpaat, kommunilli suliarinnittuupput – suliffissarsiortup nalunaarsorneranut, iliuuseqarnissamut pilersaarusionermet, suliffimmik imaluunniit pikkorissartitsinnermik innersuussinnermik, aamma sulinissamut piareersimannnginnermet atatillugu pineqaatissinernut atatillugit.⁴

Taamaattumik Namminersorlutik Oqartussat aamma kommunit akornanni suleqatigiinneq ileqquusutut qanimut ittuvoq, ukiup ataatsip ingerlanerani annertuumik oqarasuaatikkut attaveqartoqarluni, amerlasuunik ataatsimiittoqartarluni, amerlasuunik piginnaanngorsaasunik isumasioqatigiissitsilluni pikkorissartitsisoqartarluni, sanileralugu ilinniartitsisoqartarluni il.il. Taamaattorli suliffissaaleqisut pillugit ilisimasat nutaat nassataraat kommunini sulisuusunut aamma suliffissaaleqisunut neqeroorutinik nutaatut ittunik ineriartortitsisoqarnissaq pisariaqartinneqartoq, aammalu Suliffeqartitsinnermik periusissiami SULINIUT 2 aamma 8 tamatumunnga tunngasuuvoq.

Allanik ilinniagaqartitsinnermik piginnaanngorsaanermillu suliassat inuussutissarsiutinik ilinniarfiit annertunermet isumagisarpaat, Namminersorlutik Oqartussanilu qitiutitatut agguassassat aqutigalugit aningaasalersorneqarlutik, kommunilli suleqatigalugit suliffissaaleqinerup akiornissaanut tunngatitanik iliuusissanik Namminersorlutik Oqartussat aamma ilassutitut aningaasaliissuteqartarnerat periusiuvoq, assersuutigalugu nuna tamakkerlugu iliuusaasimasutut (aammalu sulii taamaattutut) *2011-mi Suliffissaaleqisunut*

⁴ Kommunit nalunaarsuisarnerinik sukumiisumik misissuineq pillugu, takuuk ilanngussaq 3.

Immikkut ittumik Iliuserisaaq aamma 2012-2014-imi Suliffissaaleqisunut Iliuseqarnissamik Pilersaarut aqutugalugit.

Suliffissarsiortunut iliuusissatut pilersaarutit

Pisortat ikiorsiissutaasa akiliutigineqarnissaat pillugit innuttaasut kissaatigisaat tunngavigalugit suliffissaaleqisumik suliaqarfigalugu allanik ilinniagaqarnermut piginnaanngorsarnermullu periarfissaqartoqalersarpoq, iliuusissatullu pilersaarusiortoqartarluni.

Iliuusissamik pilersaarut innuttaasumut ikiuutaassaaq, innuttaasullu tamakkiisumik atugarisaanik isumaginnissalluni. Inuttut ineriartorneq, piginnaanngorsarnek, atornerluinermik ajornartorsiutit, ilinniagaqarnek, sammisaqartitaaneq, suliffimmik attassiinneq, piginnaanngorsaaqqinneq aamma/imaluunniit allanik ilinniagaqarnek, kiisalu ineqartitsinermik ingerlatseqatigiiffimmut attaveqarneq il.il. pillugit qanoq ingerlatsisoqassaneraniq ilitersuummik imaqassaaq.

Innuttaasunut ataasiakkaanut arlalinnik iliuusissatut pilersaarutitut allagaateqarsinnaanera kommunit unaminartuuvoq, taakkumi Suliffissarsiuussisarfinit aamma Piereersarfinit immaqalu aamma Isumaginninnermut Ingerlatsiveqarfimmit suliarineqartarmata. Innuttaasoq piginnaanngorsaaqqinnermut malittarisassat malillugit ikiorserneqarnissaq pillugu neqerooruteqarfiussappat aamma piginnaanngorsaaqqinnermut pilersaarusiortoqassaaq. Tamanna tulluurtuunngilaq, Suliffeqartitsinermullu Periusissiami SULINIUT 2-p ajornartorsiutit taassuma iluarsivigineqarnissaa qanimut misissorpaa.

Soorunami iliuusissatut pilersaarutaasoq sunniuteqassappat iliuuserisamik kinguneqartitaassaaq. Iliuusissatut pilersaarummi isumaqatigiissutaasimasumi pilersitsinerit iliuuseriniakkat naammassineqartariaqarput, akornusersuutaasinnaasullu piaartumik peertariaqarlutik, imaluunniit pisoqarfiusumut nutaamut iliuusissatut pilersaarut naleqqutsilerlugu iluarsineqassalluni.

Innuttaasunut qanoq pilertortigisumik iliuusissatut pilersaarusiortoqarnermi kommunit akornanni assut assigiinngissuteqartoqarpoq. Sumiiffinni ataasiakkaani saaffiginninnermi siullermi tamanna pisarpoq, allanili ilaatigut sulisorisatigut isumalluutit killeqarneri imaluunniit innuttaasup tungaanit peqataasoqannginneq pissutigalugit ingerlassaq sivisunerusinnaavoq. Pingaartumik isorliunerusuni imaluunniit nunaqarfinni najugaqartut suliffissaaleqisut iliuusissatut pilersaarummik qaqtigut suliarinniffiusarput, ilitersuisut piginnaanillit amigaataaneri, aammalu nuna tamakkerlugu inuussutissarsiorfiusup pisariaqartitaanik najugaqarfimmi ilisimasat killeqarneri pissutigalugit. Tamanna iluanngilluinnarpoq, nunaqarfinnini suliffissaaleqineq annertulluinnartuummat.

Suliaqarfitsigut piginnaanngorsaaneq

Pikkorissartitsinerni, suliffissarsiortup suliffeqarfimmut attaveqarneraniq nukittorsaasussanik innuttaasup peqataatinnaasanut kommunit innuttaasorlu aningaasaqarnikkut kajumissaarutissaqarput. Suliffissarsiortoq inuussutissarsiutinik ilinniarfimmi PKU-mi pikkorissartitsinermi piginnaanngorsartitaassappat peqataasunut pikkorissarnermut ilinniartitaanermullu, angalanermut najugaqarnermullu, kiisalu pikkorissartitsinermi ajunngitsorsiassanut aningaasartuutit Namminersorlutik Oqartussanit matussuserneqassapput. Pikkorissartitsinermi ajunngitsorsiassat pikkorissartunut ataasiakkaanut sap. akunnikkaartumik 3.250 kr.-uvoq.

Innuttaasoq kommunilu piginnaanngorsaaneqassamut kajumissuseqarfeqarnissaat iluurtuuvuq, akiliisarnermilli aaqqissuussaasoq equngaffeqarpoq, akiliisarnermi innuttaasup

ilinniartitaanissamat piumassuseqarnera piumassuseqannginneraluunniit, aammalu pikkorissartitsineq iliuusissatut pilersaarummiinnera pilersaarummiinnginneraluunniit apeqqutaatinnagit pisarmat.

Akiliisarnermik aaqqissuussaq inuussutissarsiutinik branchini ilinniarsiit isornartorsiorpaat, taakkumi misigisimavaat taamaallaat sulianik ilinniagaqarasussuseqarlutik suliffissaaleqisut pikkorissartitaanissaannik naammattumik kommunit qulakkeerisannginnerat. Taamaattumik pikkorissartitsinernut akuerisaasartunik misissuisarneq annertunermik alaatsinaanneqassaaq: Taamaallaat PKU-mi pikkorissartitsinernut **tulluarsaqatigiikkaat** 1-imi suliffissaaleqisut akuerisariaqarput, inuussutissarsiutinillu ilinniarsiit pikkorissartut pikkorissartitsinerup suussusianut naleqqutinngitsut itigartissinnaasariaqarlugit. Siunertarisaq tamanna Suliffeqartitsinermut Periusissiami SULINIUT 3-mi ilaavoq.

Suliffissamat innersuussisarneq

Kommunit suliffissamat innersuussisarneq akisussaaffeqarfigaat. Suliffissarsiuussisarfiup atorfiup inuttalernissaanut piareertoq paasiguniuk suliffissaaleqisut **tulluarsaqatigiikkaat** 1-imi nalunaarsugaasut pillugit paasissutissat Winformatikimit imaluunniit IT-reg'imit pissarsiarisarpaat.

Tamatuma kingorna suliffimmik innersuussiviginiarlugu innuttaasooq toqqagaq suliamik isumaginnittuusup saaffigisarpaa. Suliffinnik inuttaligassanik suliffissarsiortut kissaatigisaannut tulluartautinnaarlugit Suliffissarsiuussisarfiit misileraasarpud.

Suliffinnik namminneq inuttalersinnaanngisaminnik suliffissarsiuussisarfinnut allanut ingerlateqqinnissaanik isumaginninnissamat kommunit pisussaaffeqarput. Tamannali piffissaajarnartumik ingerlanneqartarpoq, suliffiillu ingerlateqqinneqartut aaqqissuussaasumik pineq ajorput. Ajornartorsiummik taassuminnga suliffissarsiuussisarfinnut tamanut atorfiit inuttassarsiorneqartut saqqummiussisarfit internetikkut tungavilimmik Suliffissanut Nittartagaq malunnartumik ataatsikkut ikiorsiissutaassaaq. Suliffeqartitsinermut Periusissiami SULINIUT 1 Suliffissanut Nittartakkamat tungavoq.

Suliffissaaleqisunut siusinnerusukkat iliuuserisanit inernerit

Suliffissaaleqisunut immikkut ittumik iliuutsit, 2011-imiilli ukiut tamaasa ingerlanneqarsimasooq iliuutsinik arlalippassuarnik kommunillu isumaqatigiissutigalugillu ilaatigut aningaasaleeqataaffiusimasunik imaqarsimapput. Suliffeqartitsinermik iliuutsit assut atugarineqarsimapput, kommunillu aaqqissuussinermi, tigusassanik misissuineri ingerlatallu isumaginerini annertuumik pimoorusinerminnik takutitaqarsimallutik.

Iliuutsit tassaasimapput:

- Inuussutissarsiutinik ilinniarsinni sammisarsanik pikkorissartitsinerit
- Paasinarsitsiniarluni pikkorissartitsinerit suliaqartut namminersortut ingerlataat
- Piareersarfinni sulineriik sungiusarlunilu sannavimmi ingerlassat
- Piareersarfinni atuagarsornikkut AEU-mi FA-milu piginnaanngorsarnermik pikkorissartitsinerit

2011-mit *Suliffissaaleqisunut immikkut ittumik iliuuserisamik* naliliinerup takutippaa inuit PKU-mik pikkorissartitsinermi peqataasimasuni 31,5 %-ii naliliisoqarnerata nalaani suliffeqartuusut, paasinarsitsiniarnermillu pikkorissartitsinermi peqataasimallutik inuit 31 %-ii suliffissamik nassaarsimasut.

2012-imi katillugit inunnik 1.380-inik (kisitsisit kingullerpaat) peqataaffigisaannik ingerlassat 104-t naammassineqarsimapput. 2013-imi maaji-juunimi naliliinerup takutippaa PKU-mi pikkorissartitsineri peqataasimasut 56 %-ii suliffeqalersimasut. Paasinarsisitsiniarluni pikkorissartitsineri peqataasimasut 55 %-ii suliffeqalersimapput, piginnaangorsaanermillu ingerlassami peqataasut akornanni 66 %-it suli Piareersarfinniipput, ilinniakkamik aallartitaqarsimapput, imaluunniit suliffeqalersimapput, takuuk Takussutissiaq 3.

Takussutissiaq 3. Suliffissaaleqinermit iliuuserisami peqataanerup kingorna pikkorissartut suliffeqalersimasut imlt. ilinniakkamik ingerlatitseqqittut

Makkunani peqataasut:	Marsi 2011	Maaji-juuni 2012
PKU-mi pikkorissartitsinerit	31,50 %	56 %
Paasinarsisitsiniarluni pikkorissartitsinerit	31 %	55 %
Piginnaangorsaanermit ingerlassat (PIA)*	-	66 %
Suliffimmi aamma sannavimmi ingerlassat*	-	72 %

Nalunaars.: Piffissat naliliiffiusut assigiingitsut marluk nangaassuteqarfiupput. * Piginnaangorsaanermit ingerlassat aamma suliffimmi aamma sannavimmi ingerlassat taamaallaat 2012-imi naammassineqarput.

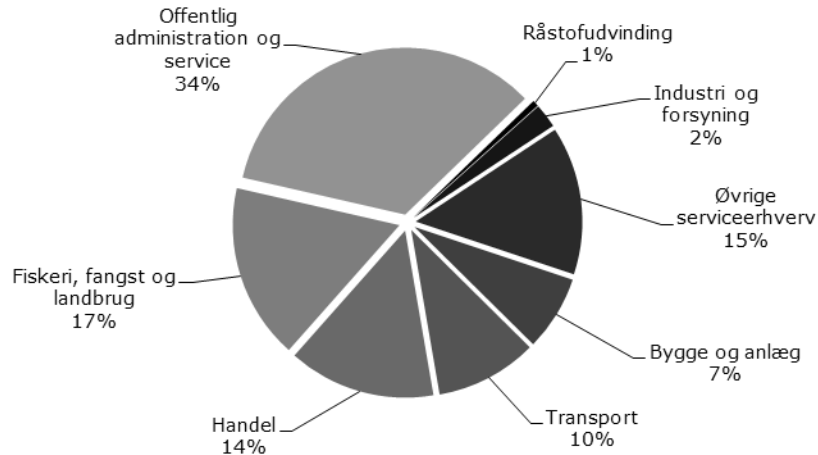
Najoqq.: Inuussutissarsiornermut, Aatsitassaqarnermut Suliffeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik

Ukiumoortumik ingerlanneqartartutut PKU-mi pikkorissartitsinerit nalinginnaasut naliliiffiginerisa aamma peqataasunut ilorraap tungaanut inernerisanik takutitsipput.

Suliffeqartitsineq

Inuussutissarsiorfiit ullumikkut suliffeqalerfissatut periarfissaqarnerpaat tassaapput pisortani suliffeqarfiit, sullissisarfiit, niuertoqarfiit assartuisarfiillu(/angallannerullu) iluiniipput, takuuk Ilusiliaq 5.

Ilusiliaq 5. 2012-imi qaammatikkaanut agguaqatigiissillugit suliffeqartitsinerit

Nalunaars.: Ilusiliap 2012-imi pingaarnertut suliffeqartitsinerup katitigaanera takutippaa.

Najoqqutaq: Naatsorsueqqissaartarfik.

Inuussutissarsiorfiusorli allanngortunut naleqqussarpoq. Siunissaq suliffinnik allatut ittunik atugaqarfiulissaaq.

Siunissami suliffeqartitsinermut siuarsaanissamut periarfissani annerpaaq allanut naleqqiussassaannngitsumik aatsitassarsiorfiusumiippoq, inuussutissarsiorfiusumi allanut malitsigisatut sunnuteqarfeqarluni. Aatsitassarsiorfiusoq qillarisartuinnarnut suliffissaliiginnanngilaq, aammali assartuisarnerni nakkutilliinerullu, nerisassanik pilersuinerni, sullissisarnerni aqutsisoqarfillu iluini sulisussaqaqtitsissalluni.

Tamatuma kingornatigut innuttaasuni ukiutigut allanngoriartornerit peqqinnissaqarfinni isumaginnittoqarfinnillu atuuffiusuni siunissami amerlanernik suliffeqarfeqalersinnaaneranik neriunartoqartitsipput.

Takornariartitsisoqarfik aamma tassaavoq inuussutissarsiorfiusoq suliffinnik nutaanik neriunartoqarfiusinnaasoq, suliassaqaqfimmik ineriartortitsinissamik misiliiniartoqassappat.

Nunatta sulisartuinik annertusisamik piginnaanngorsaaneq, annertunerusumik suliffeqalernissamik naatsorsuuteqarfiusunut inuussutissarsiorfinnut tunngasuutitaq Suliffeqartitsinermik Periusissiami SULINIUT 3-tut ilaatinneqarpoq.

Aatsitassarsiornermik sammisaqarfinni suliffeqartitsineq

Aatsitassarsiornermik sammisaqarfiup iluani annertunerusumik ujaasineramik, sanaartornermik ingerlatsinermillu suliaqarneq suliaqarfiusut arlalippassuit iluini annertusisamik suliffeqartitsinissamik periarfissanik nassataqartitsissaaq. Aammattaarli kalaallit sulisartut suliffinnik nutaanik isumaginninnissamut pisariaqartitatut piginnaasaqarlutillu piumasarineqartutut nuttarsinnaassuseqarnissaannik isumannaarinissamut aatsitassarsiorfiusumik ineriartortitsineq unammillerfissaqarfiussaaq.

Aatsitassarsiornermik pilersaarutit tassaapput inuiaqatigeqqat, aatsitassarsiorfiusumi tassungalulu atasutut atortussiorfimmi sulinerup saniatigut tamaaniillutik najugaqarfiit, nerisarfiit, errorsisarfiit, sannaviit, toqqorsiviit, nammineq innaallagissiorfiit, kiassarnermik pilersuisoqarfiit, nammineq imeqarfittut ingerlatsiviit, imermik igitamik salisarfii, umiarsualiviit, tamatuma iluani assartuisarfii/angallatsiviit, allaffissornermi aqutsisoqarfiit sulilulu allat aatsitassarsiorfimmi nammineru suliat saniatigut tamakkunungalu atasumik akuaaviit.

Aatsitassarsiornermik suliniutip angissusia katitigaaneralu apeqqutaallutik sulisartuusut assigiinngiaartupilussuussapput, soorlu sulisuussallutik geologit, ingeniørit, teknikerit, ilinniagaqarsimasut aamma ilinniagaqarsimanngitsorpassuit.

Sanaartornerup nalaa

Aatsitassarsiorfinnik sanaartornissamut ingerlatsinissamullu aatsitassarsiornermik suliniutip arlallit atuinissamut akuersissutisinarlutik qinnuteqarnissaminnut piareersimapput. Aatsitassarsiornermik pilersaarutit ilaat sanaartornerup nalaani annertuumik, ajornakusoortumik ukiullu arlerlugit ingerlatassamik aallartitsiviussapput, allanili pineqassaaq ukiumi ataatsimi sanaartornermik ingerlatsivik, suliat ujaqquvimmu anginerusumut eqqaanarsinnaasumik pisoqarfiullutik, takuuk Takussutissiaq 4.

Takussutissiaq 4 Aatsitassarsiorfiusumi suliffeqartitsinermik naatsorsuutigisat

Aatsitassaq	Nunami sumiiffik	Atuinissamik akuersissut pillugu qinnuteqar-nissap naatsorsuutaanera	Suliffeqartit-sinissamik naatsorsuut (ingerlatsineq)	Suliffeqartit-sinissamik naatsorsuut (sanaartorneq)
Eudialyt / aatsitassat qaqutigooortut	Killavaat Alannguat (Kringlerne)	Tiguneqar-poq	80-220	35-135-t miss.
Rubinit / safirit	Qeqertarsuatsiaat (Fiskenæsset)	Tiguneqar-poq	60-80-it miss.	40-50-it miss.
Savimineq	Isukasia (Isua)	Tiguneqar-poq	680-810	Peak 3.300-t miss.
Zinki / aqerloq	Citronen Fjord	2014	300-t miss.	-
Asatsitassat qaqutigooortut / urani	Kuannersuit (Kvanefjeldet)	2015	735t miss.	1000-it miss.
Anorthosit	Kangerlussuaq (White Mountain)	2014	50-it miss.	40

Najoqq.: Aatsitassanut Ikummatissanullu Aqutsisoqarfik, 2014-2018-imut Aatsitassanut Uuliasiornermullu Periusissiaq

Aatsitassarsiornermik suliniummi sanaartornerup nalaani sulisussanik pisariaqartitsineq suliat annertussusiannit aalajangerneqassaaq, taamaattorli piginnaasanik pisariaqartitanik kalaallit sulisartut amerlasuut pigeriigaannik arlalinnik suliffeqassaaq, assersuutigalugu suliffeqarfiutilinnit aamma Aatsitassanik Ilinniarmimmi siusinnerusukkut ilinniaqqissimanermit pissarsianik. Taamaattorli aatsitassarsiornermik pilersaarutini ukiut arlerlugit sanaartortoqarfiusussani nunanit allanit sulisartunik pisariaqartitsisoqarnissaa ingalassimaneqarsinnaanaviangilaq, taamatut sanaartornermik suliniutip inuussutissarsiorfiusutut suliaqarfinit allanit tamanit piginnaasalittut sulisorisat amerlanersaannik tigooraanissaa tulluartaunaviangimmat.

Aatsitassarsiornermik pilersaarutitut ataasiakkaanut aallartitsinermit piffissat nunani tamani akit allanngornerinik aalajangerneqassanerat oqaatigineqassaaq, ilanngullugu minnerunngitsumik aatsitassat aalajangersimasut arlallit akiisa pitsanngornerunissaannik.

Ingerlatsinerup nalaq

Aatsitassarsiornermik pilersaarummi ingerlatsinerup nalaani sulisussanik pisariaqartitsineq pingaarnertullugit aatsitassarsiorfimmu tassungalu atasutut atortussiorfinit, sulisartunik sullissinernut, umiarsualivimmi nassiussalerinermi sulisoqarnermut il.il. tunngatinneqarumaarput.

IBA-mik isumaqatigiissutit

Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiorneq inuiaqatigiinni ineriartortitsinermik peqqissumik aningaasaqarnikkullu piujuartitsisuusumik ilapittuutaassaaq. Taamaattumik suliaqarfiusumi nunatsinnit sulisartuusut suliaqartuusut ilaassapput.

Pilersaarutit atuuffiata nalaani aatsitassarsiornermik suliniutip nunatsinni inuiaqatigiinnut sapinngisamik annertunerpaamik iluaqutaalernissaanik isumannaarinissamik IBA-mik isumaqatigiissut (Impact and Benefits Agreement) siunertaqarpoq. Aatsitassarsiornermik ingerlatseqatigiiffiit tamarmik atuinissamik akuersissummik qinnuteqartut Namminersorlutik Oqartussanik kommunim(n)illu kalluarneqartunik IBA-mik isumaqatigiissusiussapput. Maannakkut suli IBA-mik isumaqatigiissutinik naammassillugit isumaqatigiissutaasimasunik peqanngilaq.

IBA-mik isumaqatigiissut nunatsinni sulisartunik nunatsinnilu suliffinnik atuinissamut, kiisalu ilinniagaqartitsinermik piginnaanngorsaanermillu iliuutsinik, ilanngullugit suliffimmi sungiusartut (lærlingit) inissaat pillugit arlalinnik anguniakkanik imaqarpoq. Anguniakkat

taakku anguniagassat nutaat aalajangersaaviginissaat siunertaralugu ukiut tamaasa misissorneqarlutillu naliliiffiqartassapput. Ingerlassamut tassunga suliffeqarfiusumi illua'tungerisat ilanngunneqartassapput. IBA-mik isumaqatigiissutini ataasiakkaani tamani suliffeqarfiusumi illua'tungerisat aatsitassarsiornermillu ingerlatseqatigiiffiup tungaanit sinniisunik inuttalikkamik IBA-komité pilersinneqartassaaq. IBA-komitép suliassaa ilaatigut tassaassaaq nunatsinnit sulisartut atornissaat pillugit, aammalu suliassat sorliit nunatsinni suliffeqarfiit kivissinnaaneraat pillugit aatsitassarsiornermik ingerlatseqatigiiffinnut ilitsersuisarnissaq.

Aatsitassarsiornermik suliniutip atuuffiani piginnaanngorsaaneq ilinniagaqarnerlu aqutugalugit ukiumit ukiumut kalaallit sulisartut amerlassusiisa annertusisinnissaat anguniagaavoq. Nunatsinni suliffeqarfiit suliassatigut isumaginnittarneri aamma annertusissapput.

Piginnaanngorsaaneq

Nunatsinni sulisartut ilinniagaqarnerat piginnaanngorsarnerallu aatsitassarsiornermik ingerlatseqatigiiffiup pisortaasullu peqatigiillutik kivitassatut suliassarissagaat naatsorsuutigineqartariaqarpoq.

Aatsitassarsiorfiit anginerusut aamma sulinermi avatangiisinut, isumannaallisaanermut, upalungaarsimanermut, assakaasulittut angallatinik aqutsinermut, akuaavimmik isumaginnittarnermut, entreprenørit maskiinaanik assartuussuarnik mekanikerinut il.il. tunngatillugu suliffigisami sungiusaanermik ingerlatsisartuussapput.

Aatsitassarsiorfiup angissutsimigut katitigaanermigullu annertusiertortillugu suliffiup iluani aatsitassarsiorfimmi sulisunut piginnaanngorsaanermik ilinniagaqartitsinermillu iliuuserisat amerliartussapput. Aatsitassarsiorfiit mikinerusut taamatut annertutigisumik suliffiup iluani piginnaanngorsaanermik ilinniagaqartitsinermillu neqerooruteqartarnissaat naatsorsuutigineqanngilaq, taamaattumillu atorfininnginnerminni kalaallit sulisartut suliffigisassaminnik isumaginninnissaminnut piginnaanngorsareersimasariaqarlutik.

Siunissamissaaq ilinniagaqarsimasunik, soorlu mekanikerinik, elektrikerinik, VVS-ilerisunik il.il. assut pisariaqartitsisoqassaaq, inuusuttullu ilinniarfiini arlalinni tiguisarnerit aatsitassarsiorfiit sulisartunik pisariaqartitsinerannik matussusiinissamik annertuumik pingaaruteqassapput.

Pilersuisooqataasutigut suliffeqartitsineq

Aatsitassarsiornermik suliniutini toqqaannartumik suliffeqarnerup saniatigut inuussutissarsiorfiusuni aatsitassarsiorfimmik tapertaasuni sulisartut piumaneqaleriartussapput.

Aatsitassarsiorfiusumut suliffeqarfiit pingaaruteqartuussat pingaartumik illuliornerup sanaartornerullu, assartuisarnerup niuerfinnilu sullissisarfiit iluiniissapput. Suliffeqarfiusut tamakku iluini nunatsinnit suliffeqarfiit nalinginnaasumik 20-t inorlugit sulisoqartuupput, amerlanersaasalu sulisut ataatsip aamma qulit akornanni suliffeqartippaat.

Nunatsinni inuussutissarsiorfiusut aaqqissuunneqarneranni suliffeqarfiit mikisut akunnattumillu angissusillit amerlassusiat unammillerfissaavoq, aatsitassarsiornermik sammisaqartut nioqqutissat sullississutillu annertuupilussuit assut piumasarimmatigit, nunatsinnilu suliffiit amerlanersaat aatsitassarsiornermik ingerlatseqatigiiffiit piumasarisaatut annertussutsinik pilersuisuusinnaanatik annertussuseqarput. Taamaattumik periusissiarisatut pilersuisooqataasutut suleqatigiillutik annertunerusutut pingaarnertut pilersuisuusartutut

ilaalinnikkuni nunatsinnit suliffeqarfiit suliassatut isumaqatigiissutigisassanut neqerooruteqarnissaminnut ajornakusoortitsisinnaassapput.

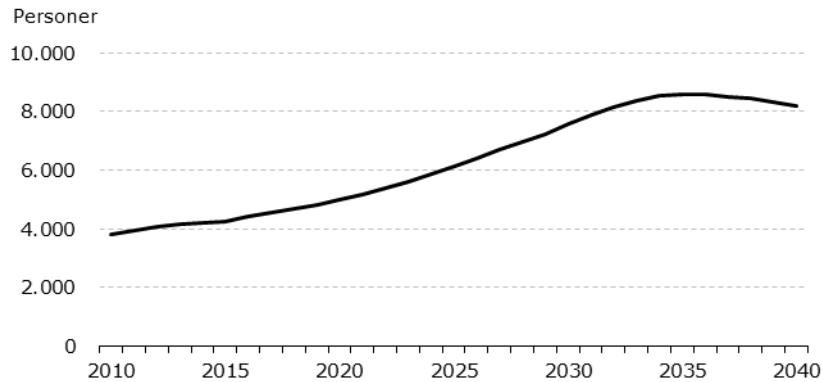
Tamakku saniatigut uuliasiornermik aatsitassarsiornermillu ingerlatseqatigiiffiit ilaatigut isumannaallisaanermut, peqqissutsimut avatangiisinullu tunngatillugu sakkortuunik piumasaqaatinik atugassaqartuupput, pilersuisooqataasuutiminniillu pitsaassutsimik sullissisinnaassutsimullu annertuunik piumasaqaateqartarlutik, tamakkulu ullumikkut nunatsinni suliffeqarfiit ikittuinnaat isumagisaqarfigisinnaavaat.

Peqqinnissaqarfiup isumaginnittoqarfiullu iluini suliffeqartitsineq

Siunissamutaaq peqqinnissaqarfimmuut isumaginnittoqarfimmullu tunngasunut piginnaasarisat noqqaassutigineqarneri naatsorsuutigintut amerliartorumaarput. Siunissami utoqqaat amerlassusiisa suli amerleriarnissaat tamatumunnga patsisaanerpaavoq, takuuk Ilusiliaq 6.

Suliffissaaleqisut isumassuinermi suliffinnut samminerusunut piginnaasanik inerisaarnissamut neqeroorfigineqartarnerisa aallunneqarnerulenera, siunissamut qaninnermut ungasinnerusumullu suliffissaaleqinerup annikillisinneqarnissaanut ilapittuutaasinnaassaaq. Isumassuinermi suliffiit utoqqarnik sammisaqarnerup iluani, meeqqat inuusuttuaqqallu sullinnerisa iluini aamma innarluutillit sullinnerisa iluni pigineqarput.

Ilusiliaq 6. +60-inik ukiullit siunissamut amerlassusissaannik naatsorsuineq

Najoqutaq: Naatsorsueqqissaartarfik.

Takornariartitsisoqarfiusumi suliffeqartitsineq

Takornariartitsisoqarfik aamma inuusutissarsiorfiuvoq suliffinnik nutaanik pilersitsinissamut neriuartorfiusoq. 2012-2015-imut nunami namminermi takornariartitsinermut periusissiaminni Naalakkersuisut periusissiami anguniagassanik arlalinnik, ukiut tulliit pingasut ingerlanerini inuusutissarsiorfiusumi siuarsaanermik pilersitsisussanik saqqummiussaqaarsimapput, ukiunili kingulliunerusuni timmisartunut ilaasut aamma umiarsuarni takornariartaatini ilaasut amerlassusiini ikileriarfiunermigut suliffeqarfiusoq artorsartinneqarsimavoq. Suliffeqarfiusup pisariaqartitaanik tapersersuisunik nutaanik akitsuuteqartitsinermik aaqqissuussivinnik aamma ineriartortitsinermik nangitsillunilu ilinniagaqarnissamut periarfissanik pilersitsisoqarnernik siunissamut siuarsarnek aalajangerneqassaaq. Taamaangippat suliffiit takkutinngilluinnassapput, imaluunniit nunanit allanit sulisartut ilinniagaqarsimannngitsut atorfigilissallugit.

Visit Greenland naapertorlugu neriunartoqarfittut suliffeqartitsinermut periarfissat akunnittarfeqarnerup, neriniartarfeqarnerup aamma assartuinerup/angalatitsinerup iluini suliaqartunut angisuunut, ingerlataqarluareersunut inuussutissarsiutigalugulu suliaqartuusunut, takornariartoqarfimmik atuillunilu annertusaasinnaasunut tunngasuvoq, tamannalu ilutigalugu nioqqutigisartakkani ataasiakkaani isertitanik annertusaasusunut. Tamakku saniatigut piffissap ilaani suliffissanut periarfissaqarsinnaavoq, assersuutigalugit aalisartunut/piniartunut pisaqarsimanermut uppersaatinik aliikkutaralugulu aalisariartitsisarnermik ilapittuuteqarfigalugu, imaluunniit savaatilinnut nunalerinermut tunngasunik takornariartitsinermut ilapittuuteqarfigalugu aningaasarsiaqarfiusinnaasunik.

Takornariartitsineq annertusissappat malitsigisatut sunniutit aqutigalugit aamma suliffinnik pilersitsisoqarsinnaavoq, soorlu tammajuitsussanik tunisinertigut, aamma pisiniarfinni, neriniartarfinni cafénilu, mittarfinni il.il. ilassutitut kaaviiartitsinertigut.

Piginnaanngorsaanerup pilersaarusioneqalernissaani suliffeqarfiusumik qanimut suleqatigiinneq pingaartuuvoq. Suliatigut misilittakkat oqaatsit, tunisinerup sullissisarnerullu iluini piginnaasanik ataatsimoortitsinissaa sammisaqarfiup inassutigaa.

2. 2014-imiit 2017-imut Suliffeqartitsinermut Periusissiaq

Qulaani misissueqgissaarinerit tunngavigalugit ukiuni takkuttussani pingasuni Naalakkersuisut suliniutit 15-it atuutsilerniarpaat. Immikkoortup matuma suliniutit 15-it taakku saqqummiussivigai, apeqquutillu makku akissuteqarfigalugit:

- Neqeroorutit eqqortut qanoq pilersinneqarsinnaappat? - *aamma*
- Sulisartut najugaqavissut atorfinitsitaanissaannut suliniutit sorliit tapersiinnaappat?

Suliniutit pingaartumik sulisorisat *piginnaasanik annertunerusunik, nuttartarnermut annertunerusumik attaveqartarnermik, pisariunnginnerusumillu sulisussarsiortarnermut* pisariaqartitaannik atasuusunik unammillerfissanut tunngatitaassapput.

Suliniutit 15-it tassaapput:

SULINIUT 1. Nunami namminermit suliffissanut nittartakkamik pilersitsineq

SULINIUT 2. Suliffissarsiuussisarfinni Piareersarfinnilu isumalluutit pitsaanerusumik atorneqassapput

SULINIUT 3. Sulisartut kalaallit immikkut ittumik piukkussarneri

SULINIUT 4. Inuusuttuni suliffissaaleqineq malunnartumik annikillississaaq

SULINIUT 5. Suliffinnut ornitaqarluni nuuttarneq pisariunnginnerulissaaq

SULINIUT 6. Sulisartut nunanit allaneersut nakkutiginerat sakkortusarneqarpoq

SULINIUT 7. Amerlanerit piginnaanngorsaaqqinnermik neqeroorfigineqassapput

SULINIUT 8. Tulluartsarsiueriaaseq, aamma suliffissarsiortut sulinissamut piareersimangitsut

SULINIUT 9. Sanaartornermut Iluarsaassinermullu Aningaasaateqarfimmi suliniutit atuutsilernerit

SULINIUT 10. Nunaqarfinni tunitsivinnik nalunaarsuinerit

SULINIUT 11. Sammisaqarfiusuni nutaani suliaqarfinnilu siuariartorfiusuni suliffiit nutaat ataavartussallu

SULINIUT 12. Najugaqarfinni suliffiit qulakkeernissaannut IBA-p sakkutut atornera

SULINIUT 13. Aalisarnermi sulinialernerit isumalluutillu uumassusillit

SULINIUT 14. Iluserisamut politikkikkut suliariniakkat, kajungersaasarnissamut aaqqissuussinerit aamma ilinniagaqarnermik suliaqarfiusumi suliariniakkat

SULINIUT 15. Mandetimeqartitsinermut aaqqiissut

SULINIUT 1. Nuna tamakkerlugu suliffissanut nittartakkamik pilersitsineq

Siunertaq: Kommunit killeqarfii nunallu immikkoortui akimorlugit sulisunik nutaanik pissarsiorneq pisariunnginnerusaaq. 2015-ip aallartinnerani ammarneqartoq nuna tamakkerlugu suliffissanut nittartagaq suliffiit inuttaligassat sapinngisamik annertunerpaamik sulisartunik kalaallinik inuttalernerqarnissaannik isumaginnissaaq.

Iliuusissatut pilersaarut: Suliffissanut nittartagaq 2015-ip aallartinnerani nittarsaallugu ilisaritinneqassaaq.

Aningaasaliineq: 2014-imi Suliffissanut nittartakkap inerisarneranut aallartisarneranullu aningaasartuuteqartoqassaaq, 2015-imut siumullu, tamatumalu kingorna nutarterinermut ingerlatsinermullu ukiut tamaasa 1,2 mio. kr. immikkoortinneqartassallutik.

Tamanut ammasumik nunami namminerme pisortat Suliffissanut Nittartakkamik pilersitsineq pingaartumik Kalaallit Nunaata nunataata sananeqaataanik naapitsiniartussaavoq, tamatumami suliffiit inuttaligassat sumiinnerinik, aammalu suliffinnik isumaginnissinnaasunik kalaallinik sulisartoqarneranik tamanik takusaqarsinnaassuseq ajornakusoortissinnaammagu. Taamaattumik nunatsinni suliffissaqartitsinarnermi unammillerfissat assigiinngitsut arlallit aaqqiiviginiarneranut tunngatillugu qitiusuuvog:

- Sulisartunut najugaqavissunut suliffissaaleqisunut suliffinnik inuttaligassanik pitsaanerusumik innersuussisarnerup anguneqarnissaa
- CV-mik paasissutissanik toqqorsivik aqqutigalugu sulisitsisunut soqutiginnittunut suliffissaaleqisut piginnaasaannik ingerlatitseqqinneq
- Suliffissaaleqisunut pingaarutilinnik inuussutissarsiorfinni siuariartorfiusuni suliffiit, nuttarsinnaassutsip siuarsarneranut ikiorsiissutit, piginnaangorsaaneq il.il. pillugit ilisimatitsisarneq
- Sulisartunik tikisitsiniarnermut akuersissutinik qinnuteqartunut sulisitsisunut suliap ingerlanneqarneranik pisariillisaaneq

Atorneqartitaalernerata tungaanut ingerlaaseq

2012-imi nunami namminerme Suliffissanut nittartakkap tunngaviliornera aallartippoq, 2014-imi juunip qaammataani suliassaq tamanut neqeroortigineqarluni. Neqeroortut pisariaqartitsinermik misissueqqissaarinermik, piumasaqaatit suussusiannik ilaqartitamik tunngaveqarpoq. Neqeroortitsinerup kingorna pilersuisuusinnaasut arlariit aaqqiissutissatut siunnersuutiminnik saqqummiussaqaartitaassapput, pilersuisumillu inaarutaasutut isumaqatigiissut 2014-imi ukiakkut isumaqatigiissutaanissaa naatsorsuutigineqarpoq. Tamatumalu kingorna Suliffissanut nittartagaq inerisarneqalissaaq. 2015-imi atorneqartitaalissasoq naatsorsuutigineqarpoq.

Sammissaqarfiusumi inatsisit

Suliffissanut nittartakkamik inerisaaneq *Inatsisartut peqqussutaat nr. 10, 18. december 2003-meersumik* tunngaveqarpoq, tassani allassimalluni:

”§ 10. Naalackersuisut nuna tamakkerlugu suliffissanik nalunaarsuivimmik pilersitsinnaapput, suliffissanik neqeroorutit, suliffissaaleqinermik allaffissornikkut aqutsinerup aammalu kisitsisitigut paasissutissiornissat nalilersuillunilu misissueqqissaarnissat siunertaralugit tunngaviusumik paasissutissat katersorneqarfigisinnaasaannik suliareqqinneqarfigisinnaasaannillu.

Imm. 2. Naalackersuisut imm. 1 malillugu suliffissanik nalunaarsuiffiup pilersinneqarnissaa pillugu malittarisassanik aalajangersaasinnaapput, taamatuttaaq suliffissanik nalunaarsuiffiup atornissaanut kommunalbestyrelsip pisussaaffii pillugit malittarisassaliorinnaallutik.”

Suliffissanut nittartagaq pitsaanerpaamik atuussinnaassappat Inatsisartut peqqussutaat iluarsineqartussat suussusersineqarput. Ilaatigut tassaavoq suliffissaaleqisunut iliuusissatut pilersaarut pillugu *Inatsisartut peqqussutaat nr. 5, 1. juni 2006-imeersoq*, suliffissaaleqisut CV-annik Suliffissanut nittartakkamut nalunaarsuisarnissamik erseqqissaasariaqartoq. UKA 2015-imi Inatsisartut peqqussutaat nr. 5-ip iluarsaannissaa naatsorsuutigineqarpoq.

Ilusilersuineq aamma nittartakkanik allanik sunniivigeqatigiinneq

Ilusilersuinermi ilisarnaat Namminersorlutik Oqartussat ilisarnaatitut pigisaannut assingussaaq, atorneqartarfialu pisariunanilu qisuariartarfiussalluni. Inuttassarsiuineramik ussasaarutit assersuutigalugu kommunit nittartagaanni, imaluunniit immikkut sulialinnut nittartakkani, kiisalu soorlu Sullissivik.gl-ikkut aaneqarlutik saqqummiussinermut pilersaarinernullu atorneqarsinnaapput.

Unammilleqatigiinnermi atugassarititaasut

Unammilleqatigiinneq pillugu inatsisaasumi aalajangersakkanut nunami namminerme Suliffissanut nittartagaq akerliusuunngitsoq Unammilleqatigiinnermut Aqutsisoqarfiup naliliiffigisimavaa.

Aningaasaqarneq

Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiinnut nunami namminerme Suliffissanut nittartakkap assupilussuaq sunnuteqassaneramik naliliineq tunngavigalugu innuttaasunut suliffinnullu tamanut akeqanngitsumik atugassiarineqarpoq.

2014-imi Suliffissanut nittartakkap inerisarneranut aallartisarneranullu aningaasartuuteqartoqassaaq, 2015-imullu, tamatumalu kingorna nutarterinermit ingerlatsinernullu ukiut tamaasa 1,2 mio. kr. immikkoortinneqartassallutik, paarlattuanilli pisortat ikiorsiissutaannik sipaarutaasunik akileraarutitigullu isertitanik isertitaqarfiussalluni, kalaallinut ilinniagaqarsimanningsunut suliffinnik inuttaligassat innersuussutaasarpata, suliffiit tamakku nunanit allamiunit sulisartunit isumagineqarnatik.

Kommunit akunnerminni piinnaratik kommunilli killeqarfiisa iluini aamma kommunit sisamat tamarmik immikkut aqqissuussisimapput, tamannalu kommunini immikkoortortanut ataasiakkaanut annertuupilussuarmik 'tigummiaralugu' iliuuseqartoqarnani aqutsisinikkut aqqiissutinik assigiiaartunik suliaqarnermik, sulisorisanik ilinniartitsinernik, nunalu tamakkerlugu iliuutsinik iliuuseqarniarnernik ajornakusoortitsivoq.

Taamaattumik innuttaasunut suliffissarsiortunut tunngatillugu sammisatigut attaveqarfinnik suliaqartarnerillu ingerlanneqartarnerinik nukittorsaasinnaasunik aqqiissutissanik nassaarniarluni suliap aallartinneqarnissaa Nunami namminerimi Suliffeqarfimmi Siunnersuisooqatigiit inassutigaat.

Immikkoortup tullianisSuliffissarsiuussisarfiit aamma Piareersarfiit aqqissuussaenerat sammineqassapput, suliassat suussusiisa akornanni unammillerfissat assigiimmillu suliaqartarnerit tamanik takussutissiiviginissaat siunertaralugu.

Suliassaqarfiit

Suliassat Piareersarfiit aamma suliffissarsiuussisarfiit isumagisassaata ilaatigut assigiissuupput, takuuk Takussutissiaq 6.

Takussutissiaq 6. Suliffissarsiuussisarfinni aamma Piareersarfinni suliassaqarfiit

Suliffissarsiuussisarfik	Piareersarfiit
Suliffeqarfiusumik pikkorissartitsinernillu ilitersuineq	Ilinniagaqarnermik suliffeqarfimmillu ilitersuineq
Iliuussissatut pilersaarusernerit	Iliuussissatut pilersaarusernerit
Innuttaasut Winformatikimi aamma IT-reg'i nalunaarsorneri	Innttuaasut IT-reg'imi nalunaarsorneri
Immikkut ittumik suliffissaaleqisunut iliuutsinut naleqqunnerinik misissuinerit	Immikkut ittumik suliffissaaleqisunut iliuutsinut naleqqunnerinik misissuinerit
Suliffinnik innersuussinerit ilisimatitsinerillu	Lærlingit ilitersorlugillu allaffissorfigineri
Suliffissaaleqisunik 'naqitsisarnernik' suliaqarneq	15-18-inik ukiulinnut atuagarsonerunngitsunik iliuuserisassanik neqerooruteqarneq
Pisortat ikiorsiissutaannik akiliuteqartarneq	AEU-mi aamma FA-mi ingerlassanik isumaginninneq
Nuttarnerulernermik siuarsaassutitut ikiorsiinissat pillugit qinnuteqaatinik suliaqarneq	Kommunit ilaat:
Nunanit allanit sulisartoqarnissamat akuersissutit pillugit qinnuteqaatinik suliaqarneq	Piorsaavik (sannaviit)
Piginnaanngorsaaqqinnermik ingerlassanik pilersitsineq	Sulinermik sungiusarneq

Nalunaars.: Kommuninit paasissutissiissutit.

Aqqissuussinerit assigiinngitsut najoqqutaralugit innuttaasut suliffissarsiuussisarfiit Piareersarfiillu akornanni agguataarneqartarput. Kommunit ilaanni innuttaasup ukiuaaalajangiisarpoq Piareersarfinni imaluunniit suliffissarsiuussisarfinni ilitersorneqassanersoq aammalu akuerinninnissamat innersuunneqassanersoq. Sumiiffinni allani tamanna suliaqarnerup aamma ilinniagaqarnerup akornanniitinneqarpoq. Sumiiffiit ilaanni maannakkut aqqissuussineq naammaginartumik atuuppoq, allanili iluannginnerusumik.

Piareersarfinni suliffissarsiuussisarfinnilu annertungaatsiartumik marloqiusamik allaffissorinikkut aqutsisoqarneranik tamanna isumaqarpoq, pissutigalugu innuttaasut arlaannut saaffiginnittarmata, ilaannakortumik akuerinninnissamat innersuunneqartarlutik, tamatumalu kingorna aappaanut ingerlateqqinneqartarlutik.

Innuttaasup sumut saaffiginninnissaanik suna aalajangiisuugaluortoq taamaattoq najugaqarfiusuni aaqqissuussineq pingaarnerusutut Kalaallit Nunaanni kommunit 18-iugallarnernannik oqaluttuarisaanikkut tunngaveqarneranik aalajangerneqarsimarpasippoq, suliamik iluarsiviginninnissamat pitsaernerpaamat pingaarnerusutut eqqarsaatiginninneq pinnagu. Aaqqissuussisoqarnera allaanerusinnaavoq, tamannalu kommunimit kommunimut Piareersarfiit suliffissarsiuussisarfiillu akornanni suliassat agguataarnerisa assigiinngitsuunerannik, ilaatigullu aamma kommunip killeqarfiata iluani aamma assigiinngitsuuneranik takussuserneqarsinnaavoq.

Maannakkut kommunini aaqqissuussisoqarnera

Kommune Kujalleq. Kommunimi Piareersarfiit aamma suliffissarsiuussisarfiit Inuussutissarsiornermut Suliffeqarnermullu aqutsisoqarfimmiippat. Narsami Qaqortumilu Piareersarfiit suliffissarsiuussisarfiillu timitamikkut immikkoortumiippat. Nanortalimmi Piareersarfik suliffissarsiuussisarfiillu illumi ataatsimiippat, Piareersarfiup pisortaa pisortaalluni. Kommune Qaqortumi qitiusoqarfimmut pisortaqarpoq, Narsami Nanortalimmilu Immikkoortoqarfinni pisortaqarluni.

Kommuneqarfik Sermersooq. Piareersarfiit aamma suliffissarsiuussisarfiit tamarmik kommunimi Atugarissaarnermut, Suliffeqarnermut Inuussutissarsiornermullu Ingerlatsivimmiippat. Piareersarfiit suliffissarsiuussisarfiillu timitamikkut immikkoorput, namminneq Nuummi pisortaqarlutik, Paamiunili, Tasiilami Illoqqortoormiunilu sullissisarfiit taakku marluk kattutsinniarneqalerlutik.

Qeqqata Kommunian. Piareersarfiit kommunimi Ilinniartitaanermut suliassaqarfimmiippat. Suliffissarsiuussisarfiit kommunimi Ilaqutariinnermut suliassaqarfimmiippat. Suliassaqarfinnut tamakkununga marlunnut ataatsimik pisortaqarpoq. Sisimiuni Maniitsumilu Piareersarfiit aamma suliffissarsiuussisarfiit timitamikkut ataatsimoortinneqarput, illoqarfinnilu taakkunani marlunni Piareersarfiup pisortaanit pisortaqarluni.

Qaasuitsup Kommunian. Piareersarfiit aamma suliffissarsiuussisarfiit kommunimi Inuussutissarsiornermut Ingerlatsivimmiippat. Illoqarfinni tallimani, Aasianni, Kangaatsiami, Qeqertarsuarmi, Qasigiannguani Qaanaamilu Piareersarfiit suliffissarsiuussisarfiillu illumi ataatsimiippat, Piareersarfiup pisortaa pisortaalluni. Illoqarfiit sinnerini, Upernavimmi, Ilulissani Uummannamilu Piareersarfiit suliffissarsiuussisarfiillu timitamikkut immikkoorput, Piareersarfinnut Suliffissarsiuussisarfinnullu Piareersarfiit pisortaa pisortaalluni.

Sulisooqartiternerit

Ileqquumik suliffissarsiuussisarfinni sulisuusuni annertuumik taarseraattoqartarpoq, taamaattoorli najugaqarfinni ataasiakkaani taamaattoqarnani, Piareersarfiilli ukiuni kingulliunerusuni aalaakkaanerusunik sulisooqartitilersimappat. Sumiiffiit ilaanni piginnaasalinnik sulisussarsiorneq pisariunnginnerusarpoq, sumiiffinni allani ajornartuulluni.

Piareersarfinni sulisut: Piareersarfiup pisortaa/immikkoortortami pisortaq, siunnersuisut, allaffimmi fuldmægtigit allallu aqutsisoqarfimmi sulisut, ilinniartitsisut, kiisalu sulisut eqqiluisaarinermik aserfallatsaaliuinermillu suliaqartut, kantinamik ingerlatsisoqarsinnaasarluni.

Suliffissarsiuussisarfinni sulisut: Pisortaq, suliffissarsiuussisarfinni siunnersortit siulersortasut, aamma suliffissarsiuussisarfinni siunnersortit, allaffinni fuldmægtigit allallu aqutsisoqarfimmi sulisut, kiisalu sulisut eqqiluisaarinermik aserfallatsaaliuinermillu suliaqartut, kantinamik ingerlatsisoqarsinnaasarluni.

Sulisorisani amigaatit? Inuussutissarsiorfiusuni sulisunik pisariaqartitsinerup aamma sulisartuni piginnaasanik pissarsiarisinnaasat akornanni sapinngisamik pitsaanerpaamik tulluartsarsiuiniarluni suliffeqarfimmi suliffissaqartitsinermillu ornigunnikkut iliuuseqartarnissaq pingaartuuvoq.

Iliuuseqarnek tamanna maannakkut aqqissuussaasuni naammaginartumik annertussusilimmik suliarissallugu Piareersarfiit aamma suliffissarsiuussisarfiit nukissaqartinngilaat. Taamaattumik iliuuserisaq tamaat nukittorsineqassaaq sulisorisat inuussutissarsiorfimmu siunnersortinik ilaneqarpata, tamakku najugaqarfiusumi, nunap immikkoortotaani, nunami namminerminunani tamani maannakkut inuussutissarsiorfiusumi suliffeqarfissatut periarfissaasut pillugit, kiisalu suliffeqarfiusup allanngoriartorneranut tunngatillugu ilisimasaqarnissamik suliassaqaassallutik.

Aammattaaq inuussutissarsiorfimmu siunnersortit inuussutissarsiuutinik ilinniarfiit ilinniagaqarfinnillu allanik, pisariaqartitanik tunngaveqartunik ilinniagaqartitsisunik piginnaangorsaasunillu qanimut attaveqassapput. Taamaalilluni kommunini innuttaasunut suliffeqarnissamat periarfissat tamarmik misissorneqarnissaannut annertunerusumik isumannaarisoqassaaq, kiisalu siunissami inuussutissarsiorfiusumi piginnaasanik pisariaqartitsinernik suli pitsaanerusumik ilisimasaqartoqalissalluni.

Isumaginninnermut siunnersortit. Isumaginninnermut siunnersortit kommunini isumaginninnermik allaffeqarfinnut aqutissiuissapput, aammalu Piareersarfiit aamma suliffissarsiuussisarfiit nalinginnaasumik neqeroorutigisagaannik naleqqutinngitsunut innuttaasunut periarfissanik suussuserseqataasassallutik.

Sunniivigeqatigiinnernut periarfissat

Suliassarisani suliffissarsiuussisarfiit aamma Piareersarfiit qaleriaattoqarfiusuni makkuninnga tunngavissiiisoqassaaq:

1. **Pisariillisaaneq, taamaalilluni aqqissuussivikkut innuttaasup aqputaa pisariunnginnerulerluni, marloqiusamillu allaffissortoqarunnaarluni.**
Innuttaasooq taannarpiq ilinniagaqalernissamat suliffeqalernissamullu ilitserorneqarnissaminik pisariaqartitsisinnaavoq. Tamanna sumiiffinni assigiinngitsuni marlunni isumagineqarpata, IT-mi nalunaarsuinerit imminnut attuumassuteqanngitsut marluk aqutigalugit, immaqalu ataatsimoorussamik iliuusissatut pilersaarummik suleqatigiittoqarnani marloqiusatut allaffissortoqarneranik oqartoqartarpoq. Allanut tamanut naleqqiullugu innuttaasumut iliuuserisaq oqimaannerulerlunilu akisunerulersarpoq, kiisalu ilimanartumik sivisunerullunilu sunniutikinnerussalluni.
2. **Piareersarfiit aamma suliffissarsiuussisarfiit akornanni sunniivigeqatigiinnerit atornerqarneri.**
Naak kommunit tamarmik immikkut inatsisaasuni piumasaqaatinik tamanik aqutsisuusinnaasussanik aqqissuussiviliorsimagaluartut Piareersarfiit suliffissarsiuussisarfiillu qanimut suleqatigiinngikkaangata periarfissat qarsupiinnartarnerat ilimanaateqarpoq, sumiiffimmi innuttaasup 'najugarisaani' ilisimasassanik amigaateqartoqarmat, imaluunniit sullissisarfiit taakku marluk akornanni immikkoortitsisoqarnera pissutigalugu innuttaasumut periarfissanik katiterinerit pilertarnatik, soorlu suliffimmi sungiusarnermik, Piareersarfiup annaasinnaasai, aammalu piginnaangorsaanerusumik ilinniagaqarnermullu tunngatitatut iliuuserisanik, suliffissarsiuussisarfiup, soorlu Danmarkimi høgskolertitaanertut ittunik, annaasinnaasai.

Ataatsimut isigalugit Piareersarfiit suliffissarsiuussisarfiillu akornanni suliassarisani galeriiaarnerit pissutigalugit ataatsimoorussatut sunniivigeqatigiinnerit maannakut immikkoortitatut aqqissuussarisakkut tamakkiisumik atugarineqannginnerat qularnanngilaq. Suliassanik suleriaatsinillu erseqqinnerusumik misissuineq aamma aqqisusseqqissinnaaneq naleqquppasipput.

Suliassaqarfimmik misissuisoqarnermut, aammalu aqqiissutit nutaat atuutsilernerinik aalajangersimasumik suliaqarnerup pilersarusiorneranik Nunami namminermit Suliffeqarfimmut Siunnersuisooqatigiit ilanngunneqarumaarput.

Pilersitsinermut ilassutinik aningaasaliissutinik qinnuteqartoqanngilaq, Piareersarfinnut aningaasanut inatsimmi, kiisalu Piareersarfinnik kommunit aningaasaleeqataanerannut aningaasat immikkoortitat suli suliassaqarfimmut atugaanissaat tunngavigneqarmat, aammalu ullumikkut suliffissaqartitsiniarnermik iliutsinut aningaasat tapiissutit kommuninut tunniunneqartartut aamma tassunga immikkoortitaasarnissaat tunngavigneqarluni.

SULINIUT 3. Sulisartut kalaallit annertunerusumik piginnaangorsarnerat

Siunertaq: 2008-miilli sapinngisamik kalaallit sulisartut amerlanerpaat siunissami aatsitassarsiornermik sammisaqarfimmi taassumunngalu tunngasusuni inuussutissarsiorfinni siuariartorfiusuni suliffeqalersinnissaat sammineqarsimavoq. Suliniut sakkortusarneqassaaq, aammalu peqqinnissaqarfimmi isumaginniffimmilu suliffinnik ilanngussinermik annertusineqassalluni.

Iliuusissatut pilersaarut: Ukiunut pingasunut iliuusissatut pilersaarutit pillugit ilinniartinnik isumaqatigiissutit ukiut nikinnerini 2014-2015-imi atuutsilernissaat naatsorsuutigineqarput.

Aningaasaliineq: Annertusisamik piginnaangorsaanermut ukiunut 2015-2018-inut immikkut 15,8 mio. kr.-t immikkoortinneqassapput.

2008-miilli aallartisarneqartut piginnaangorsaanermik periusissiaq, aammalu aatsitassarsiornermik sammisaqarfimmi taassumunngalu attuumassuteqartuni inuussutissarsiorfinni siuariartorfiusuni takkuttussani specialarbejderitut suliffeqalernissaq siunertaralugu kalaallinik sulisartunik ilinniagaqarsimannngitsunik anguniagaqarfiulluni piginnaangorsaanermik isumannaarisuusassaq siunissamut annertusineqassaaq, isumaginninnerup peqqinnissaqarfiullu iluini suliffinnut piginnaangorsaanertalerlugu, periusissiarlu sakkortusarneqassaaq.

Ilaatigut illuliornermik sanaartormillu suliaqarfiup, aatsitassarsiornermik sammisaqarfiup kiisalu nerisassalerinermik suliaqarfiit iluanni annertusisamik piginnaangorsaanerq nunat allamiunik sulisartunik tikisitaqarneq pinnagu sulisartunik najugaqavissunik sulisussarsiornermik siursaassaaq.

Inuussutissarsiutinik ilinniartit pilersarusiornerinik pikkorissartitsinernillu neqerooruteqartarnerinik isumannaarinerit

Suliffinni nutaani takkuttussanilu sulisartut najugaqavissut suliffeqalersinnissaannut tunngatillugu Kalaallit Nunaanni inuussutissarsiutinik ilinniarsiit aalajangiisutut akuupput.

Taamaattumik ilinniartitsisut aalajangersimasumik suliffeqartuusut amerlisinnissaat aammalu ilinniarsiit ineriartorfigisinnaasaasa isumannaarnissaat pingaartuupput, taamaalillutik inuussutissarsiorfiusumi pisariaqartitsinernik malinnaasinnaatilerlugit. Siunissamut sammisanik siunnersuisartunut, uppersaasiisarnernut, ilinniartitsisunik sungiusaasarnernut, atortussanullu nutaanut aningaasaliissutinik pissarsinnaanermut pisariaqartitsisoqarpoq, tamakkununga ilaliullugit pikkorissartitsisarnernut aningaasaliissutit amerlisat.

Suliffeqarfiusuni ataasiakkaat iluini nunani tamani najoqqutaasartut naapitsinnissaat sulissutigisariaqarpoq, taamaalilluni nunanit tamanit isigalugit sulisartut najugaqavissut eqqortunik piginnaasaqartinniarlugit. Aammattaaq pikkorissartitsinerit qaqugukkut ingerlanneqartarnerinik imarisaannillu inuussutissarsiorfiusumut naleqqussaajuartariaqarpoq, sulisitsisorisinnaasanik sungiusartitsisarnernik ilaqartinneqarsinnaasunik. Taamaattumik pikkorissartitsinerit ingerlanneqartarnissaannut nutaamik suleriaaseq pisariaqarpoq. Naalakkersuisoqarfiup aamma ilinniarsiit akornanni suleqatigiinnerup ineriartortinnissaa inuussutissarsiutinik ilinniarsiit tapersorsorpaat.

Inuussutissarsiutinik ilinniarsinnut innersuussisarneq akuerinnittarnerlu

Inuussutissarsiutinik ilinniarsinnut innersuussilluni akuerinnittarnerit aalajangiisusarput. Pikkorissartitsinernik neqeroorfigitinneri sioqqullugit suliffissaaleqisut eqqortumik tulluurtussarsiuussaasimasariaqarput, aammali piffissamut ungasissumut innuttaasunut ataasiakkaanut iliuusissatut pilersaarusiortoqarsimasariaqarluni. Pingaarnertut malittarisassaq tassaasariaqarpoq sammisatut pikkorissartitsinernik sulinissamut piareeqqasutut sulisartuusut taamaallaat (tulluarsaqatigiikkaat 1-imiittut) neqeroorfigisarnissaat, aammalu innersuussilluni akuerinnittarnermi suliffissaaleqisut piumassuseqarlutillu pimoorusinerat ilanngunneqartariaqartut.

Tamakku saniatigut pikkorissartut akuerineqarsimasut, soorlu ukiuinut tunngatillugu tunngaviusutut naatsorsuutigisaanik atugaqarpassittuuneri inuussutissarsiutinik ilinniarsiit suliaqarfigalugu malittarisariaqarpaat.

Suliffiusuni aalajangersimasunik suliffeqalernissamik kissaateqartut – soorlu aatsitassarsiorfiornermik sammisaqarnerup imarsiornerullu iluini – pikkorissartut pikkorissarnerup aallartinnginneraniilli nunani tamani atorsinnaasumik peqqissutsimik uppersaammik (*medicalit* taaneqartartumik) pissarsinissamik siunertalimmik nakorsamit misissortinnissaannut annertunerusumik pisariaqartitsisoqalissaaq, taamaalilluni kingusinnerusukkat atorfinitsitaanissamik pinsinnaatitsinngitsumik innuttaasut peqqissutsimikkut ajornartorsiuteqartunut isumalluutit atornissaat ingalassimaneqarsinnaammata.

Aningaasaqarneq

Illassutigalugit nunami sulianik ilinniarfinni inuit 250-it tiguneqarnissaasa pisortat aningaasaqarnerinut qanoq sunniuteqarnissaannut naatsorsuineq Takussutissiaq 7-imi takuneqarsinnaavoq. Aningaasartuutit ukiukkaanut 10,2 mio. kr.-nik amerlissapput, pisortalli aningaasaqarnerinut ilorraap tungaanut sunniutaasoq annertuneruvoq: 2017-imiilli pilersitsineq pisortat aningaasaqarnerannut 10 mio. kr.-nik ilassuteqassaaq. Tamatumunnga patsisaasut tassaapput ikiorsiissutinik isertitaqartuni sipaarutaasut, akileraarutinilu isertitat amerlisut, tassalu pikkorissartut ilaannut annertunerusumik suliffeqartitsinermut pikkorissartitsineq nassataqartitsisimassappat. Naatsorsuinerimi nunami aatsitassarsionermik suliniuteqartoqassasoq naatsorsuutigineqarpoq, taamaattorli pineqarnatik suliniutit angisuut.

Takussutissiaq 7. Piginnaangorsaanerup annertusisap sunniutai

	2015	2016	2017
Inuit amerlassusii	+250	+250	+250
Aningaasanut inatsimmi konto 64.01.04-mi aningaasaliissutit (mio. kr.)	+15,8	+15,8	+15,8
Pisortat aningaasaqarnerinut missiliuutit sunniutit (mio. kr.)			
Aningaasartuutit	+15,8	+15,8	+15,8
Akileraartarnermit isertitat annaasat	-0	-0	-0
Ikiorsiissutit sipaarutaasut	-1	-3	-4
Akileraartarnermit isertitat	-5	-11	-16
Pisortat aningaasaqarnerinut sunniutit tamakkiisut	+9,8	+1,8	-4,2

Nalunaars.: Naatsorsuinerit misissornerinut Ilanngussaq 4 takuuk. Kommuninut aamma Namminersorlutik Oqartussanut tamakkiisumik iluanaarutaasumik naatsorsuinerit takutitsipput.

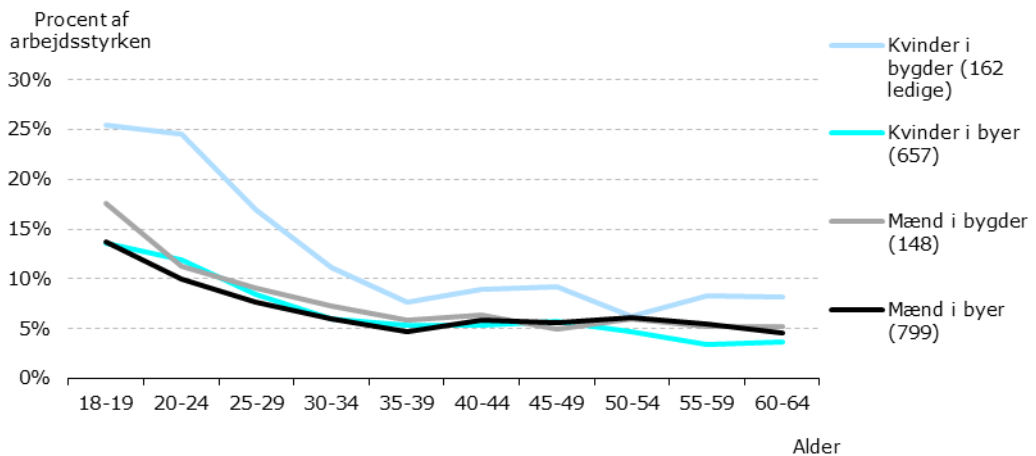
SULINIUT 4. Inuusuttuni suliffissaaleqineq malunnartumik annikillissaaq

Siunertaq: Inuusuttuni 29-t inorlugit ukiulinni 10 %-it sinnerlugit suliffissaaleqipput suliffissaaleqisunillu naatsorsueqqissaarinermi amerlavallaarlutik. Ilinniagaqalersillugillu suliffeqalersinniarlutit Piareersarfiit taakkununga neqeroorutai atuagarsornerunngitsunik ingerlassanik, suliffinnik sungiusarnernik aammalu ilinniartunut atuagarsornissamik sanngiissuseqartunut neqeroorutinik sakkortusineqassaput.

Iliuuserisatut pilersaarut: Maannakkut ukiukkaani inissanut 795-it missaaniittunut naleqqiullugit Piareersarfiit neqeroorutaat 2015-imi inissanik 100-nik, 2016-imi 250-inik, aamma 2017-imit ukiunullu takkuttussanut 400-nik sakkortusineqassaaq. Iliuuserisatut taanna 2014-imi 15-18-inik ukiulittut saaffigisanut suliffissaaleqisunut iliuuserisatut aallartisarneqareersumut ilaliussatut pissaaq.

Aningaasaliineq: Siunertamut ilassutitut 2015-imi 7,9 mio. kr.-t, 2016-imi 19,7 mio. kr.-t aamma 2017-imi 19,7 mio. kr.-t immikkoortinneqassaput. Piffissamut 2015-2017-imit agguataarlutit katillugit 47,3 mio. kr.-t.

Ilusiliaq 7. 2012-imi illoqarfinni nunaqarfinnilu suliffissaaleqineq, suaassutsimut agguataarlugu

Nalunaars.: Najugaqavissut akornanni suliffissaaleqinermik ilusiliaq takutitsivoq.

Najoqutaq: Naatsorsueqqissaartarfik.

Taamaattumik inuusuttunut, siunissaminni suliffeqarlutik inuuneqartussanut, pikkoriffigisamilli atuarnerminni atugaqarsimangitsunut tunngatitanik pilersitsinermik suliaqarnissaaq suliffeqartitsinermut qitiusuuvuq.

Ullumikkut inersimasunut inuusuttunut, ilinniagaqarnermik ingerlatitseqqinneq imaluunniit suliffeqarneq sioqqullugu kaammattuuteqarfiunissamik pisariaqartitsisunut Piareersarfiit tunngasuutinneqarput. Piareersarfiit neqeroorutaannut assupilussuaq soqutiginnittoqarpoq: 2013-imi tiguneqarnissamik inuusuttut 18-30-t akornanni ukiullit 1.500-t missaat qinnuteqarput, 795-illu tiguneqarlutik.

Inuusuttunut ilinniagaqarnermik ingerlatani toqqaannartumik ingerlaqqittunut, aammalu inuunerminni sumut ingerlanissamut siunertaqartunut naleqqiullugit inuusuttunut piginnaasakinnnerusunut Piareersarfiit isumaginninnissamut aqqissuussaapput. Taamaattumik inuunerminnik namminneq isumaginninnissamut sakkussanik inuusuttunut kaammattuillutillu tunniussiviginissaannut Piareersarfiit piareersimareerput.

2014-imi Piareersarfiit nalinginnaasumik naatsorsuutigisatut tigusaqarnissaat aamma 795-iupput. 2015-imi tigusat inuusuttunik 100-nik amerleriartinneqassapput, 2016-imi 250-inik, 2017-imilu 400-nik, taamaalilluni 2017-imit ukiumoortumik ilinniartut 1545-t missaat tiguneqartalissallutik. Tamatuma kingornatigut saaffigisartakkat 15-17-inik ukiulinnik ilanngussivigalugit annertusineratigut ukiukkaani qaavatigut ilinniartut 250-it tiguneqartarnissaat naatsorsuutigineqarput.

Aningaasat ineriartortitsinermut, pilersaarusionermut naammassinninnernullu makkununga atugaassapput:

- **Ingerlassat atuagarsornertaqanngitsut**, soorlu Piorsaavimmi pilersitat, "Sapinngilanga – Pisinnaavunga", aamma "Pilersitsivik Asimi". Neqeroorutit assersuutigalugit sannavimmi, igaffimmi aamma/imaluunniit (amernik) mersornermik suliaqarnermut tunngasuutillugit pilersinneqarsinnaapput.
- **Suliffimmi sungiusarnertut ingerlassat**. Piareersarfimmi ingerlassamut imaluunniit suliffeqarnermut inuusuttunik piareersaasussatut suliaqarnertalimmik piginnaanngorsaanerit.
- **Inuusuttunut atuagarsornermik piginnaasakitsunut neqeroorutit**. Neqeroorutit immikkut ittut ilinniartitsisunik aalajangersimasunik ilinniartitsisuusartoqarluni suliffeqartitsinermut, imaluunniit atuagarsornermik piginnaanngorsaanerit tapersersuinerit tunngasuutit.

Aningaasaqarneq

Piareersarfinni inuusuttut tiguneqartut amerlippata ilinniarfinnik ingerlatsinernut, ilinniartussatut tigusat amerleriarnerinut, immikkut aningaasaliisoqartariaqassaaq. Kolligianik sanaartornissamut pisariaqartitsineq ukiuni aggersuni kolligiat pillugit pilersaarusiortoqarnissaanut atatillugu misissuataarneqartariaqassaaq. Matumunnga atatillugu eqqumaffigineqartariaqarpoq, inuusuttunut sammisut suliniutit atuagarsornerunngitsumik ingerlassanut tunngasuutinneqassammata, soorlu sannavinni suliniutit, Timi Asimi suliniutit il.il.

Taamaattumik piffissaq qanittoq isigalugu pilersitsinerup tamakkiisumik atuutsilernerana pisortat aningaasaqarnerannut killup tungaanut sunniuteqassaaq, piffissamulli ungasinnerusumut aningaasaliineq ikiorsiissutinik isertitaqartuni sipaarutinik akileraarutitigullu isertitanik amerlisunik iluseqarluni uterteqqinneqassaaq.

Takussutissiaq 8. Piareersarfinni tigusat amerlineqarnerisa sunniutai

	2015	2016	2017
Inuit amerlassusii	+100	+250	+250
Aningaasanut inatsimmi ilassutitut aningaasaliineq (mio. kr.)			
- Ingerlatsinermut konto 64.13.24	+7,9	+19,7	+19,7
- Ilinniagaqarnersiutinut konto 40.02.06	+3,5	+8,8	+8,8
Konto 64.01.23 Suliffissaaleqinermik akiuinermit suliffiup iluani allatut agguaneq	-3,5	-8,8	-8,8
Aningaasanut inatsimmi aningaasaliissutit tamakkiisut	+7,9	+19,7	+19,7
Pisortat aningaasaqarnerannut missiliuutitut sunniutit (mio. kr.)			
Aningaasartuutit	+7,9	+19,7	+19,7
Ikiorssiisutini sipaarutit	-3	-8	-16
Akilerartarnermi isertitat	-1	-4	-4
Pisortat aningaasaqarnerinut sunniutit tamakkiisut	+3,9	+7,7	+7,7

Nalunaars.: Naatsorsuinerit misissornerinut takuuk illanngussaq 4 Copenhagen Economicsip suliaa.

Kommuninut aamma Namminersorlutik Oqartussanut tamakkiisumik iluanaarutaasumik naatsorsuinerit takutitsipput.

SULINIUT 5. Suliffinnut ornitaqarluni nuuttarneq pisariunnginnerulissaaq

Siunertaq: Kikkut tamarmik suliffiit inissisimaffigisaannut qinnuteqarsinnaasariaqarput, sumiluunniit inunngorsimallutillu peroriartorsimagaluarunik apeqqutaatinnagu.

UPA2014-imi suliffinnik innersuussisarnermut inatsisaasut allanngortinneqarput, taamaalilluni aalajangersimasutut suliffinnut ukiullu ilaani suliffinnut nuttarnersitsiniarluni ikiorsiissutinik maannakkut tunniussisoqarsinnaalerluni. Nuttarnersitsiniarluni ikiorsiissutit sulisartut aammalu sulisussarsiornermik periarfissanik annertusaassaaq.

Iliuussatut pilersaarut: UPA2014-imi suliffinnik innersuussisarnermut inatsisaasut allanngortinneqarput. Nuttarnersitsiniarluni ikiorsiissutinut siammasinnerusumik atuisinnaaffik naliliiffiqineqarumaarpoq.

Aningaasaliineq: Nuttarnersitsiniarluni ikiorsiissutinut ukiunut tamanut 2014-2017-imut 1,6 mio. kr.-t immikkoortinneqarput.

Sumi inunngorsimanertik peroriartorsimanertillu apeqqutaatinnagit sulisartut tamarmik suliffinnut pissarsiaqarfigisinnaasamat nuussinnaanermik assigiimmik periarfissaqarnissaasa isumannaarneqarnissaannik Kalaallit Nunaata nunataa pisariaqartitsivoq.

Ukiuni kingulliunerusuni inuussutissarsiorfiusumi pitsanngorsaanerit pisariillisaanerillu pingaartumik immikkoortortani annertunngitsuni, najugaqarfinniittuni suliffinnik ikilisaanermik kinguneqarsimavoq. Siunissami aatsitassarsiornermik pilersaarutini suliffippasut nutaat, najugaqarfiusunit avinngarusimasuniittuussapput, imaluunniit aatsitassarsiornermik pilersaarutini tapersersuiffiunerinut, pingaartumik nunami illoqarfinni angisuuni suliffitsigut atassuteqarsinnaasussaapput. Taamaattumik suliffeqarfimmi politikkikkut sakkut innuttaasut nuttarsinnaassusiannik tapersersuissapput, taamaalilluni suliffeqarfiusoq ataqatigiissutut atuussinnaassamat, kikkullu tamarmik inuuniarnerminni isertitaqarnissaminut periarfissinneqarlutik.

Nuttarnersitsiniarluni ikiorsiissutit, *Inatsisartut peqqussutaat nr. 10, 18. december 2003-meersumi* nassuiarneqartoq, tassaavoq suliffeqarfimmi politikkikkut saku, nunap iluserisaanik inuillu najugaqariaasiannik aallaaveqartunik unammillerfissanik naapitsinissamat ilusilerneqartoq. Nuttarnersitsiniarluni ikiorsiissutinut siunertaq tassaavoq suliffinnut inuttaligassanut sulisartuusut nuutsitertinnissaat, aamma atorfinitsitaanermi isumaqatigiissutip sulisartup atorfininnerminut atatillugu angalanissaanik pequtinillu nuussinissaanik ilanngussimannikkaluarpagit, pingaartumik tamakku sulisartunit ilinniagaqarsimanningsutit atugarisaallutik.

Nuttarnersitsiniarluni ikiorsiissutisiniaraanni piomasaaqatit arlallit eqquutsinneqassapput:

- Qinnuteqartoq 18-inik ukioqalereersimassaaq
- Qinnuteqartoq suliffissarsiuussisarfimmi suliffissaaleqisutut nalunaarsimassaaq
- Qinnuteqartoq suliffimmik ataavartussamik suliffeqalernissaanik siunertaqarluni, imaluunniit ukiup ilaani suligallarnissamik siunertaqarluni atorfinitsinneqassaaq
- Suliarisaaq najugaqarfimmi sulisartunit najugalinnit inuttalersinnaassanngilaq, aammattaaq Suliffissarsiuussisarfiup najugarisami suliffissaaleqisunut suliamik

innersuussisimassapput, tamakku suliffimmik isumaginnissinnaasutut naatsorsuutigineqassappata.

Akuersissutit

Ullumikkut inaarutaasumik ikiorsiisummik akuersissuteqartartumut Inuussutissarsionermut, Aatsitassaqaqarnermut suliffeqarnermullu Naalakkersuisoqarfimmu najugaqarfimmi Suliffissarsiuussisarfik aqutugalugu nuttarnersitsiniarluni ikiorsiissutit pillugit qinnuteqaatit tunniunneqartarput. 2011-mi 52-inik akuersissuteqartoqarpoq, 2012-imi 65-it, 2013-imi 109-t⁵. Takuuk Takussutissiaq 9.

Takussutissiaq 9. Aningaasanut inatsimmi aningaasaliissutit tunniussinerillu amerlassusaat

	2010	2011	2012	2013
Aningaasanut inatsimmi aningaasaliissutit, mio. kr.	4,114	2,114	1,56*	1,592
Tunniussinerit amerlassusaat	45	52	65	109**

Nalunaars.: * 2012-imi agguassassat 3,56 mio. kr.-nik tunisiffiuvoq. Taakkunanit 3,56 mio. kr.-nit 2 mio. kr.-t suliffissaaleqisunut iliuusissatut pilersaarummut nuunneqarput. ** Taakkunanit 41-t aalajangersimasumik atorfinitsitsinernut, 68-illu ukiup ilaanut atorfinitsitaanernut.

Najoqq.: Inuussutissarsionermut, Aatsitassaqaqarnermut Suliffeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik

Nuttarnersitsiniarluni ikiorsiissutinik tunniussisarnermi suliaqarnerup ajornartorsiutit arllallit qulaajarsimavai, tamakku siunertamut naleqqiullugu aqqiissutaasup atorneqannginneranik nassataqartitsillutik.

Taamaalilluni 2013-imi tunniussanut 109-nut amerleriarneq ukiup ilaani sulisartut 68-it atorfinitsinnissaat siunertaralugu Royal Greenlandimik qanimut suleqateqarluni immikkut ittumik sulisussarsionermik iliuuserisap inernerivaa. Pineqartoq tassaavoq tassangaannartumik sulisartunik amigaateqarnermik tunngaveqartumik sivikinnerusumik suliniarluni najugaqartitsineq, suliniulli taamaallaat ilaannakortumik iluatsippoq, sulisartuni tikissimasuni arllallit suliffiup nalaa suli naanngitsoq soraartitermata. 2014-imi sulisartunik pimoorussinerusunik misissuilluni akuersissuteqarnermik sammisartumik ukiup ilaani sulisartut pillugit Royal Greenlandilu Naalakkersuisoqarfik suleqateqarqissaaq.

Kommunit taamatut aamma misilittagaqarput. Sulisartut ilaat nuullutik tikiffigisaminni suliffimmik attassisinnaanngillat. Tamanna pissutsinik marlunnik attuumassuteqarsinnaavoq:

1. Sulisartut *sulinissamut piareersimannngillat*, atorfinitsitaanerullu attaneqarsinnaassusiata piviusorpalaalerna sioqqullugu suliffeqartitaanermut tunngasunik iliuuserisassanik pisariaqartitsillutik.

⁵ Isumaginninnermi inatsimmi *Inatsisartut peqqussutaat nr. 15, 2006-imeersoq* aamma nuunermut ikiorsiisissamik periarfissiuvoq, innuttaasunut pisortanik ikiorsiissutisinnallutillu suliffeqarfimmi sulisinnassusillit "inigisaannik inuussutissarsiorfiusumilu atugarisaannik pitsanngorsaannissamik" siunertaqarluni. 2010-mi inuit qulingiluat IP nr. 15, 2006-imeersoq aqutugalugu nuunerminnut ikiyeqarput, 2011-mi inuit aqqanillit, 2012-imi inuit qulit. Nuunermut ikiorsiissutit kommunimi isumaginnittoqarfikkut qinnutigineqartarput, ukiunilu kingulliunerusuni 31.000-75.000 kr.-t akornanni agguassisoqarsimavoq. Tassanissaaq kisitsisit annikitsuaraannanguupput, nuunnerillu ilaat najugaqarfiup eqqaani pisimassagunarput, isumaginninnermi pissutsit assigiingitsut pissutigalugit inigisamit nuunermut tunngassuteqarsimassallutik.

2. Sulisitsisup suliffeqarfiullu akornanni tulluartsarsuineq naatsorsuutigisatut atuutinngilaq.

Nuttarnerulersitsiniarluni ikiorsiissutinut piumasaqaatinik inatsisaasuni allannguutit

Qulaani pineqartutut ajornartorsiutit suliffinnik innersuussisarnermik inatsisaasunik inatsisini allannguuteqarnermut tunngavimusimapput. Siusinnerusukkut nuttarnerulersitsiniarluni tapiissutit pillugit *Namminersornerullutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 24, 25. august 2008-meersup* atorpeqarnissaanut Inatsisartut peqqussutaat nr. 10, 18. december 2004-meersumi najoqqutassaqsarimavoq. Suliffinnik innersuussisarneq pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 5, 8. juni 2014-imeersumi nutaami nalunaarutikkut atuuttukkut aalajangersimasumik atorfininnernut aamma ukiup ilaani atorfininnernut nuttarnerulersitsiniarluni ikiorsiissutinik neqerooruteqartoqarnissamut periarfissamik pilersitsisoqarpoq.

Illassutitut allannguutissanut isumaliutigisanut pissutsit ilanngunneqarsinnaasut:

- Pisuni immikkut ittuni nuttarnerulersitsiniarluni ikiorsiissutit inuusuttunut 16-it 18-illu akornanni ukiulinnut tunniunneqarsinnaassapput.
- Nuttarnerulersitsiniarluni ikiorsiissutit taamaallaat suliffissaaleqisunut sulinissamut piareersimasunut tunniunneqassapput (tulluarsaqatigiikkaat 1).
- Nuttarnerulersitsiniarluni ikiorsiissutit atorfinitsitsinerni nalinginnaasutut ilisimasatut ingerlassanut atatillugu atorpeqarsinnaassammata, soorlu suliffimmik ilisaritsitsinerni, atorfinitsitsiniarluni oqaloqateqarnernut, ullunut misilitsiffiusunut assigisaannullu, pissutigalugu tamakku sulisartunik najugaqavissunik iluatsittumik atorfinitsitsinissamut periarfissanik pitsanngorsaassammata.
- Suliffimmut najugaqarfimmi sulisussanik innersuussisarneq pillugu piumasaqaat atorunnaarsissaaq, taamaalilluni suliaqarfigalugu suliffissarsiornissaminut inuit ataasiakkaat piumassuserisaat annertunerusumik pingaartinneqalissalluni, aammalu nunami nunap immikkoortui akimorlugit sulisartup sulisitsisullu akornanni piumassuserisamik tulluartsarsuisarneq tapersorsorneqassalluni.
- Suliffinnut ataavartussanut atatillugu nammineq inigisassaq pillugu piumasaqaat immikkut akuersissutigineqarsinnaassaaq, kommunimi suliffigisami sulisartumut inigisatigut pissutsinut naammaginartunut nalinginnaasunullu pissutsit akuersaarnartut atuutissagaangata, soorlu kisermaat ilaqtutami inimik neqeroorfigineqarsinnaallutik, imaluunniit inigisassap pisiarineranut najugaqarallarneq aallaavusinnaalluni.
- Suliffinnik namminersortunik suleqateqarluni immikkut ittumik misiligutitut piareersaatitut pilersaarutunik ineriartortitsisoqarsinnaassaaq, sulisartunik najugaqavissunik atorfinitsitaqarnermik tapersersuisinnaasunik, taamaalilluni inuussutissarsiorfiit nutaat ineriartortinnerinut atatillugu misilittakkat nutaat Kalaallit Nunaanni suliffissaaleqisut iluaqtigilersinnaallugit.

Aningaasaqarneq

Nuttarnerulersitsiniarnermut ikiorsiissutinut aningaasat ukiuni takkuttussani amerliartuaartinneqarnissaat isumaliutigisariaqarput, assersuutigalugu sullissinerup, akunnittarfeqarnerup, neriniartarfeqarnerup aamma aalisakkanik tunisassiorfeqarnerup iluini suliffinnik inuttaligassaateqartunik suliffeqarfinnik suleqateqarluni piviusutut sulisussarsiornermik suliarisanut tulluarsarlugit.

Takussutissiaq 10-p takutippaa 2016-imi assersuutigalugu 1,6 mio. kr.-nit 2017-imi 1,6 mio. kr.-nut annikitsuinnarmik nuttarnerulersitsiniarnermut ikiorsiissutini aningaasaliissutini

annertusaaneq pisortat aningaasaataannut ilorraap tungaanut sunniuteqassasoq, tamatumunngalu patsisaavoq aningaasaliinerit suliffissaaleqisunut suliffegalersunut toqqaannartumik tapersersuutaanerat.

Takussutissiaq 10. Nuttarnersitsiniarnermut ikiorsiissutit aqqissuuteqqinnerisa sunniutaat

	2015	2016	2017
Tunniunneqartuut, inunnut	-	+66	+99
Aningaasanut inatsimmi konto 64.13.19-imi ilassutitut aningaasaliinerit (mio. kr.)	+1,6	+1,6	+1,6
Pisortat aningaasaataanni sunniutit (mio. kr.)			
Aningaasartuutit	+1,6	+1,6	+1,6
Ikiorsiissutini sipaarutaasut	-	-1,2	-2,7
Akilerarutitigut isertitat	-	-2,0	-4,0
Pisortat aningaasaataanni sunniutit tamakkiisut	-	-2,1	-5,1

Nalunaars.: Naatsorsuinerit misissornerinut llanngussaq 4 takuuk. Kommuninut aamma Namminersorlutik Oqartussanut tamakkiisumik iluanaarutaasumik naatsorsuinerit takutitsipput.

SULINIUT 6: Sulisartut nunanit allaneersut nakkutiginerat sakkortusarneqarpoq

Siunertaq: Kalaallit Nunaanni suliffiit inuttaligassat sapinngisamik siammasinnerpaamik najugaqarfimmi sulisartuusunik inuttaligaassapput. Nunanit allaneersunik sulisartunik atugaqarnermik annertunerusumik nakkutiginnittarnermik misissuisarnermillu tamanna pisariaqartitsivoq.

Iliusissatut pilersaarut: 2014-imiit aallartittumik politiinit kommuninillu peqataaffigineqartunik ornigulluni misissuisoqartuutarpoq. Tamatuma saniatigut 2014-imi ukiakkut siunnersuisartutut ataatsimiititaliortoqassaaq, tassani peqataassallutik Sullivinnik Nakkutilliisoqarfik, Akilerartarnermut Aqutsisoqarfik, Kalaallit Nunaanni Politiit, Danmarkimi Udlændingestyrelse (Nunanit allamiunik Aqutsisoqarfik), aamma Inuusutissarsiornermut, Aatsitassaqarnermut Suliffeqarnermullu Naalackersuisoqarfik, taakku suliassaqarfimmi allanngoriartornermik malittarinnissinnaallutik.

Aningaasaliineq: Siunissamut Naalackersuisoqarfiup missingersuutaani nunanit allanit sulisartunik annertusisamik nakkutiginninnertut 0,6 mio. kr.-t immikkoortinneqarput.

Nunanit allamiunik suliassaqarfik suli Danmarkip ataaniippoq. Danskini nunanit allamiunut inatsisip atuuttup, 2001-imi atuutilersup, kikkut Kalaallit Nunaannut tikissinnaanerannik, aammalu tamatumunnga sulinissamut najugaqarnissamullu akuersisummik pisariaqartitsinerimik inatsisilersuivoq. Tamatuma saniatigut Kalaallit Nunaannut suliffissarsiorlut killilersimaarnissaat pillugu *Inatsisartut inatsisaat nr. 27, 30. oktober 1992-imeersoq* atuuppoq. Nunami suliffinnut inuttaligassanut kalaallit sulisartut siulliusussaatitaanerisa inatsisip qularnaarniarpaat. Inatsit kommunini suliffissarsiuussisarfinnit aqunneqartuuvog.

Suliffeqarfiit nunanit allamiunik sulisartunik atorfinitsitsinissamik akuersisummik qinnuteqartut suliffissarsiuussisarfik attavigissavaat, taassumalu suliffik inuttaligassaq pillugu

nunami suliffissarsiuussisarfiit sinneri ilisimatissavai. Sulisartut piumasat *pigineqanngippata* sulisartut nunanit allaneersut Danmarkimi Udlændingestyrelsimut sulinermut najugaqarnermullu akuersissummik qinnuteqarsinnaapput. Suliap isumaginerata nalaani Inuussutissarsiornermut, Aatsitassaqaqarnermut Suliffeqarnermullu Naalakkersuisoqarfiup suliaq tusarniaassutigissavaa, atorfinitsitsineq nunatsinni pissutsinut nalinginnaasunut piumasaqaatinik atuilluni pisarnerata isumannaarnissaa siunertaralugu.

Nunat avannarliit sinnerinit – Islandimit, Savalimmiunit, Norgemit, Sverigemit, Finlandimit aamma Danmarkimit – naalagaaffinni inuttaasut nunani avannarlerni pasunionip malitsigisaanik sulinissamut najugaqarnissamullu akuersissuteqaqqaaratik Kalaallit Nunaanni sulisinnaapput. Taamaattorli nunanit avannarlernit naalagaaffimmi innuttaasunik atorfinitsitsinertik sioqqullugu sulisitsisut aamma tassuunakkut suliffik sulisartunik kalaallinik inuttalerniaqqaassavaat. Tamanna pisinnaanngippat sulisitsisup Skandinaviap sinnerani sulisartussani pissarsiarisinnaavai, taakkulu najugaqarneri sulinerminnilu atugarisaat nalunaarsorneqassanatik. Paarlattuali aamma pisinnaasuuvoq: Kalaallit Skandinaviami tamarmi angalasinnaallutillu suliffeqalersinnaapput.

2010-2013-imi sulinermut najugaqarnermullu akuersissutit amerlassusii

Ilaqutariinnik kattutsitsinerit⁶ aamma sulinermut najugaqarnermullu akuersissutit tusarniaassutiginerisa amerlassusiat 2011-miilli ikiliartorsimapput. Taamatuttaaq sulinermut najugaqarnermullu akuersissuteqaqarnermut akuerinnittarnerit inaarutaasumik amerlassusiat taama ippoq, 2013-imi katillugit 131-iusimallutik, takuuk Takussutissiaq 11.

Takussutissiaq 11. Sulinermut najugaqarnermullu akuersissutinut tusarniaaneriit akuersissutillu

	2010	2011	2012	2013
Tusarniaaneriit amerlassusiat	265	413	329	236
Akuersissuteqaqarnerit amerlassusiat*	114	169	147	131

Nalunaars.: * Kisitsisiniippat sulinermut najugaqarnermullu akuersissutit, ilaqutariinnik kattutsitsinerit aamma piffissamik killiligaanngitsumik najugaqarnermut akuersissutit.

Najoqq.: Inuussutissarsiornermut, Aatsitassaqaqarnermut Suliffeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik kiisalu Danmarkimi Udlændingestyrelse

Suliamik isumaginnittarneq sivikitsoq

2013-imi aprilip qaammataani aqutsisoqarfimmik tulluarnerusumik naammassisaqarluartarnerusumillu qulakkeerinissaaq siunertaralugu nunanit allamiunik suliassaqaqarfimmi suleriaaseq Udlændingestyrelsip pitsanngorsarpaa. Maannakkut sulianik isumaginninnermut piffissaq annertunerpaamik qaammatini pingasuni pisarpoq, tassalu sulinermut najugaqarnermullu akuersissutaagallartoq pillugu eqqortumik tunniussatut pisariunngitsumik ilusilersukkanik qinnuteqaatinut tunngatillugu. Inuussutissarsiornermut, Aatsitassaqaqarnermut Suliffeqarnermullu Naalakkersuisoqarfiup tamanna ilutigalugu suleriaatsini pitsanngorsarpai, taamaalilluni Naalakkersuisoqarfimmi tusarniaanermut piffissaq annertunerpaamik sapaatit akunnerinut marlunnut sivikillisinneqarluni, taamaattorli

⁶ Innuttaasooq ilaqutariinnik kattutsitsineq aqutitigalugu nunamut ilaqutarisaminik tikisitaqarnissamik kissaateqartoq nammineq pineqartumik pilersuisinnaanermik politiinut uppersaateqassaaq – atorfinitsitaanermik isumaqatigiissutit akissarsiaasanik allassimaffilimmik, imaluunniit aningaaservimmit aningaasaatinik naatsorsuinermit takutitsinikkut.

pingaarnertut maleruagassatut tusarniaaneq sapaatip akunnerata ataatsip iluani naammassereersimasassalluni.

Sulisartut nunanit allaneersut annertusisamik nakkutigineri

Najugarisami sulisartunik Kalaallit Nunaanni atorfiit inuttaligassat sapinngisamik annertunerpaamik atorfiniffiusassapput. Tamatuma nunanit allamiunit sulisartut atugarinerinik annertunerusumik misissuillunilu nakkutilliisarneq pisariaqartippaa. Maannakkut nunami kommunini tamani politiiit, akileraartarnermut aqutsisoqarfimmit aamma kommunimi sulisorisanit peqataaffigineqartunik nalunaarutigeqqaanngisanik, orniguffigisanik misissuinerit ingerlanneqartarput. 2014-imi ukiup affaani siullermi suliffiit 16-it nalunaarutigeqqaanngisamik takusaavigineqarsimapput.

2013-imi ukiakkut aamma Sullivinnik Nakkutilliisoqarfimmit, Akileraartarnermut Aqutsisoqarfimmit, Kalaallit Nunaanni politiiit, Danmarkimi Udlændigestyrelsimit aamma Inuusutissarsiornermut, Aatsitassaqarnermut Suliffeqarnermullu Naalackersuisoqarfimmit, suliassaqarfimmi allanngoriartuaarnermik malittarinnittussanik peqataaffigineqartumik suleqatigiissitaliortoqarpoq. Taakku siunissami misilittakkanik suliassaqarfimmi allanngoriartuaarnermik tamanik takussutissiisussanik paarlaasseqatigiinniarlutik ukiumut marloriarlutik naapittassapput.

SULINIUT 7: Amerlanerit piginnaanngorsaaqqinnermik neqeroorfigineqassapput

Siunertaq: Inuit tulluarsaqatigiikkaat 2-miittut (iliuseqarfiginissamat piareeqqasut) suliffeqarnermut uteqqinnissaannut, allanik ilinniagaqarnissaannut imaluunniit ilinniagaqalernissaannut piginnaanngorsaaqqinneq ilapittuivoq. Ukiuni takkuttussani inuiaqatigiinni innuttaasut sanngiinnerpaat amerlanerusut piginnaanngorsaaqqinnermik ingerlassani ilaalissapput, aamma inuiaqatigiinni mikinerusuni tamanna pitsaasumik sunnuteqarnera pissutigalugu.

Iliuusissatut pilersaarut: Naalackersuisoqarfiup kommuninik suleqateqarnini annertusisimavaa, siunissamullu kommunimi sulisuusunut ilinniartitaqarnermik, pikkorissartitsinernik il.il. annertunerusumik sammisaqarniarluni.

Aningaasaliineq: Ukiuni 2014-2017-imi piginnaanngorsaaqqinnermut katillugit 35,195 mio. kr.-t immikkoortinneqarput. Kommunit sulisuinut annertusisatut pikkorissartitsinikkut anguniagaq tikiqqassaaq, taamaalillutik innuttaasunik ikiuinissaminnut pikkorinnerulersussaallutiki.

Inuit sulisinnaassuseqarlutik ukiullit sulisinnaassutsiminni killissaqartuusut suliffeqarfimmi attatiinnarnissaannut imaluunniit uterteqqinnissaannut, allanik ilinniagaqarnissaannut imaluunniit ilinniagaqalernissaannut piginnaanngorsaaqqinneq ilapittuivoq. Peqqissutsimigut, isumaginninikkut patsisaasunik, imaluunniit piffissami sivilisinerusumi imaaliillaanaq sulisinnaasimangippat innuttaasup suliffeqarnermi ilalersinnaajunnaarsimatillugu kommune piginnaanngorsaaqqinnermik ingerlassamik aallartitaqarsinnaavoq.

Piginnaanngorsaaqqinnerup nalaani innuttaasooq nalinginnaasumik isumaqatigiissutigisatut akissarsiaqanngikkuni piginnaanngorsaaqqinnermi ikiorsiissutisissaaq, tassaasooq sulisartumut

ilinniagaqarsimanngitsumut minnerpaamik akissarsiani nalunaaqutap akunnikkaanut 70 %-erisaatut aalajangersimasumik akiusoq. Kommunip aningaasartuutigisaani 50 %-it tikillugit Namminersorlutik Oqartussat taarsiisuteqartarput.

Ukiuni kingulliunerusuni piginnaangorsaaqqinnerni peqataasut amerlassusianni kissaatigisatut qaffariartoqarsimanngilaq, tamannalu iluarinangilaq, pissutigalugu innuttaasut piffissami sivisuumi pisortanit ikiorsiissutinik suliaqaratik pisartagaqalernissaannik piginnaangorsaaqqinneq ingalassimatitseqataasinnaammat. Takussutissiaq -imi takuneqarsinnaasutut 2010-mit 2011-mut piginnaangorsaaqqinnermi peqataasut ikileriarsimapput, 2012-imi amerleriarlutik, 2013-imi ikileriaqqillutik. Ingerlassap naammassereernerata kingornatigut piginnaangorsaaqqinnermi peqataasut sisamararterutaasa missaat tamakkiisumik imaluunniit ilaannakortumik imminerminnik pilersugarileqqittarput. Takussutissiaq 13-ip takutippaa pisortat aningaasaataanut piginnaangorsaaqqinneq assut pitsaasumik sunniuteqartartoq, tamatumunngalu patsisaavoq suliffissaaleqisut pisortanit ikiorsiisuteqartarnermit akileraarutinik akiliisarlutik namminneq isertitaqarlarsarnerat.

Taamaattumik inuiaqatigiinni innuttaasunut sanngiinnerpaanut piginnaangorsaaqqinnermik ingerlassat pilersinnissaanut kommunit suli assut sammisaqarnissaannik Naalackersuisoqarfik kaammattuivoq, aamma inuiaqatigiinni mikinerusuni piginnaangorsaaqqinneq pitsaasumik sunniuteqartarnerata paasineqarsimanagera pissutigalugu. Taamaattumik kommuninik annertusisamik suleqatigiinnermik Naalackersuisoqarfik aallartitaqarsimavoq, siunissamullu kommunini sulisorisanik ilinniartitsinernik, pikkorissartitsinernik il.il. annertunerusumik sammisaqarniarluni.

Piginnaangorsaaqqinnissamut inissat amerlanerusut pissarsiariniarlugit suliaqarnermi kommunit suliffeqarfiillu akornanni suleqatigiinneq nukittorsartariaqarpoq. Suliassaq tamanna pingaaruteqartorujussuat isumagissagaanni ataatimoorussamik annertuumik suliniuteqarnissaq pisariaqarpoq.

Taamattaaq Siusinnaartumik pensionisiaqartitseriaatsip piviusunngortinnissaanut atatillugu ukiuni tulluuttuni piginnaangorsaaqqinnissamut inissamik amerlanerusunik pissarsiortarnerup tatineqarnerunissaa naatsorsuutigineqarpoq. Siusinaartumik pensionisarneq pillugu inatsisissatut nutaatut siunnersuut Naalackersuisut UKA2014-imi saqqummiutissavaat, tassani siusinaartumik pensiunisaup sulisinnaassusiata apparsimanagera suliffissaqartitsiniarnermi atorneqarsinnaanissaa pingaartinneqassalluni. Siusinaartumik pensionisiaqartup sulisinnaassusia akuttunngitsumik nalilersorneqartassaaq. Sulisinnaassuseq 25 %-imik apparsimappat, siunisaartumik pensiunisiaqartitsinerup appartinnissaanik kinguneqartassaaq, imaluunniit sulisinnaassutsip inissisimaffia 75 % + -uppat peerneqarsinnaalluni.

Takussutissiaq 12. Kommunit agguataarlugit piginnaangorsaaqqinnermi peqataasut amerlassusaat, 2010-2013

Kommune	2010	2011	2012	2013
Kommune Kujalleq	177	113	101	99
Kommuneqarfik Sermersooq	64	27	74	53
Qeqqata Kommunia	14	43	26	38
Qaasuitsup Kommunia	245	149	202	184
Nuna tamakkerlugu	500	332	403	376
Najoqq.: Inuussutissarsiornermut, Aatsitassaqarnermut Suliffeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik				

Takussutissiaq 13. Piginnaangorsaaqqinnermi peqataasunut amerlanernut sunniut

	2015	2016	2017
Inuit amerlassusaat	124	124	124
Pisortat aningaasaqarnerannut missiliuutitut sunniut (mio. kr.)			
Aningaasartuutit	+2	+2	+2
Ikiorssiisutit sipaarutaasut	-10	-13	-16
Akilerartarnermit isertitat	-6	-7	-9
Pisortat aningaasaqarnerannut sunniut tamakkiisoq	-14	-18	-22

Najoqq.: Naatsorsuinerit takuniarukkit Ilanngussaq 4 takuuk, taakku Copenhagen Business Economicsimit suliarineqarput.

Naatsorsuutini takuneqarsinnaapput, Kommunit aamma Namminersorlutik Oqartussat ataatsimut iluanaarutaat

SULINIUT 8. Tulluartsarsiueriaaseq, aamma suliffissarsiortut sulinissamut piareersimangitsunut

Suliffissaaleqisunik eqqortumik tulluartsarsiueriaaseq qularnaarniarlugu kommuninik aamma Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfimmik suleqatigiinneq sakkortusarneqassaaq. 2015-imi nunani tamani najoqqutarisanik tunngaveqartumik suliffissaaleqisunik naatsorsueqqissaartarneq atuutsinneqalissaaq.

Konto pingaarneq 64.13.23 2015-imut siunissamullu kommunini sulisut piginnaangorsarnissaannut 1 mio. kr.-nik qaffanneqarpoq: Aningaasat eqqortumik suliffeqarfimmi naatsorsueqqissaarinerup tapersersornissaanut atorineqassapput, ukiukkaamillu 2015-2017-imi. Kommunini tulluartsarsiuussisarnermut 1 mio. kr. immikkoortinneqassapput.

Innuttaasut suliffissarsiortut eqqortumik tulluartsarsiuugaasarnerat suliffissaaleqisut pisariaqartitaannik ikiorneqarnissaannut neqerooruteqartarnermut tunngavissatut aalajangiisuvoq.

Ullumikkut suliffissaaleqisunik tulluartsarsiuilluni agguataarisarneq innuttaasut ilaannut eqqunngitsumik takutitsisuvoq, taamaattumillu kikkut sulinissamut piareeqqallutillu suliffeqalernissamut piareersimanerinek, kikkullu allatut ikiorneqarnissamik pisariaqartitsinerinek tamakkiisumik nalunaarsuinermut atorineqartarnaniimaluunniit suliniut.

Innuttaasut suliffeqarfimmut piareersimasut amerlassusiat eqqunngitsumik qaffasissuutitaanernek naliliissutaavoq. Aammali innuttaasup imminerminik pilersulernissaminut suliffeqartitsinernek siuarsaasunik imaluunniit isumaginnikkut peqqissutsikkullu iliuuserisunik pissarsiaqannginnernek kinguneqarluni. Tassalu tulluartaqatigiikkaat 2-mi 3-milu innuttaasut kukkusumik nalunaarsugaanerak inuiaqatigiit imaluunniit innuttaasup soqutigisarisuunngilaat. Taamaattumik kommunini tulluartsarsiuussisararfimmik ilitsersuinerup ilinniartitaanerullu ineriartortinnissaa, aammalu tulluartaqatigiikkaat 2-miittunut 3-miittunullu nutaanik neqeroorutinek ineriartortitsisoqarnissaaq pisariaqartinneqarput, taamaalilluni tulluartsarsiuinerne kommunini tamani assigiiartumik suliamik ingerlatsisarneq qulakkeerneqassamat. Suliaq tamanna kommunit, Inuusutissarsiornermut, Aatsitassaqarnermut Suliffeqarnermullu Naalakkersuisoqarfiup aamma Ilaqutariinnermut Inatsisinillu Atuutsitsinermut Naalakkersuisoqarfiup akornanni qanimut suleqatigiinnikkut pissaaq.

Innuttaasut ataasiakkaat tulluusaqatigiinni 2 aamma 3-miittut pillugit suliffissarsiuussisarfiup aamma isumaginninnermut ingerlatseqatigiiffup akornanni qanimut suleqatigiinnissaat pingaaruteqarpoq, taamaalilluni innuttaasup tulluuffinimi pisariaqartitai innuttaasumut neqerooutigineqarnissaat qulakkeerneqaniassammata.

Tulluusaqatigiikkaani 2 aamma 3-mi inissimasut sulissutigineqarnerisa paasiuminartunngortinnissaat, sunniuteqartinnissaat anguniagaqarfiginissaallu siunertaralugit Ilaqutariinnermut Inatsisinillu Atuutsitsinermut Naalakkersuisoqarfiup aamma Inuusutissarsiornermut, Aatsitaqarnermut Suliffeqarnermullu Naalakkersuisoqarfiup akornanni suleqatigiinneq annertoq aallartinneqarsimavoq.

Tulluartaqatigiikkaat 2-mi aamma 3-miittut 'naqitsivigisarnerisa' pinngitsoornissaat aamma tulluartaqatigiikkaat suliniutigissallugu, taamaalillutik suliffeqalernissamut piareersimasutut

issueqassanngimmata, piviusutigut atorfinitsitsineq sioqqullugu iliuserisassanik pisariaqartitsigaangata. Taamaattorli innuttaasut tulluussaqaatigiikkaat 2 aamma 3-mi inissimasut pisariaqartitsigunik pisortat ikiorsiissutaannik suliqinnuteqarsinnaaneraat qulakkeerreqassaaq.

Tulluussaqaatigiikkaat 2-miittunut – iliuseqarfiginissaminnut piareersimasunut

Tulluussaqaatigiikkaat 2-miittut suliffissaaleqinermut naleqqiullugu allanik ajornartorsiuteqartuupput, sulilernissamullu piareersimanatik, suliffeqartitsinermulli tunngatitanik neqeroorutini suliaqarfigalugu peqataasinnaallutik.

Innuttaasut tamakku ilassutigisatut iliuserisanut piareersinnissaannut agguassassat siunnerfeqarput, soorlu inuttut ineriartortitsisutut paasinarsitsiniarnernillu pikkorissartitsinerit aqutigalugit, innuttaasup inuunermini ingerlaqqinnissaminut tunngatillugu eqqortunik aalajangiussisinnaalersitsisunik, inuttut ineriartortitsisutut pikkorissartitsinerit maannakkut ilusiannik naliliinertigut, ukiut arlerlugit neqeroorutaasarsimasut, kiisalu pilersitsinernik nutaanik ineriartortitsinertigut ingerlatsinertigullu, soorlu mandetiminik aaqiissutit, innuttaasunik tulluussaqaatigiikkaat 2-miittunik suliffeqalernissamut qanillattortitsillutik ikorsiisinnaasunik.

Tulluussaqaatigiikkaat 3-miittunut – ilatsiinnarlutik suliaqanngikkallartunut

Tulluussaqaatigiikkaat 3-miittut sulilernissamut imaluunniit iliuseqarfigineqarnissamut piareersimangillat, taamaattumillu taaguutigalugu *ilatsiinnarlutik suliaqanngikkallartut*. Innuttaasut tulluussaqaatigiikkaat 3-miittut assigiinngitsunik artornartunillu unammillerfissaqarput, soorlu sivisuumik, erloqinartumik nappaateqarnermik, ukiuni arlalinni annertuumik atornerluineq taakkualu malitsigisai, tamakkiisumik inooqatigiinnermi atuussinnaanngissuseq, tarnikkullu nappaateqarneq, isumassorneqarsimasinnaanngitsoq imaluunniit takkullunilu peeruttartoq.

Unammillerfissanut ataasimoorusseq tassaavoq suliffeqartitsinermut siuarsaasumik neqeroorutaasunut imminnut tunniutinnginnerat, aammalu iluaquserneqannginnerat. Paarlattuanik piffissami sivisunerusumi peqqissutsimut tunngasumik isumaginninnikkullu tapersuullunilu isumassorneqarnissamik neqerooruteqarfigineqarnissaq pisariaqartinneqarpoq, soorlu ilaqutariinnik isumassuineq, peqqissutsimut tunngasumik isumassorneqarneq, atornerluinermik isumassorneqarneq imaluunniit allatigut, annertuumik napparsimavimmut unitsitaanani nakorsartinnerunngikkuni ulloq unnuarlu isumassorneqarnermik.

Tulluussaqaatigiikkaat 3-miittunut neqeroorutininik pilersaarusionerq tassaavoq suliassaq suliffissarsiuussisarfiup aamma isumaginninnermik ingerlatsisoqarfiup akornanni qanimut suleqatigiilluni aqqinniartariaqartoq.

Neqeroorutininik amerlanernik pisariaqartitsineq

Naatsorsuutigineqarsinnaavoq siusinaartumik pensionisiaqartitseriaatsip kingunerissagaa innuttaasut ilaat manna tikillugu siusinaartumik pensionisiaqarnermit pilersorneqarsimasut – sulisinnaassutsimik nalilersuereernerup kingorna suliffissarsiortutut nalunaartariaqassasut, . Taamaammat innuttaasut tamakku suliniutinik tulluuttunik neqeroorfigineqarnissaminni pisaqariaqartitsilissapput.

SULINIUT 9: Sanaartornermut Iluarsaassinermullu Aningaasaateqarfimmi suliniutit atuutisilernerit

Siunertaq: Suliffissaaleqineq annikillisarniarlugu Sanaartornermut Iluarsaassinermullu Aningaasaateqarfiup ataani suliniutit arlallit Naalackersuisut aallartisarpaat. Iliuserisap suliffiusut arlallit iluini suliffiit nutaat 174-it pilersissavai, nalinginnaasumillu allaat ukiup matuma iluani inuiaqatigiinni suliaqassutimik annertusaassalluni.

Iliusissatut pilersaarut: 2014-imi sanaartornermik iluarsaassinermillu suliniutinik immikkut ittumik aallartisaanermiippot illunik iluarsaassinert, Qaasuitsup Kommuniata nunaqarfiini talittarfiliornert, illuni pioreersuni silaannarissaatit kissarsuutillu taarsersornerisigut nukissamik pitsaanerpaamik atuilerneq, eqqaavissuarnik saliinerit, anartarfinnik imaarsisarfinnik nutaanik sanaartornerit, iluarsaassinert, kollegialiornerit, erngup aqquutiliornerit il.il.

Aningaasaliineq: Aningaasanut inatsimmi immikkoortinneqartunik Iluarsaassinermik sanaartornernillu pilersaarutit katillugit 174,2 mio. kr.-nik akeqarput. Aningaasat ineqarfimmut 64 mio. kr.-nik, suliffeqarfimmut 1 mio. kr.-nik, talittarfinnut 8,9 mio. kr.-nik, mittarfinnut 17,3 mio. kr.-nik, peqqissutsumik suliaqarfimmut 12,7 mio. kr.-nik, avatangiisinik suliaqarfimmi sulianut 44,5 mio. kr.-nik, ilinniagaqarnermik suliaqarfimmut 5 mio. kr.-nik aamma isumaginninnermik suliaqarfimmut 5,9 mio. kr.-nik agguataarput.

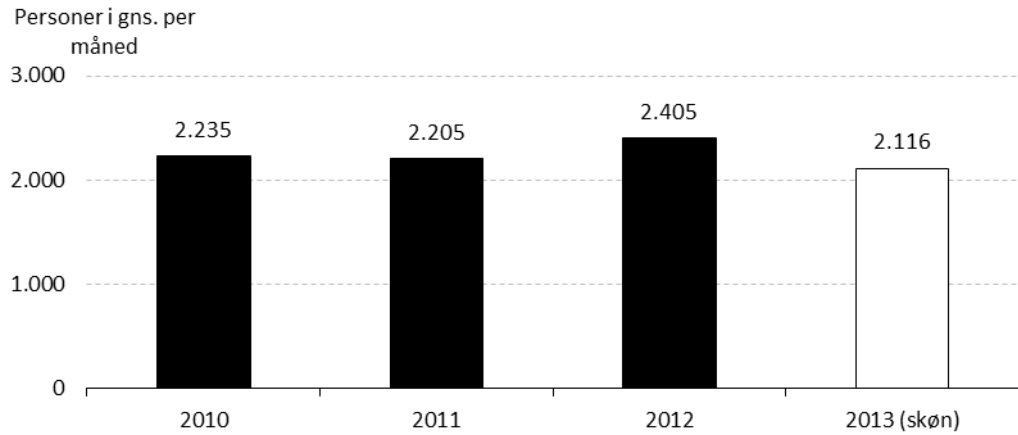
Suliffissaaleqinerup annikillisarnissaanut immikkut ittumik iluarsaassillunilu sanaartornermik suliaqat 174,2 mio. kr.-nik nalillit Naalackersuisut erniinnaartumik aallartisarpaat. Suliniummut siunertaq tassaavoq suliffinnik nutaanik pilersitsinissaq, aammalu allaat ukiumi matumani pereersumik inuiaqatigiinni nalinginnaasumik annertunerusumik suliaqartoqalernissaq.

Aningaasaliineq ilaatigut Sanaartornermut Iluarsaassinermullu Aningaasaateqarfimmi suliniutinik naammassisanit aningaasat utertinnerisigut naammassineqassaaq, aammalu annertunerusumik akiliisinnaassuseeqarnerup atorneratigut, Nunatta Karsiata 2014-imut Naatsorsuutai naatsorsuutigisamut naleqqiullugit pitsaanerumik inerneqarnerata nassatarisaanik. Tamakku saniatigut Royal Greenland, Wilhelmshavenip tunineqarnerata kingornatigut, aammalu ukiumut naatsorsuutit pitsanngorsimanerisigut piffissaq sioqqullugu taarsigassarsiaminnik akiliuteqarnissaq pillugu qinnuteqarsimavoq. Tamanna 2014-imi qaavatigut 50 mio. kr.-nik akiliisinnaassuseqartitsivoq.

Sanaartornermut Iluarsaassinermullu Aningaasaateqarfimmi aningaasat ileqqaarutigisat pitsaanerumik atugarinissaat siuarsarniarlugu naalackersuisoqarfiit akimorlugit malittarinnittussat pilersinneqarsimappot, taakkulu siunertaraat suliniutit aallartitat siuariartornerinik malittarinninnissaq.

2013-imi illuliortiternermik sanaartornermillu sammisaqarfiusut suliaqat amigaaqarsimarpasippot. Sammisaqarfiusoq naapertorlugu Nuummi aatsaat taama asseqanngitsumik annikilliarartoqarsimavoq. Aammattaaq 2012-imit 2013-imut suliaqarsimannginneq soraarsitsinernik aamma nassataqarsimarpasippoq, takuuk Ilusiliaq 8.

Ilusiliaq 8. Illuliornermik sanaartornermillu suliffeqarfiusumi sulisitat

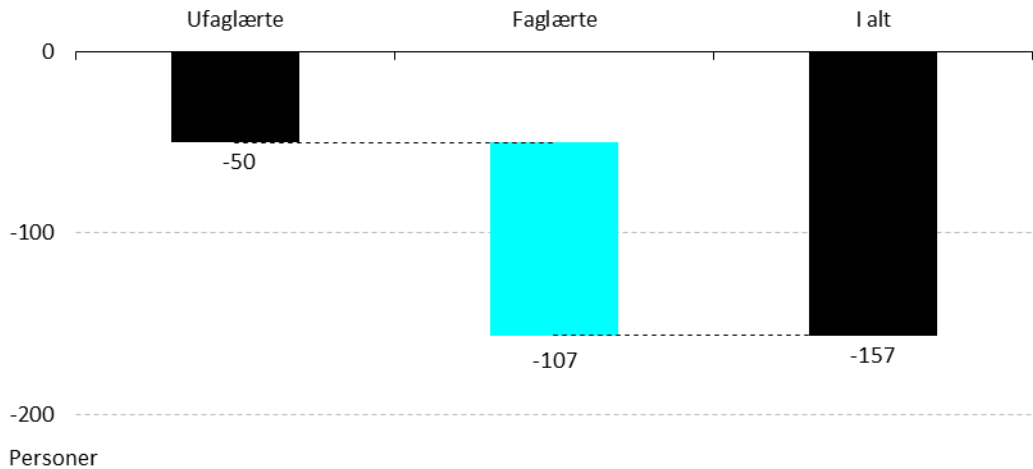
Najoqq.: Naatsorsueqqissaartarfiup naalagaaffigisamut naatsorsuutai, aammalu GA-mi illuliornermik sanasunik misissuinerinik tunngaveqartumik nammineq missiliuutigisaaq

Qaavatigut iluarsaassillunilu sanaartornermik suliat suliaqassuseq annertusassavaat, soraarsitsinerillu tamakku pissutigalugit suliffeqarfiit sulisussanik atorfinitsitseqqaarntatik pilersitamut atatillugu suliasanik nutaanik isumaginnissinnaanaviangitsut nalilerneqarpoq.

Suliffissaqartitsineq annertusiarortoq taamaallaat suliffissaaleqinermit annikinnerusumut nuutsitsissaaq eqqortunik piginnaasalinnik najugaqarfinnii suliffissaaleqisut naammappata. Taamaangippat suliffiit nunanit allaneersunit sulisunik annertunermit atorfinitsitsissapput, taamaangippat aningaasarsiat qaffatsinneqassapput suliffeqarfiusunit allanit sulisartunik kajungersaaniutitut.

Taamaattoarli nunanit allaneersut pinnagit illuliornermik sanaartornermillu suliffeqarfiit annertuumik najugaqarfiusumit sulisartunik suliffissaaleqisunik atorfinitsitsinissaat naliliiffigineqarpoq. 2012-imit 2013-imut soraarsitsinerit ilarpasui ilinniagaqarsimasut akornanneernissaat ilimanarpasippoq, takuuk Ilusiliaq 9.

Sanaartornermut Iluarsartuussinermullu Aningaasaateqarfiup allaffissornikkut aqunneqarnerata pisariillisarneqarnissaa siunissamut siunertaavoq, inuiaqatigiinni sapinngisamik annertunerpaamik suliaqarnissap suliffissaqartitsinissallu qulakkeerneqarnissaa qulakkeerniarlugu.

Ilusiliaq 9. 2012-imit 2013-imut suliffeqartitsinermit allannguutit

Nalunaars.: Ilusiliap GA-mi misissuinermit peqataasut akornanni suliffeqarnermit allannguut nalunaarpaa

Najoqq.: 2012-imi novembarimit 2013-imi novembarimut GA-p illunuk sanasunik misissuisimani

Sulisorisat tamakku suliffissaaleqippata eqqortunik piginnaasalinnik najugaqarfimmi sulisartut naammassapput. Taamaattumik pilersitsineq suliffissaaleqinermit annikillisaanermik nassataqassaaq.

Aningaasat agguataarneri

Iluarsaassinermit sanaartornermullu pilersaarummut aningaasat inissiaqarnermut 79 mio. kr.-nik (Nammineq illuliornissamat atortussat aamma oqummut iluarsaassinerit ilanngullugit), suliffissaqartitsiniarnermut 1 mio. kr.-nik, talittarfinnut 8,9 mio. kr.-nik, mittarfinnut 17,3 mio. kr.-nik, peqqissutsimik suliassaqarfimmut 12,7 mio. kr.-nik, avatangiisinik suliassaqarfimmi sulianut 44,5 mio. kr.-nik, ilinniagaqarnermik suliassaqarfimmut 5 mio. kr.-nik aamma isumaginninnermik suliassaqarfimmut 5,9 mio. kr.-nik agguataarput.

Sanaartornermik iluarsaassinermillu pilersaarutininik immikkut ittumik aallartisaanermiipput illunuk iluarsaassinerit, Qaasuitsup Kommuniata nunaqarfiini talittarfilliornerit, illuni pioreersuni silaannarissaatit kissarsuutillu taarsersornerisigut nukissamik pitsaanerpaamik atuilernerq, eqqaavissuarnik saliinerit, anartarfinnik imaarsisarfinnik nutaanik sanaartornerit, iluarsaassinerit, kollegialiornerit, erngup aqqutiliornerit il.il. Taamaalillutik suliassat suliassaqarfiusunut arlalippassuarniipput. Aningaasanit tamarmiusunit 52,2 mio. kr.-t nunaqarfinni suliniutinut immikkoortinneqarput.

Nunami kommunini aningaasat qanoq agguataarneri Takussutissiaq 14-ip takutippai.

Tabel 14. Sanaartornermut Iluarsaassinermullu Aningaasaateqarfiup ataani suliniutit atuutsilernerit

Kommune	Aningaasat mio. kr.- nngorlugit
Kommuneqarfik Sermersooq	44,3
Kommune Kujalleq	28,5
Qeqqata Kommunian	28,2
Qaasuitsup Kommunian	58,2
Illuliassat oqummullu iluarsaassinerit	15
Katillugit	174,2

Najoqq.: Inuussutissarsiornermut, Aatsitassaqarnermut Suliffeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik.⁷

⁷ Nunaqarfinnut isorliunerusunullu aningaasat 10 mio.kr. immikkoortinneqarput, taakku najugaqarnermut pilersaarutinut atorineqassapput. Tassa illuliassanut (illorput 2100inut) katillugit arfineq pingasunut aningaasaliisutit atorineqarput. Nunaqarfinni maaji qaammat allagarsiisoqarpoq illuliassanut taakkununnga qinnuteqartoqarsinnaasoq. Qaasuitsup kommunianit Qeqqata Kommunianiillu qinnuteqaatit sisamat tiguneqarput, qinnuteqartunullu piumasaqaatit naammasineqarsimallutik. Aamma Qaasuitsumit kujataaniilli qinnuteqaatit qulit tiguneqarput, qinnuteqaateqartunullu ilassutitut paasissutissat suli pissarsiarineqaaqartariaqarput.

Aserfallatsaaliuinermit aningaasaliissutit 5 mio.kr. illoqarfinni oqummut iluarsaassinernut atorineqassapput. Suliniutit inissiatileqatigiiffik A/S INI peqatigalugu suliarineqassapput, illoqarfinnilu ataasiakkaani INIp immikkoortortaqarfiiniit kissaatigineqartut paasiniarneqartassapput. Maniitsumi Ilulissanilu suliniutissatut siunnersuutit maannamut tiguneqareerput. Illoqarfinnilu allani suliniuteqartoqassasoq naatsorsuutigineqarpoq.

SULINIUT 10: Nunaqarfinni tunitsivinnik nalunaarsuinerit

Suliniut manna UPA2014-imi Inuussutissarsiornermut Ataatsimiititaliap Ilassutitut isumaliutissiissutaanit 1. juni 2014-imeersumit kissaatigisaq naapertorlugu saqqummiussaavoq.

Siunertaq: Nunaqarfinni tunitsiviit nalunaarsornissaannut siunertaavoq, taakku iluarsaannissaannut aningaasartuutit missiliornissaat, kiisalu agguassassatut aningaasanik immikkoortitsinissaq siunertarineqarluni, allaffissorfiginagit pisariunngitsumillu nunaqarfinni isorliunerusunilu suliffeqarfinnit namminersortunillu sumiiffinni sulisartunik suliffissaaleqisunik tunisassiassanillu tunngaveqarfiusunik tunisassiorfiit pingaarutillit pitsangorsarnissaannut iluarsaannissaannullu qinnuteqarfigineqarsinnaasunik.

Iliusissatut pilersaarut: Tunitsiviit aserfallassimasut suussusersinissaat siunertaralugu suleqatigiissitaliortoqarpoq, Inuussutissarsiornermut, Aatsitassaqaqarnermut Suliffeqarnermullu Naalackersuisoqarfimmit, Piniarnermut, Aalisarnermut Nunalerinerimullu Naalackersuisoqarfimmit, Aningaasaqarnermut Naalackersuisoqarfimmit, kiisalu Royal Greenlandimit inuttalerneqartumik.

Aningaasaliineq: Nalunaarusiap naammassineranut uiggiussamik aningaasaliinissamut pilersaarusiortoqassaaq.

Suleqatigiissitat aallartisaatitut ataatsimiinnerminni najoqqutassiorsimapput, suliassallu aalajangersimasut agguataarsimallugit. Nalunaarusiaq qulaani oqaatigineqartutut nunaqarfinni isorliunerusunilu tunitsivinnik aserfallassimasunik suussusersissaaq. Suliaqarnermut ingerlassaq immikkoortunut pingasunut agguataarneqarsinnaavoq.

Aqquasaagaq 1: Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinerimullu Naalackersuisoqarfiup (APNN-ip) aallarniutitut immikkoortut suliarissavai, aalisakkat suussusiannik, pisassat annertussusiannik ukiullu ilaanut tunngatillugu sumiiffigisaannik nalunaarsuisut. Immikkoortut tamakku suliarinerinut atatillugu tunisisinnaanermut naleqqiullugu nunaqarfiit sorliit pingaaruteqartuusinnaaneri suussusersineqassapput. Nunaqarfinnik attuumassuteqartunik isumalluutinillu suussusersinerit aamma aalisarnerup sammisaqarfiullu iluini pissutsit pioreersut imaluunniit sunniuteqarfigineqassanerit eqqarsaatigalugit pissapput.

Aqquasaagaq 2: Isumalluutit nunaqarfiillu attuumassuteqartut suussusersineqarpata isumalluummik pineqartumik tunitsiviit suussusersisat isumaginnissinnaanerannik immikkoortut tullii naliliisuussapput. Maannakkut tunitsiviusut isumalluummik pineqartumik isumaginnissinnaanngitsut paasineqarpat immikkoortuni taakkunani tamatumunnga patsisaasoq aamma takuneqarsinnaassaaq.

Aqquasaagaq 3: Immikkoortuni taakkunani tunitsiviit suussusersineqartut iluarsaannissaasa qanoq akeqarnissaannut missiliuusiortoqassaaq, ilanngullugulu tunitsivinnik iluarsaassinerit mandetiminik qanoq amerlatigisunik pilersitsiffiussaneramik aamma missiliuisoqassalluni. Tunitsiviit suussusersineqartut iluarsaanneqarsinnaanerannut, kiisalu allaffissorfiunngitsumik aningaasaataasinnaasut qanoq qinnuteqaatigineqarsinnaanerannut imaluunniit agguataarsinnaanerannut immikkoortut taakku aningaasanut inatsimmut tunngasunik kingunissaasunik naliliinernik imaqaarnissaat taamatuttaaq siunertaavoq. Tapiissutininik

pissarsiaqarsinnaasut sapinngisamik nunaqarfinni isorliunerusunilu sulisartunik suliffissaaleqisunik suliffeqartitsinissamik siuarsaataasinnaasunut pisussaaffilernissaat siunertarineqarpoq.

Nalunaarusiaq UPA2015-imi Inatsisartunut agguanneqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq.

SULINIUT 11: Sammisaqarfiusuni nutaani suliaqarfinnilu siuariartorfiusuni suliffiit nutaat ataavartussallu

Suliniut manna UPA2014-imi Inuussutissarsiornermut Ataatsimiititaliap Ilassutitut isumaliutissiisutaanit 1. juni 2014-imeersumit kissaatigisaq malillugu suliniutunik arlalinnik imaqarpoq, ilanngullugit Naalakkersuisut Aatsitassarsiornermut Periusissiaat, Nunami Namminermit Takornariartitsinermut Periusissiaq, kiisalu suliffinnik nutaanik ataavartussanillu aallartisaanissamik kissaatigisatut saqqummiunneqarnermit siunnersuutit.

Siunertaq: Aatsitassarsiornermik aamma takornariartitsinermik suliaqarfiusut il.il. iluini suliffissaqartitsiniarnermik nukittorsaaneq.

Iliusissatut pilersaarut: 2014-2018-imi periusissiaqarfimmi uuliasiornermik aatsitassarsiornermillu periusissiaq atuutsikkiartuaartuassaaq. Takornariartitsinermut akuersissuteqartarnermut inatsit atuutsinneqalerpoq, UKA 2014-imili (ilaannakortumik) allangortinnissaa siunnersuutaalluni. Akitsuuteqartitsinerup aaqqissuunna UKA2014-imi umiarsuarni takornariartaatini ilaasunut akitsuutit pillugit inatsisip allangortinneranut atatillugu, aammalu timmisartoqarfinni akitsuutitut 2015-imut Aningaasanut Inatsisissatut Siunnersuummi aammalu aningaasanut inatsisissatut siunnersuutini takkuttussani unammillerfiunerusutut inissiffissaanerusumut naleqqussarneqassaaq.

Aningaasaliineq: Umiarsuarnut takornariartaatitut akitsuutip annikillisinnera 2014-imut Aningaasanut Inatsisissatut Siunnersuutikkut aningaasaliiffigineqassaaq. Mittarfinni akitsuutit allangortinneri Mittarfeqarfinnut 2014-imut Aningaasanut Inatsisissatut Siunnersuutikkut ajunaarutaasutut ingerlatsinermut tapiissutit annikillisinnerisigut aningaasaliiffigineqassaaq.

2014-imi upernaami piffissamut 2014-2018-imut Uuliasiornermut Aatsitassarsiornermullu Periusissiaq nutaaq saqqummerpoq. Ukiunut takkuttussanut aatsitassarsiornermik suliaqarfiusup ineriartortinnissaanut aalajangersimasunik anguniagassanik arlalippassuarnik periusissiaq imaqarpoq.

Aatsitassarsiornermik suliaqarfiusumi suliffissaqartitsinermut tunngasutut iliuuserisaaq iliuutsimut, suliaqarfiusumi suliffissaqartitsinermi amerlasuut najugaqavissunik sulisartunik atorfiniffiginissaannik angusaqarnissamik siunniuffeqartumut pingaarnertut tunngasuuvoq. Tamatumani Sisimiuni Aatsitassarsiornermik Ilinniarfimmi ingerlanneqartunik suliniutit arlallit ipput – aammattaarlu aatsitassarsiornermik suliaqarfiusumi pilersuisutut ineriartornissamik suliffeqarfinnut kissaateqartunut immikkut ittumik saaffiginniffeqarluni siunnersuinernik iliuuseqartoqarluni. Iliuutsit tamarmik tamakkiisumik aningaasaliiffigisaapput.

Takornariartitsinermik sammisaqarfiusoq tassaavoq sammisaqarfik alla ukiuni takkuttussani annertusaaffiusinnaasoq annertusaaffiusariaqartorlu. Maannakkut pisuni Kalaallit Nunaata ukiorpassuarni takornariartitsinermi suariartorfiusunik misigisaqarsimangilaq – allaallumi umiarsuarnik takornariartut ikileriarsimapput.

Taamatut naammaginangitsumik allanngoriartortoqarneranut patsisaasut amerlasuusinnaapput. Taamaattorli pingaartumik erseqqissuuvoq Kalaallit Nunaanni nunanut tamanut naleqqiullugu assupilussuaq qaffasissumik inissisimaffeqartunik akitsuuteqartitsisoqartoq. Taamaattumik maannakkut umiarsuarni takornariartaatini ilaasunut akitsuutip maannakkut atuuttup unammillerfiusinnaasumut inissisimalertillugu appartinnissaanut siunnersuut UKA2014-imi oqaluuserisassanngorlugu saqqummiunneqarpoq. Taamatutaaq 2015-imut Aningaasanut Inatsisissatut Siunnersuummi attartukkatut timmisartuussinernut mittarfinnut akitsuutit nalinginnaasumik tikittakkanut timmisartuussinerit inissisimaffigisaanut appartitsineq ilanngunneqassaaq.

Ungasinnerusoq isigalugu takornariaqarfiullartutut tikiffissani akitsuutit inissisimaffigisaasa annertunerusumik naleqqussarneqarnissaasa naammassiniarnissaat siunertarineqarpoq.

Takornariartitsinermik sammisaqarfiup inuussutissarsiutivinngorlugu ineriartortinniarlugu ukiup ilarujussuani takkussuuttuurtutut tikeraat amerlassusiisa malunnaatilimmik amerlisinnissaat pisariaqarpoq. Kalaallit Nunaata nunarsuarni inissisimanera pissutigalugu, tamatumalu malitsigisaanik silamut tunngatillugu pissutsit pissutigalugit ukioq kaajallallugu takornariartitsinissaq piviusoq pisinnaanaviangilaq, takornariartitsinermili piffissaq atorneqartartoq annertuumik sivitsorneqarnissaa pisariaqartussaavoq. Tikeraarfissani misigisaqarfissanilu, unnuisarfinni angalaartitaasarfinnilu naammassisinnaasanut aningaasaliissutinik kajungersaanerit aamma tassaapput takornariartitsinermi siuarsaanermut tunngaviusussat. Tamanna kommuninik suleqateqarluni takornariartitsinermik akuersissuteqarnermut inatsisip atuutsilernissaanik tunngaveqassaaq.

Suliniutissat tamakku ukiuni takkuttussani nunami takornariartitsinermi allanngoriartortoqarnerani illua'tungaanut alloriarnissamut tunngavissiisinnaasussatut naatsorsuutigineqarput.

Takornariartitsinermik sammisaqarfimmi akuersissutinik atuisarneq pillugu nutaamik inatsisiliortoqarpoq, sammisaqarfiusumi aningaasaliisartunut nioqquataasussanik nutaanik ineriartortitsinermi aningaasaliinerit illersorneqarsinnaalissallutik, aammalu issuaaneq akiorlugu nutaanik sulianik ammaasoqarsinnaalluni. Inatsisit taakku nutaat sammisaqarfiusumi aningaasanik nutaanik naammattunik annaasaqaataariarfiusinnaasunillu kajungersaanissamut tunngavigisassatut isigineqarpoq. Iliuserisaaq tamanna nunatta karsianit aningaasanik pisariaqartitsinngilaq.

Takussutissiaq 16. Suliffeqarfiusuni nutaani suliaqarfinnilu siuarsakkani suliffiit nutaat ataavartussallu sunniutaat

	2015	2016	2017
Umiarsuarnik takornariartitsinermi naatsorsuutigisatut siuarsarneq	+400	+1000	+4000
Naatsorsuutigisatut suliffeqartitsinermi sunniut – umiarsuarnik takornariartitsineq	+4	+9	+36

Nalunaars.: Suliffeqartitsinermit sunniummut missiliuut nalorninaroqarpoq, aammalu Akileraartitsinermit Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap paasisutissiissutaanik tunngaveqarluni. Akitsuutit appartinnerini sunniut ukiuni arlalinni qaffakkiartuinnassasoq malugineqarpoq, pissutaalluni suliffeqarfiusumi siviluupilussuarmik pilersaarusionermut piffissaritittagaq. Sunniut ataavartussa ilassutitut takornariat 20.000-iunissaannik ilassutitullu suliffeqartitat 180-iunissaannik missiliuutigineqarpoq. Kommunitut aamma Namminersorlutik Oqartussanut tamakkiisumik iluanaarutaasumik naatsorsuinerit takutitsipput.

SULINIUT 12: Najugaqarfinni suliffiit qulakkeernissaannut IBA-p sakkutut atornera

Suliniut manna ilaatigut Naalackersuisut Aatsitassarsionermut Periusissiaanik nutaamik ilaqarpoq, ilaatigut UPA2014-imi ilassutitut isumaliutissiissutaa 1. juni 2014-imeersoq malillugu Inuussutissarsionermut Ataatsimiititaliap kissaatigisaa naapertorlugu ilanngunneqarluni.

Siunertaq: IBA-mik isumaqatigiissutit tassaapput ilaatigut najugaqarfinni sulisartunik annertunerusumik ilanngussuinerit aqutugalugit suliffissaaleqinerup annikillissinnissaanut atorneqartussat. Tamatuma saniatigut IBA-mik isumaqatigiissutit siunertaraat aatsitassarsionermik pilersaarutini najugaqarfinni suliffinnik amerlanernik ilanngussuinissaq aammalu najugaqarfinnit pilersuutigisat amerlisinnissaat, sungiusarfittut ilinniartitullu inissanik amerlanerujartuinnartunik tunngavissiinissaq, kiisalu najugaqarfimmi innuttaasut piginnaangorsarlugit ilinniartitaanissaat. Isumaqatigiissutit aamma inooqatigiinni, kulturikkut aamma piujuartitsisutut suliniutit aqutugalugit najugaqarfinni tunngavissiinermik pilersitseqataassapput.

Iliusissatut pilersaarut: IBA-mik isumaqatigiissutit aatsitassarsionermik suliniutinut imaluunniit sinerissap avataani uuliasiorluni suliniutinut qinnuteqaatigineqartunut ataasiakkaanut tamanut atsiorneqartarput, aammalu ataavartumik nakkutigineqarlutillu naliliiffigineqartassapput.

Aningaasaliineq: IBA-mik ingerlassamut immikkut aningaasanik immikkoortitsisoqassanngilaq, isumaqatigiissutit Inuussutissarsionermut, Aatsitassaqarnermut Suliffeqarnermullu Naalackersuisoqarfimmi maannakkut missingersuutaasup iluani isumaqatiginninniutaasarmata. Taamaattorli Naalackersuisoqarfimmi aningaasartuutit arlallit ingerlatseqatigiiffinnit urtherneqarsinnaapput, takuuk taarsiissuteqartarnermut nalunaarut.

Aatsitassanut inatsimmi allassimavoq suliarisap inuiaqatigiinni tunngasutut pissutsinut annertuumik sunniuteqartussatut naatsorsuutigineqarsinnaappat akuersissut taamaallaat tunniunneqarsinnaasoq Inuiaqatigiinni Piujuartussamik Iluaqutaasumik Sunniutissanik Naliliineq (Vurdering af den Samfundsmæssige Bæredygtighed (VSB)) suliarineqareerpat. Aamma allassimavoq Pisinnaatitsissummik pigisaqartup inuiaqatigiinni piujuartussamik iluaqutissat allanillu inuiaqatiginni aningaasaqarnikkut pissutsit pillugit isumaqatigiissummik (IBA-mik isumaqatigiissutinik) qanoq annertutigisumik isumaqataanissaa eqquutsitsinissaalu pillugu Naalackersuisut piumasaqaatinik aalajangersaasinnaasut. IBA-mik isumaqatigiissutit kalaallit sulisartut, suliffeqarfiit nunatsinneersuut peqataatinneqarnissaat, aammalu Kalaallit Nunaanni akuiaasarnissamut tunngatillugu, kiisalu kalaallinik sulisartunik (nangitsisumik) ilinniagaqartitsinernut pisussaaffigisassat piviusunngortinnissaat pillugit isumaqatigiissutinik imaqarsinnaapput.

VSB-mi nalunaarusiaq ilaatigut aatsitassarsionermik suliarisat pillugit qinnuteqartut ingerlatseqatigiiffimmit suliarineqassaaq, taamaattumillu suliarisaminni nunatsinni inuiaqatigiit qanoq peqataatinneqarnissaannut ingerlatseqatigiiffiup siunnersuutigaa. Malitsigisitatut IBA-mik isumaqatigiissut ingerlatseqatigiiffiup, kommunip(-t) susassaqartup(-tut), aamma Namminersorlutik Oqartussat akornanni suleqatigiinnikkut suliarineqassaaq. VSB-mik nalunaarusiami siunertat pitsaasut piviusunngortinniarnerannut IBA-mik isumaqatigiissut tassaavoq aalajangersimasutut sakkussaq, immikkut ittuunerusutut suliarisanut atorneqartussaq, taamaattumillu ingerlatseqatigiiffiit tungaannit suliniutini najugaqarfimmi tunngavissiiinnermut tunngatillugu aatsitassanut inatsimmi § 18-imi aalajangersakkat piviusunngortinnissaannut atortussatut isigineqarsinnaalluni.

IBA-mik isumaqatigiissutit aamma Australiami Canadamilu ilisimaneqarput, taamaallaat soqutigisaqatigiit allat tamatumani ilanngunneqarlutik, allatullu taaguuteqartinneqarlutik, soorlu *Inuit Impact Benefit Agreement* aamma *Socio Economic Agreement* assigisaallu. IBA-mik isumaqatigiissutit najugaqarfimmi inuiaqatigiit ilanngunneqarnerinut tunngatillugu sammisaqarfiusumi nunani tamani pitsaanerpaatut periusaasutut suussusersineqarsinnaapput.

IBA-mik isumaqatigiissutit illua'tungeriit pingasut akornanni isumaqatigiissutigalugit isumaqatigiissutaarpiarmata – taamaattumillu akuersissutitut imaluunniit akuerinninnertut isigisassaananik – imarisaat isumaqatigiissummit isumaqatigiissummut assigiinngiaarsinnaapput. Taamaattorli aallaaviani sammisat aalajangersakkallu uterneqaqqittuartut arlallit issapput. Isumaqatigiissutini pingaarnertut sammisat qitiusussat tassaapput najugaqarfimmi sulisunik ilanngussuinerit, najugaqarfimmi suliffeqarinnik peqataatitsinerit, ilanngullugit najugaqarfiusumit pilersuutaasut, najugaqarfimmi innuttaasunik piginnaanngorsaanerit aamma ilinniartitaanerit, ilanngullugit suliffimmik sungiusarfiit ilinniarfillu, kiisalu kulturikkut inooqatigiinnermilu pissutsinik siuarsaanerit.

Isumaqatigiissutini ukiumoortumik annertussuseqartunik anguniagassat, ilaatigut najugaqarfimmi suliffeqarfiit amerlassusissaannut, aamma najugaqarfimmit neqeroortitsissutinut tunngasut ilaassapput, aammattaarlu sapinngisamik pitsaanerpaamik najugaqarfimmi tunngavissiiinissaq qulakkeerniarlugu ataavartumik nakkutilliisoqarlunilu naliliisoqartassaaq.

IBA-mik suliaqarneq neqeroorteqartut (ingerlatseqatigiiffiit) aammalu nunatsinnit soqutigisaqatigiit pingaarutillit, soorlu kommunit, suliffeqarfimmi illua'tungerisat aamma oqartussaasut susassaqartut taakkunungalu atasutut sullissisarfiit allallu akornanni qanimut suleqatigiinnertut pissaq.

IBA-mik isumaqatigiissutit tassaapput najugaqarfimmi suliffeqarfimmi qulakkeerinissamut sakkut pingaarutillit, isumaqatigiissutit pisussaaffittut isigineqarsinnaammata, sakkutut, naatsorsuutigisanik najoqqutassiisutut allagaatitut, aalajngersimasumik angusassanut allagaatit, kiisalu siuariartornermut uuttuutitut naliliissutitullu sakkutut isigineqarsinnaallutik. Taamaattumik maannakkut takkuttussatullu aatsitassarsionermik pilersaarutini najugaqarfimmi tunngavissiiinnerup qulakkeernissaannut tunngatillugu allagaataasoq assut qitiusutut inissisimaffeqarpoq.

2010-mi 2011-milu Kitaata avataani imartani Cairn Energyp ujartuilluni qillerineranut atatillugu IBA-mik isumaqatigiissutinik marlunnik suliaqartoqarsimavoq. Tamakku saniatigut True North Gemsip, Kommuneqarfik Sermersuup aamma Namminersorlutik Oqartussat akornanni Qeqertarsuatsiaat eqqaanni rubininik/safirininik pilersaarummut tunngasumik IBA-mik

isumaqatigiissuteqartoqarpoq. Aammattaaq Isukasiani saviminissamik pilersaarummut atatillugu London Miningimik, aammalu Kujataani Killavaat Alannguata eqqaani saffiugassanik qaqutigoortunik pilersaarummut atatillugu ingerlatseqatigiiffimmik Tanbreezimik IBA-mik pilersaarutunik suliaqartoqarpoq.

Saniatigut inuussutissarsiorfiusunik allanik IBA-mik oqaaserisamut ilaqartilerlugu annertusinissaa Naalakkersuisut siunertaraat, ilanngullugu pisortat aammattaaq namminersortut sanaartugaanni ilinniartut aamma sungiusartut inissaasa amerlassusiannik qanoq ililluni annertusaasinnaaneq.

Aalisarnermik inuussutissarsiorfiusumi suliaqartunik annertuunik, soorlu Royal Greenlandimik, Polar Seafoodimik, Halibut Greenlandimik allanillu iluarsaassamik aqqjissuussaannerusumillu suleqatigiinnermik pilersitsisoqassaaq, nunami suliffinni aalaakkaasumik suliffissaqartitsiniarnerup siuarsarnissaanut qulakkeernissaanullu naleqquttunik suliniutunik ineriartortitsinissamik siunertalinnik. Tassunga atatillugu aalaakkaannerusumik suliffeqartitsineq tapersersorniarlugu sullissinissamik isumaqatigiissutit aqputigineqarsinnaaneri misissorneqassapput.

SULINIUT 13: Aalisarnermi suliniutit isumalluutillu uumassusillit

Suliniut manna UPA2014-imi Inuussutissarsiornermut Ataatsimiititaliap Ilassutitut isumaliutissiisutaanit 1. juni 2014-imeersumit kissaatigisaq naapertorlugu saqqummiussaavoq.

Siunertaq aamma iliuusissatut pilersaarut: Aalisarnerup nunalerinerullu iluini suliffissaqartitsiniarnerup nukittorsaaviginissaa

Isumalluutitsinnik uumassusilinnik piujuartitsisumik annertunerusumik atuisoqalissaaq, ilanngullugit saarullit, pisassanut annertusisanut periarfissanik misissuinertut iluseqartillugit.

Annertusisamik misileraalluni aalisarnermut aningaasanik immikkoortitsisoqassaaq, tamanna nuussinerit aqutugalugit pisinnaalluni.

Pitsanngorsaaneramik siuarsaasinnaasunik, taamaalillunilu tunisassiassanik nunatsinneersunik noqqaassuteqalersitsisunik suliniutinik erninnaartumik aallartitsisoqassaaq.

Tunisassiassat nunatsinneersut annertusarneqarnissaat suliareqqinneqartarnissaallu aallunneqarnerussapput, najugaqarfinnilu inuussutissanik nammineq pilersuinerup annertusarsinnaanera annertusisamik alaatsinaanneqassallutik.

Sunngiffimmi aalisartartut inuussutissarsiutugalugu tunisisartunik tamanna killilersuutiginaq aalisakkanik tunisaqarsinnaanerannik periarfissat misissorneqassapput pisinnaassappallu annertusineqassallutik.

Nunatsinni aalisarnermik sammisaqarnerup iluaqutissartaanik siuarsaanissamut erseqqissaanissamullu naleqquttunik suliariniakkanik ineriartortitsisoqassaaq, suliffeqarfiit nunani allani inissisimasut Kalaallit Nunaannut nuunnerisigut.

Nunalerinermik inuussutissarsiorfiusup iluani annertusisamik nunami namminerimi tunisassiorneq suliffissaqartitsinerlu siunertaralugit nunalerinerimi maskiinanik allanillu taarsersuinissamut nutarsaanissamullu tapiissuteqarnissamut takkuttussatut iluaqutaasussatut aningaasaliissuteqarnermut aaqqiisummut periarfissaasunik sinaakkutissanillu misissuisoqassaaq.

Tunitsivinnut tapiissutissanut 2014-imi aningaasanut inatsimmi 5 mio. kr.-t immikkoortinneqarput, aalisarnerup piniarnerullu iluini suliffissaqartitsinermik suliaqarnerullu annertussusianik siuarsaaniarnermut atorneqartussat. Aningaasat qinnuteqaatit tunngavigalugit atorneqarput, maannakkulu siunertamut piffissami matumani suli aningaasassaqqarpoq.

Nunami maani innuttaasut namminneq atugassaminnik qalerallinnik saarullinnillu aalisarsinnaapput. Qalerallinnik saarullinnillu sunngiffimminni aalisartunit inuussutissarsiutugalugu aalisarnermut pisassiisutinit ilanngaatineqarneq ajorput, tassalu pisat nammineq atugassaattillugit.

Kiisalu tunitsiviit annikippallaamik suliassaqarfiuneranni tunitsiviunerpaap avataani sunngiffimminni aalisartartut, naak akuersissummik pigisaqangikkaluarlutik saarullinnik tunisinissamut periarfissaqarnissaat pillugu misissuisoqarnissamik Naalakkersuisut pilersaaruteqarput.

Pisassiisutit (TAC) uumassusilinnik misissuisartut (biologit) inassuteqarnerannik aallaaveqarluni aalajangersarneqartarput, taamaattorli ukioq kaajallallugu

suliffeqartitsinissamik pilersitsinissamut pisassiissutit naammattuunissaat Aalisarnermut, Piniarnermut Nunalerinermullu Naalackersuisoqarfiup aamma pingaartuutippaa. Kalaallit Nunaanni aalisagarisanut tamanut tamanna atuuppoq, ukiorlu kaajallallugu suliffeqartitsinerup pilersinnissaanut naammattunik pisassaqartitsisoqarluni.

Avaleraasartuunik makrelinik misileraalluni aalisartoqalernalertermut tunngatillugu Naalackersuisut qinnuteqartunut tamanut ilisimatitsissuteqarput aalisarnermut atatillugu najugaqavissutut angallatini inuttaasunik, imaluunniit aqumiusunik, ilinniartitsinerup imaluunniit sungiusaanerup nassatarissagaa qinnuteqartut taamatut piumasaqaatinik piviusunngortitsisut ukiumut tullinnguuttumut imaluunniit takkuttussanut pisassarititanut sallahngortitaassanerannik.

Aalisarnerup piniarnerullu saniatigut Naalackersuisut aamma kissaatigaat nunatsinnit tunisassiassanik nioqqutissiassanngortitsisarnerup annertusarnissaa. Taamaattumik nunaqarfinni isorliunerusunilu inuussutissarsiornermi suliffissaartitsinermilu iliuuserisamut pilersaarut akuersissutigineqarsimavoq, kommunit tamarmik immikkut inuussutissarsiutinik ineriartortitsinissamut 2,5 mio. kr.-nik tunineqarsimallutik, tamatumanilu soorunami aamma nunatsinnit inuussutiissat siuarsaaviginissaat ilaatinneqarpoq.

Aalisarnermi suliaqartuusut annertuut aqqissuussaanagerusumik suleqatiginissaannut aallarniutinik alloriartoqarsimavoq, siunertarineqarlutik suliniutit nunami suliffinni suliffeqartitsinermik ataavartumik siuarsaanissamut qularnaarinissamullu naleqquttunik ineriartortitsinissaq.

Aalisarnermut Piniarnermullu Naalackersuisoqarfiup UPA2015-imi SULINIUT 13-imi periarfissat pillugit nassuiaat saqqummiutissavaa, ilanngullugit suliniutinut aningaasaliinissanut periarfissat. Suliarisami sullissisarfiit kattuffiillu susassaqartut peqataatinneqarumaarput.

SULINIUT 14: Iluserisamut politikkikkut suliariniakkat, kajungersaasarnissamut iluserisat aamma ilinniagaqarnermik suliaqarfiusumi suliariniakkat.

Suliniut manna UPA2014-imi Inuussutissarsiornermut Ataatsimiititaliap Ilassutitut isumaliutissiissutaanit 1. juni 2014-imeersumit kissaatigisaq naapertorlugu saqqummiussaavoq.

Siunertaq: Kalaallit Nunaanni inuussutissarsiornermik ingerlataqartunut sulisartunullu pitsaanerpaanik sinaakutissanik pilersitsisoqassaaq, siunertaralugu najugaqarfiusumi suliffinnik amerlanernik pilersitsinissaaq, kiisalu annertunerusumik sulerusussuseqartitsilerneq.

Iliuusissatut pilersaarut: Taamaattumik Inatsisartut makku kissaatigaat:

Iluserisamut politikkikkut aamma inatsisilersuineranut tunngasunik suliniutaasinnaasut paasinierneqassapput, ilanngullugit akileraartitsineramik sammisaqarfimmi, ilaatigut inuussutissarsiorfiusup akilersinnaassusianut naleerukkiartortitsineramik malittarisassiat pingaaruteqassusiat, tassanngalu malitseqartumik nunaqavissunut suliffeqarfinnik pilersitsinnaanerit misissorneqassallutik.

Saniatigut innuttaasunut ataasiakkaanut akileraaruteqarnermut tunngatillugu sulinissap qanoq kajungerneranusinnaanera misissorneqassaaq. Ilangullugit ilaatigut isertitarisanit akileraarutit, ingerlatseqatigiiffinnut akileraarutit, aammalu pitsanngorsakkatut naleerukkiartortitsineramik periarfissat suliffeqarfimmut suliffissaqartitsinerumullu sunik sunniuteqarsinnaanera misissorneqassaaq.

Suliarisassanik pisortat aammattaaq namminersortut sanaartorfiini ilinniartut sungiusartussallu inissaasa amerlassusiannik annertusaanissamut naleqquttut ineriartortinneqassapput.

Suliarisassanik, issittumi ilisimatusarnermut tunngasuni suliarisani najugaqavissut peqataanissaannik siuarsaanissamut naleqquttunik misissuisoqarlunilu ineriartortitsisoqassaaq.

Meeqqanik pinerliisimanginnermut uppernarsaatinik pissarsinissamut ingerlatsisarneq pilertornerusumik pisassaaq.

Kalaallit Nunaata aningaasaqarnerata ineriartorneranut aamma suliffissaqartitsinermi ineriartornermut aalajangiisuupput nunanit allanit aningaasaliisinnaasunik kajumertitsinnaaneq, aammalu nunanut allanut tunngatillugu inuussutissarsiornermik ingerlataqarnerup unammillersinnaassusianik nukittorsaanissaaq. Akileraartitseriaaseq ineriartortitsineramik tamakkuninnga sinaakutissatut piumasaqaatit iluaqutaasut allat peqatigalugit tapersersueqataasinnaavoq.

Avammut tunisaqartarfittut inuussutissarsiutini (aalisarnermi) aningaasartuutit ikinnerit, ilanngullugit akileraarutitik akiliutit ikinnerit unammillersinnaassutsimik pitsanngorsaallutillu annertunerusumik suliffissaqartitsilersinnaassasut naliliiffiqineqarput. Taamaattorli nunami

namminermit niuerfiusumut inuussutissarsiorfiusuni qanoq annertutigisumik taamatut pisoqassanera nalorninartoqarpoq.

Inuussutissarsiorfinni akileraartitsisarnermik aqqissuusseqqinnermik suliaqarnermut atatillugu akileraartitsinermik malittarisassanik allannguutit imaluunniit allamat nuussinerit aqqutigalugit suliffissaqartitsinermi ilorraap tungaanut ineriartortitsinermik tapersersuisinnaanerannik apeqqutit ilaatigut ilaatinneqassapput. Unammillersinnaassuseq pillugu apeqqut ataatsimut isiginnittoq attassisinnaanermik siuarsaanissamillu pilersaarummi takkuttussami ilanngunneqarumaarpoq.

Ilaatigut Ilaqutariinnermut Inatsisinillu Atuutsitsinermut Naalackersuisoqarfik suleqatigalugu Aningaasaqarnermut Nunamullu Namminermit Naalackersuisoqarfik ilaatigut akileraartitsinermik isumaginninnermillu aqqissuussiviit akornanni ataqatigiinnermik misissuinernik aallartitaqarsimavoq. Pisut ilaanni ilatsiinnarluni pilersorneqarnermit (pisortanit ikiorsiissutisinermit assigisaanilluunniit) tamakkiisumik imaluunniit ilaannakortumik suliffissaqartitsinenermi peqataanermut ikaarsaariarnermi aningaasaqarnikkut iluaqutaasusaaq annikitsuinnaasoq imaluunniit piviusuunngitsoq pisut ilaanni inernerugallartunit paasinarpoq. Pisuni ataasiakkaani innuttaasunut ataasiakkaanut killup tungaanut aningaasaqarnikkut kingunerisassanik allaat aarleqquteqartoqarpoq. Ilaatigut ilatsiinnarluni pilersugaanermut tamakkiisumik imaluunniit ilaannakortumik suliffissaqartitsinermi peqataanermut ikaarsaariarnermut innuttaasunut kajungernerulersitsinissamik siunertaqartumik aqqissuusseqqinnermik Naalackersuisut suliaqarneq aallartissimavaat. Anguniagaq tassaavoq akileraartitseriaatsimik aamma isumaginneriaatsimik aqqissuusaaqarfiit akornanni ataqatigiinnerit malunnartumik iluarsiiyiginissaat.

Issittumut tunngatillugu ingerlatanut najugaqavissut peqataanissaat qularnaarniarlugu Naalackersuisut Ilinnarititaanermut periusissiaat, kiisalu Ilinniartitaanermut pilersaarut 2 suliniutinik nangitsilluni ilinniagaqarnernik siuarsaasussanik ilaqarput, ilaatigut siunertarineqarluni nunarput pillugu tamaanilu isumalluutaasut sapinngisamik annertunerpaamik ilisimasarineri tamaannga attaveqarfeqartunit inunnit pissarsiariortornissaasa qulakkeerneqarnissaat.

Pisortat sanaartugaanni minnerpaamik ilinniartunut sungiusartarfinnillu qulakkeerinninniarluni Sanaartornermi ilinniartoqartarneq pillugu Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 10-meersumi (ilinniartut pillugit nalunaarummi) illuliortiternerni sanaartornernilu ilinniartunik minnerpaamik piumasaqaatit pillugit malittarisassiat aalajangersarneqarput.

Ilinniartut pillugit nalunaarut malillugu neqeroortitsisut neqeroortitsinermi inatsimmi § 1, imm. 2-mut ilaasut neqerooruteqartumit piumasarinnaavaat taanna suliarisassap tunniunnerani suliffimmini erseqqinnerusumik aalajangersakkatut ikinnerpaanik ilinniartuuteqassanera. Taamaalilluni neqeroortitsisumut neqerooruteqartup ilinniartunik atorfinitsitaqarsimanissaq pillugu piumasaqaat eqquutsinneqartutut isigineqarnissaa suliassamik tigusaqarnissamut piumasaqaataavoq.

Ilinniartut pillugit nalunaarutip nassataraa minnerpaamik aalajangersimasunik makkuningga atorfinitsitsisoqassasoq:

- sanaartugassaq minnerpaamik 3 millioner koruuninik, kisiannili 6 millioner koruunit inorlugit naleqarpat ilinniartoq ataaseq.
- sanaartugassaq minnerpaamik 6 millioner koruuninik, kisiannili 9 millioner koruunit inorlugit naleqarpat ilinniartut marluk.

– sanaartugassaq minnerpaamik 9 millioner koruuninik naleqarpat ilinniartut pingasut.

Taamaalilluni pilersaarummut tamarmiusumut sanaartugassamut aki 3 mio. kr.-soq qaangerlugu 3 mio. kr.-ikkaanik immikkoortitertunut minnerpaamik ilinniartumik ataatsimik atorfinitsitsisoqartassaaq. Taamaattorli sanaartukat akiata annertussusia apeqqutaatinnagu suliffeqarfiutalik amerlanerpaanik ilinniartunik pingasunik atorfinitsitsinnaavoq, kissaatigineqarpalli amerlanernik atorfinitsitaqarnissani toqqarsinnaalluni.

Meeqqanik pinerliisimanginnermut uppersaait

Meeqqanik pinerliisimanginnermut uppersaait tunniunneqartarnerisa pitsanngorsarnissaata sulissutiginnissaa Inuusutissarsiornermut Ataatsimiititaliap kissaatigisimavaa, taamaalillutik perorsaasutut atorfii inuttaqanngitsut sapinngisamik piarnerpaamik inuttalerneqarsinnaassammata.

Aallarniutigalugu oqaatigineqassaaq meeqqanik pinerliisimanginnermut uppersaait Naalagaaffiup Politiiiv(Rigspolitiet) paasissutissiisutaat malillugit nalinginnaasumik ulluinaat qulit iluini nassiunneqartassasut, innuttaasup qarasaasiakkut akuersissuteqarneranit naatsorsorlugu, imaluunniit Rigspolitiit allaganngorlugu akuersissumik tigusaqarneranit naatsorsorlugu.

Tamatumunnga ilutigitillugu oqaatigineqassaaq meeqqanik pinerliisimanginnermut uppersaait Rigspolitiinit, aqutsisoqarnermi inatsisitigut Justitsministereqarfiup (Inatsisunik atuutsitsinnermut Ministereqarfiup) ataaniittunit tunniunneqartarmata. Taamaalilluni oqartussaasoqarfik meeqqanik pinerliisimanginnermut uppersaaitinik tunniussisartooq Namminersorlutik Oqartussat nalinginnaasumik ilitersuisinnaatitaaffigisaasa avataaniippoq, taamaalilluni suliap ingerlanneqarneranut piffissaq pillugu apeqqummik malittarisassiornissamut nalinginnaasutut suliareqqusiisarnerit il.il. aqutigineqarsinnaanatik. Naak qaqugukkut meeqqanik pinerliisimanginnermut uppersaaitinik pissarsiniartoqarnissaa pillugu apeqqummik Inatsisartut inatsisilersuinerat malittarisassiuigaluartooq tassaavoq Naalagaaffimmi oqartussaasut malittarisassiaat, Det Centrale Kriminalregisteri (Pinerluttulerinermik Qitiusumik Nalunaarsuisarfik) pillugu nalunaarusiatut iluseqartoq meeqqanik pinerliisimanginnermik uppersaaitip suusaneramik aalajangiisuvoq, taamattaarlu aamma Naalagaaffimmi oqartussaasoqarfiit meeqqanik pinerliisimanginnermik uppersaaitinik tunniussisarnernik isumaginnittarlutik, ilanngullugulu suliamik ingerlassaqarnermut piffissarisamik. Taamaattorli aamma eqqaamaqquneqarpoq Rigspolitiit aamma nalinginnaasumik aqutsisoqarnermik inatsisitigut malittarisassiaqarmata, ilanngullugu suliat sapinngisamik piarnerpaamik siuarsarneqartarnissaat pillugit.

Piviusutigut meeqqanik pinerliisimanginnermut uppersaait immersugassat immersorsimasat Rigspolitiinut nassiunnerisigut pisarpoq, faxikkut imaluunniit nalinginnartut allakkatigut nassiunneqartarlutik.

Taamaattorli meeqqanik pinerliisimanginnermut uppersaait pillugit Inatsisartut inatsisaata atuuttup allanngortinnissaanut Ilinniartitaaneranut, Ilageeqarnermut, Kultureqarnermut Naligiissitaanerullu Naalakkersuisoqarfiup siunnersuutaata tusarniaassutaaneranut atatillugu aasaq manna Justitsministereqarfiup ilisimatitsissutigaa 31. marts 2014-imiilli NemID atorlugu qarasaasiakkut meeqqanik pinerliisimanginnermut uppersaaitinik pissarsinnaasoqalersoq. Taamaaliorniaanni suleqataasutut atsiornermik (medarbejdersignaturimik) taaneqartumik imaluunniit suliffeqarfiup NemID-anik

peqarnissamik, aammalu suliffeqarfiup, oqartussaasoqarfiup imaluunniit peqatigiiffiup qarasaasiakkut allagarsisarfianut attaveqarnissamik pisariaqartitsisoqassaaq. Taamaalilluni meeqqanik pinerliisimanginnermut uppernarsaat marlunnik ilusilimmik inniminneerneqarsinnaavoq, tassalu qarasaasiakkut attaveqarfissaq linki aqqutigalugu, imaluunniit akuersissuteqarnermik immersugassaq tunngavigalugu allaganngorlugu Rigspolitiinut.

Meeqqanik pinerliisimanginnermut uppernarsaatit allanut tamanut naleqqiullugu piaarnerusumik pissarsiaqartoqarnissaanut tamanna naatsorsuutigineqarpoq.

2014-ip ukiaani Naalakkersuisut siuarsaanermut attassinissamullu pilersaarut saqqummiutissavaat, aningaasaqarnermi qanoq ililluni siuarsaasoqarsinnaanerani pisortallu aningaasaataanni oqimaaqatigiissitsisoqarsinnaaneraniq ataqatigiissumik siunnersuuteqarfiusumik.

SULINIUT 15: Mandetimeqartitsinermut aaqqiissut

Suliniut manna UPA2014-imi Inuussutissarsiornermut Ataatsimiititaliap Ilassutitut isumaliutissiisutaanit 1. juni 2014-imeersumit kissaatigisaq naapertorlugu saqqummiussaavoq.

Siunertaq: Mandetimeqartitsinermut aaqqiissutip atuutseqqilernissaanut periarfissat misissorneqassapput.

Iliuussissatut pilersaarut: Aaqqiissutip siunertaa tassaavoq suliffinnik ataavartussanik pilersitsinermut attassinermullu aningaasatigut tapiissuteqarnikkut suliffissaaleqinerup pakkersimaarnissaa.

Aningaasaliineq: Aaqqiissutip eqquteqqissinnaaneranut periarfissat misissornerinut atatillugu mandetiminut qanoq tapiissuteqartoqarsinnaanersoq aamma misissorneqassaaq.

”Mandetimeqartitsinermut aaqqiissut” (”inuup ataatsip nal. akunneranut sulisinnaaneranut aaqqiissut”) tassaasimavoq sammisaqarfik, kommunimi suliffissaqartitsinermik siuarsaanermut suliarisassap aamma Kommuniq suliffissaqartitsiniutaani akissarsianullu tapissutit pillugit *Inatsisartut peqqussutaat nr. 1, 11. maj 1993-imeersup* kiisalu *Kommunini suliffissaqartitsiniutinut tapiissutit pillugit Namminersornerullutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 42, 28. september 1994-imeersup* ilagisimasaat.

Aaqqiissut pilersinneqarpoq suliffinnik innersuussisarfirmmit ikiorserneqarsinnaanngitsutut suliffissaaleqineq pakkersimaarniarlugu, taamaattumillu suliffinnik ataavartussanik pilersitsillunilu attassinissamut aningaasatigut tapiissutinik tunniussaqaarnissamut periarfissiilluni, ilaatigut artukkiisumik suliffissaaleqiffinni, aammalu inuussutissarsiutinut tunngasunik misileraalluni suliniuteqarnernut atatillugu. Tassaavoq kommune, suliffeqarfimmut aqutsisoqarfini aqutugalugu suliffeqarfinnut namminersortunut pisortallu pigisaannut, ilanngullugillu sullissivinnut attaveqarfeqartitsisoq. Aningaasatigut tapiissutaasut qaqugukkulluunniit atuuttutut SIK-mi isumaqatigiissut malillugu nal. akunnermusiat 33-50 %-iinik matussusiiinnaavoq.

Kingornatigut sammisaqarfiit isumagineri Inuussutissarsiornermut, Nunalerinermut Suliffeqarnermullu Pisortaqaarfiup tiguai. Aaqqiissutaasumut tunngavigisimasaq tassaasimavoq suliffinnik pilersitsinernut attassinissanullu tapiissuteqartarneq, pingaartumik artukkiisumik suliffissaaleqiffinni, aammalu inuussutissarsiutinut tunngasunik misileraalluni suliniuteqarnernut atatillugu. Pisortaqaarfiup inuussutissarsiorfiit siuarsarnissaannut tapiissutinut, suliffeqarfimmi iliuuserisat inuussutissarsiorfiusup ineriartortinnissaanik ilapittuuteqarnissamik siunertaqartunut, aammalu suliffeqarfimmi politikkip suliaqarfigisap piviusunngortinnissaanut tunngatitatut suliassat isumagai. Suliffissaqartitsinermi innersuussisarneq il.il. pillugit *Inatsisartut peqqussutaat nr. 10, 18. december 2003-meersoq* naapertorlugu inuusuttunut sullissisarnermut, illoqarfimmi nunaqarfimmilu suliffissaqartitsinermut mandetimeqartitsinermut aaqqiissut tamakkerlugu atorunnaarsinneqarpoq ullumikkut nunami tamarmi Piereersarfittut aamma suliffissarsiuussisarfittut ilisimasatsinnut ilinniagaqartitsinermik inuussutissarsiutinullu isissutissatut siunertanut taarsiivigineqarluni.

Ullumikkut suliffeqarfimmik suliassaqarfimmik ilanngussuillunilu ineriartortitsisutut suliassat, ilaatigut suliffissarsiuussisarfiit aqqutigalugit pikkorissartitsinernik periarfissat akuttunngitsut aqqutigalugit Inuussutissarsiornermut, Aatsitassaqarnermut Suliffeqarnermullu Naalakkersuisoqarfiup suliassat isumagai. Piareersarfiit aamma suliffissarsiuussisarfiit mandetimeqartitsinermik aaqqiissumik aammalu akissarsianut tapiissutinik inerisaaqqittumik neqerooruteqareerput, taamaattumillu mandetimeqartitsinermik aaqqiissutip eqquteqqinnera innuttaasunut ilorraap tungaanut, siunissamut qularnaakkatut aamma piujuartitsisutut neqeroorutaanerata naliliffiginissaa pingaartuuvoq.

Mandetimeqartitsinermik aaqqiissutip eqquteqqinnissaanut periarfissaasunik Naalakkersuisut misissuiniarput.

Aammattaaq sioqqutsisumik soraarnerussutisinissamut, sulisinnaassuseqannginneq pinnagu sulisinnaassutsimik alaatsinaataqartumik aaqqissuusseqqinnermik piareersaanermik Naalakkersuisut suliaqarput. Kiisalu "pisortanit ikiorsiisarnermik aaqqiissutip" aaqqissuuteqqinnissaa piaartumik aallartisarneqassaaq, ilaatigut suliffeqalernissamut naleqqiullugu aporfissanik qaangiinissanik piumassuserisat nukittorsarneqassallutik.

3. Ilanngussat

Ilanngussaq 1: Saqqummersitaq 'Suliffissarsiortutut nalunaarsukkat'

Qaammatikkaartumik Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik 'Suliffissarsiortutut nalunaarsukkat' naatsorsorneri saqqummersittarpai. Tassaavoq innuttaasut, suliffissaaleqinermi ikiorsiissutinik imaluunniit pisortanit ikiorsiissutinik, pilersuinissamut ikiorserneqarnissamut pisinnaatitaasut, suliffissaaleqinermik ajornartorsiuteqarlutik kommunimut saaffiginnittut kisinneqarneri.

Ikittunnguit ilaanngillat

'Suliffissarsiortutut nalunaarsukkat' innuttaasut suliffissarsiortut pisortanit ikiorsiissutisisinnaanngitsut amerlassusiat nalunaarsunngilai: Inuusuttut 18-it inorlugit ukiullit, taamaallaat pisuni immikkut ittuni pisortanit ikiorsiissutisisinnaasut, suliffissaaleqisut sivikitsuinnarmik suliffissaaleqissanerminnik naatsorsuuteqarlutik, soorlu pilersaarutigisatut allamik suliffissarsinermut atatillugu nalunaarsorneqarnissamik toqqagaqanngitsut, aamma sulisartut, qaqugukkut pisortanit ikiorsiissutisisinnaanerup killinganut naleqqiullugu annertunerusumik isertitaqartut aappaat.

Paasissutissanik tunngavigisaq amigaataamat tamakku nalunaarsorniarneri ajornakusoorpoq: Nalunaarsorneqarsimannngillammi.

Arlallit sivikitsunik suliffissaaleqisarput

Ullormi aalajangersimasumi kommunimi innuttaasoq suliffissarsiortuusutut nalunaarsorneqarneratigut 'Suliffissarsiortutut nalunaarsukkat' amerlassusiat kisinneqartarput. *Qaammammi tamarmi* naatsorsueqqissaarineri innuttaasoq ilaatinneqartarpoq, apeqqutaatinnagu ullualunnguit iluini suliffeqaleqqinnera, assersuutigalugu aalisakkanik tunisassiorfimit innuttaasup angerlartitaagallarnernik suliffissaaleqineq patsiseqarluni.

Taamaattumik qaammatip taassuma iluani suliffeqaleqqissimasunik inunnik arlalinnik suliffissarsiortutut nalunaarsukkanik naatsorsuineq ilanngussuisarpoq. 2011-mi 2012-imilu kommunit nalunaarsuineri tunngavigalugit misissueqqissaarinerup takutippaa suliffissarsiortutut nalunaarsugaaffiminni qaammammi tassani sisamararterutit sinnitsiarlugit suliffeqaqqilersimasut.

Taakku tassaapput *sulinissamut piareersimasut*, imatullu suliffeqartitsinermik siuarsaassutitut iliuuseqarnermik pisariaqartitsinngitsut, suliffissaqartitsinermut attaveqarnerat qanillunilu suliffissaaleqisarnerat sivikitsuulluni, naak piginnaanngorsaasumik ilinniakkamik immaqa amigaateqarsinnaagaluartut, qaqtiguunngitsukullu soorlu nal. akunnermusiaqarlutik atorfeqarlutik, ukiup ilaani suliffissaaleqinermut eqqortianerussallutik, taassumalu malitsigisaanik ukiumut isertitaat appasissuussallutik.

Arlallit sulinissamut piareersimannngillat

Saqqummersitami 'Suliffissarsiortutut nalunaarsukkat'-ni aamma innuttaasut pisortanit ikiorsiissutinik pisariaqartitsisut ilaapput, piviusutulli isumaginninnikkut peqqissutsimullu tunngasunik unammillerfissaqarnertik pissutigalugu suliffeqarsinnaanngitsut: Innuttaasut tulluarsaqatigiikkaat 2-mi aamma 3-mi nalunaarsugaasut. Misissueqqissaarinerup takutippaa piffissami matumani suliffissarsiortutut nalunaarsugaasuni minnerpaamik sisamararterutit tulluarsaqatigiikkaat 2-mi aamma 3-miittut.

Kommuninutaaq attaveqarnerup takutippaa ullumikkut innuttaasut amerlasuut qaffasippallaamik tulluartsarsiuugaasimasut, taamaalillutillu tulluarsaqatigiikkaani suliffeqarfimmuut piareeqqasutut takutitsisumi inissisimallutik, naak piviusutigut suliamik isumaginnissinnaanngikkaluartut. Taamatut iluanngitsumik iliuserisamut aamma kommunit namminneq eqqumaffigisaannut arlalinnik tunngaveqarpoq.

Ilaatigut kommunini arlalinni pisortat ikiorsiissutaannik akiliuteqarnissamut tunngaviusutut isigineqarpoq innuttaasup *'suliffeqarfimmuut piareersimanagera'*. Ulluinnarni suliffeqannginnermi ikiorsiissutinik imaluunniit pisortanit ikiorsiissutit pissarsiariniaraanni Suliffissarsiuussisarfirmi *'naqitsisoqartassasoq'* nalinginnaasumik oqaatigineqartarpoq.

'Naqitsinermu' immikkut akuersissummik pisoqarsinnaavoq, suliffissaaleqisoq suliffissaqartitsiniarnermut piareersimanngippat, kommunilli tamarmik periarfissamik tassanga atuinngillat, aamma/imaluunniit naammattumik atugarinagu. Taamaattumik innuttaasut suliffimmik isumaginnissinnaanngitsut suliffeqarfimmuut piareersimasutut nalunaarsorneqartarput, naak atorfinitsitaanissaq piviusorpalaanngikkarluartoq.

Innuttaasut suliffissaqartitsinermut piareersimasut amerlassusiat eqqortuunngitsumik qaffasippallaarneranik tamanna kinguneqarpoq. Aammali isumaqarpoq innuttaasooq suliffissaqartitsiniarnermiksiuarsaanermik imaluunniit isumaginninnermi peqqissutsimullu tunngasutigut iliutsinik, pineqartup imminut pilersoqqissinnaanerannik pisariaqartunik pissariaqannginnera.

Taamaattumik tulluarsaqatigiikkaat 2-mi aamma 3-miittut kukkusumik nalunaarsugaanerit inuiaqatigiit imaluunniit innuttaasup soqutigisarinnigilaat. Paarlattuanik pineqartut taakku marluk sulilluni inuunermut ingerlariaqqinnissamut piareersaataasinnaasunik neqeroorutini sammisaqartoqartariaqarpoq.

Tulluarsaqatigiikkaani 2-mi 3-milu pisariaqartitat

Tulluarsaqatigiikkaani 2-miittunut suliffissaqartitsinermut uteqqinneq suliffimmuut innuttaasut nalinginnaasumut atorfinitsitaanertik sioqqullugu ajornartorsiutinik peerneqartariaqartunik peqarpoq. Tassaasinnaapput suliarisatigut aamma inuttut ineriartortitaaneq, qaqutigunngitsukkut sivisunerusutut iluseqartuusinnaasunik.

Assersuutigalugit sulinissamut imaluunniit ilinniagaqarnissamut kajumissuseqarlunilu piumassuseqarnerup paasineqarnissaa taaneqarsinnaapput, tunngaviusutut piginnaasanik pitsanngorsaanerit, soorlu innuttaasup atuarsinnaallunilu allassinnaassusia, oqaatsitigut qallunaatut imaluunniit tuluttut piginnaasanik inerisaanerit, ingerlariaqqissinnaaneramik aporfiusunik inooqatigiinnermi pissutsinik aaqqiineq, soorlu inissaqannginneq imaluunniit meeqqanik paarsisussaqaannginneq, piginnaanngorsaqaqinnermik pisariaqartitanik, aamma peqqissutsimut tunngasunik ajornartorsiutinik paasisaqarneq, ilanngullugit nappaateqarnerit atornerluinerillu.

Tulluarsaqatigiikkaat 3-miittunut suliffissaqartitsiniarnermut uteqqinneq ukiut arlerlugit sammisaqarfialugu iliuseqarnissamik pisariaqartitsiviussaaq, tulluarsaqatigiikkaat 3-milu innuttaasut ilaat suliffissaqartitsiniarnermut uteqqinnaviannigillat, piffissalli ingerlanerani sioqqutsisumik soraarnerussutisiaqalissallutik.

Tulluarsaqatigiikkaat 3-mi innuttaasut suliffeqartitsinermik siuarsaanermut tunngatitatut suliani peqataasinnaanngillat, ingerlariaqqinnissamulli inooqatigiinnermi peqqissutsikkullu tunngasunik annertuumik ikiorneqartariaqarlutik, soorlu atornerluinermik

katsorsarneqarnissamut aamma sivisuunik atornerluisimanerup kingusissukut sunniutaanik ikiorserneqarnissamut, tarnikkut nappaatinik isumassorneqarnissamut il.il.

Suliffissaaleqisut sulinissamut piareersimasut

Misissueqqissaarinerit inaarutigalugu takutippaat Naatsorsueqqissaarivimmi qaammatikkaartumik saqqummersitaani suliffissarsiortutut nalunaarsukkat affaasa missaat *sulilernissamut aamma suliffissaqartitsinermut piareersimasut.*

Tassaapput suliffissaaleqisutut naatsorsukkat assersuutigalugu Nunat Avannarliit sinnerinut suliffissaaleqinermut kisitsisinik assersuunneqarsinnaasut.

Suliffissaaleqisut sulinissamut piareersimasut suliffissaqartitsiniarnermut uteqqinnissamut tunngatillugu imaaliillaannaq aporfissaqanngillat, taamaattorli aallunneqartumik ikiorneqarnissaminnut pisariaqartitsilluarsinnaallutik, soorlu suliffinnik ujartuinermut qinnuteqarnermullu, misilittagaannik ilassuteqarfiusinnaasunik suliarisatigut piginnaanngorsaanikkut pitsanngorsaanissamik, nuttarnerrulersitsiniarnerup siuarsarneranut ikiorsiissutisisinnaaneq, nunami sumiiffinni allani suliffissarsiortitsisinnaasumik, assingusunillu sulisartunut ingerlataqarluartunut tunngatitanik.

Inerniliissut

Naatsorsueqqissaartarfiup saqqummersitaata, 'Suliffissarsiortutut nalunaarsukkat' takutippaat qaammammi aalajangersimasumi kommunimi suliffissarsiuussisarfinnut qanoq amerlatigisut attaveqarsimanerat, imminut pilersorsinnaannginneq tunngavigalugu pisortanit ikiorsiissutinik pissarsinissaq tunngavigalugu.

'Suliffissarsiortutut nalunaarsukkat' qanoq amerlatigisut *sulinissamut suliffissaqartitsinermullu piareersimasuuneri **takutinnilai.***

Ilanngussaq 2: Saqqummersitaq: 'Suliffissaaleqineq aamma sulisinnaasut'

Naatsorsueqqissaartarfiup ukiumut ataasiarluni (februaarip qaammataani) misissueqqissaarineq 'Suliffissaaleqineq aamma sulisinnaasut' saqqummersittarpaa.

Nunat tamat akornanni najoqqutarisap, International Labour Organizationimit (ILO-mit) akuerisaasup inuk *suliffissaaleqisutut* nassuiarpaa taanna *eqeersimaartumik suliffissarsiortuuppat, sulinissamut piareersimappat, suliffeqartuunngippallu*, tassa isumaqarluni tulluarsaqatigiikkaani1-miittoq. Inuit qaammammi tassani suliffeqarsimallutillu suliffissaaleqisut ILO-p najoqqutaa malillugu *suliffissaaleqisutut* nalunaarsugaanngillat.

Innuttaasut tulluarsaqatigiikkaat 2-mi aamma 3-miittut ILO-mi suliffissaaleqisunut nassuiaataasumut naapertuutinngillat, assersuutigalugillu napparsimasutut nalunaarsorneqartut aamma sioqqutsilluni soraarnerussutisiallit peqatigalugit *suliffeqartuunngitsutut* nalunaarsugaallutik.

Taamaattumik suliffissarsiortunik eqqortumik tulluartsarsiueriaatsimi immikkoortiterineq Kalaallit Nunaanni qanoq amerlatigisut *suliffissaaleqisuunersut*, aamma qanoq amerlatigisut *suliffeqartuunngitsuunersut* nalunaarsorsinnaanissaannut tunngaviuvoq. Innuttaasunik tulluartsarsiueriaatsimi immikkoortiterineri nalornisoorneq Kalaallit Nunaannut eqqunngitsumik (qaffasissumik) suliffissaaleqineri procenteqartitsinermik kinguneqassaaq.

2012-imi (kisitsisit kingullerpaat) Kalaallit Nunaanni suliffissarsiortunik kommunit nalunaarsuineri tunngavigalugit Naatsorsueqqissaartarfiup suliffissaaleqineri procenti 9,8 %-iutillugu naatsorsorpaa. Kisitsit taanna kommuninit tulluartsarsiueriaanermi paasisutissanik tunngaveqarpoq, taamanikkut suliffissaaleqisunik tulluartsarsiuussanut *inissititerinngilluinarartoqartoq*, tamatuminngalu Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik imatut oqaasertaliivoq:

"Taamatut pissuseqarneq suliffissaaleqisunik naatsorsueqqissaarineri kukkussuteqarnermut najoqqutani annerpaasutut missiliuutigineqarpoq. Tulluartsarsiuussisarfik nutaaq kommunini atugarineqalerpat ajornartorsiutip taassuma annikinnerujussuarmik atuunnissaa naatsorsuutigineqarpoq".

Ukiuni takkuttussani Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfimmit 'Suliffissaaleqineq aamma sulisinnaasut'-nik saqqummersitat ajornartorsiut suli suliffissaaleqisunut procentimut killup tungaanut sunniuteqassaaq, tulluartsarsiuussisarfik aatsaat 2012-ip qeqqani atuutsinneqalermat, sulilu kommunini tamani eqqortumik atorineqarnani. Taamaallilluni suliffissaaleqineq nunanut allanut assersuuteqarfigalugu eqqunngitsumik qaffasissuusutut suli saqqummissaaq.

Inerniliissut

Naatsorsueqqissaartarfiup misissueqqissaarinerata, 'Suliffissaaleqineq aamma sulisinnaasut' takutipppaa suliffissaaleqineq qaffasissuusooq, tunngavigaali *suliffissarsiortutut nalunaarsukkanik* naatsorsuinerit, ILO-mit nunat tamat akornanni najoqqutassiami nassuiarneqartutut *suliffissaaleqisut* pinnagit.

Nunat tamani nassuiaataasooq malillugu suliffissaaleqisut amerlassusiat Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfiup suliffissaaleqineri nalunaarutaa aallaavigalugu naatsorsorneqarpoq. Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfiup suliffissaaleqineq Kalaallit Nunaanni najugaqavissutut suliffissarsiortutut nalunaarsukkat 18-it 64-illu akornanni ukiullit,

qaammami tassani suliffeqartuusutut nalunaarsugaasimangitsutut amerlassusiattut nalunaarsorpa. Tamatuma saniatigut Copenhagen Economicsip periusissiamut matumunga suliffissarsiortut ilaannai suliffeqarfimmut piareersimasuuneri, taamaattumillu suliffeqarfimmit atorneqarsinnaaneri naqqiissutigisimavai. Taakku 67 %-iusutut missiliuutaapput, assigalugu 2013-imi oktobarip qaammataani kommunini suliffissarsiuussisarfinni suliffeqalernissamut piareeqqasutut (tulluarsaqatigiikkaat 1) suliffissarsiortutut nalunaarsugaasut assigalugit. Taamaalilluni nunat tamani nassuiaataasoq malillugu suliffissaaleqisut amerlassusiat Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfiup suliffissaaleqisuisa 0,67-imik amerleriaateqarfialugit naatsorsorneqarput. Taamatut periuseqarneq nalorninartorta qarpoq, ilaatigut suliffissarsiortunik kommunit neriuartorta qarपालаartumik tulluartsarsiuussisarnerat nalilerneqarmat, ilaatigullu suliffissaaleqisut akornanni (Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfimmit nalunaarsorneqartutut) sulinissamut piareersimasut suliffissarsiortutut nalunaarsugaasut katinnerisa akornanni sulinissamut piareeqqasunit allaanerusinnaammat, aammalu ilaatigut 2012-imut tamarmut (suliffissaaleqisunik ukioq kingulleq naatsorsuineq) tulluartsarsiuussinermut suli paasissutissanik peqartoqanngimmat. 2013-imi oktobarip qaammataanut tulluartsarsiuussineq 2012-imut ukiumut tamarmut missiliutissatut toqqagaavoq, pissutigalugu sulinissamut piareeqqasuni ukiup ilaani nikerartoqarpasimmat, oktobarilu ukiup ilaani allanngortoqarfiuallaanngimmat.

Kommunini tulluartsarsiuussisarnermik ukiuni takkuttussani sulinerup nassatarissavaa innuttaasut amerlasuut tulluarsaqatigiikkaat 1-imit tulluarsaqatigiikkaat 2-mut 3-mullu nuunneqarnissaat. Taamaalilluni nunat tamat akornanni najoqqutaasumut naleqqiullugu Kalaallit Nunaanni suliffissaaleqisunut procenti eqqornerusumik takussutissiilissaaq, aammalu qularnanngitsumik malunnartumik suliffissaaleqinermut procenti appassalluni.

Ilanngussaq 3: Kommunit nalunaarsuinerat

Innuttaasoq kommunimut saaffiginnilluni suliffissaaleqinini tunngavigalugu pilersuinissamut ikiorsiissutinik qinnuteqaraangat Suliffissarsiuussisarfinni suliamik isumaginnittup innuttaasoq pillugu paasissutissat nalunaarsortarpai, suliffissaaleqisoq suliffeqannginnermi ikiorsiissutinut imaluunniit pisortanit ikiorsiissutinut pisinnaaffeqarnera pillugu naliliinissaminut atugassaminik. Tamanna ilutigalugu innuttaasoq pisinnaaffimminik pissaaffimminillu ilitsersorneqartarpoq.

Paasissutissat katersukkat Winformatikimi nalunaarsorneqartarput, taannalu tassaavoq kommunit ataatsimoorussamik qarasaasiakkut nalunaarsuineranut, toqqorsinermut aningaasaqarnermullu suleriaasiat.

Paasissutissat aalajangersimasut, assersuutigalugu tulluartsarsiuugaaffik, imminerminik IT-regimut - qarasaasiakkut suleriaatsimut allamut – nuunneqartarput, taakkulu aamma inuussutissarsiutinik ilinniarfiit aamma Piareersarfiit atorsinnaavaat.

Suliffissarsiortunut pisortanit ikiorsiissutit inatsisartut peqqussutaannik marlunnik, kiisalu tassunga attuumassuteqartunik nalunaarutinik ilitsersuutinillu tunngaveqarluni akiliutigineqartarput. Inatsisartut peqqussutaat sorleq atuutilertarnersoq innuttaasup siusinnerusukkat suliffissaqartitsinermut attaveqarsimaneranik aalajangerneqartarpoq.

Pisortanit ikiorsiissutit pillugit *Inatsisartut peqqussutaat nr. 15, 20. november 2006-imeersup* siunertaa tassaavoq inunnut allatut iliornikkut imminnut pilersorsinnaanngitsunut tamanut aningaasaqarnikkut isumannaallisaaviginninnissaq.

Suliffeqanngikkallarnermi ikiorsiissutit pillugit *Inatsisartut peqqussutaat nr. 5, 1. juni 2006-imeersup* tunngavigaa innuttaasup minnerpaamik sap. akunnerini 13-ini minnerpaamik nal. akunnerini 182-ini suliffissaaleqineq sioqqullugu suliffeqarsimanissaa, aammalu suliffissaaleqineq nammineq pisuussutigissanagu, angerlartitaanermik imaluunniit nappaateqarnermik tunngaveqassalluni.

Pisortanit ikiorsiissutit akiliutiginnissaat sioqqullugit suliffissarsiortoq tamanna pisinnaassappat nalinginnaasumik suliffissaqartitsinermut piareersimassasutut pisussaaffeqarpoq.

Piareersimaneq nalinginnaasumik imatut paasineqassaaq suliffissaaleqisoq suliamik nalinginnaasumik suliaqarsinnaallunilu tamatumunnga piumassuseqassasoq. Taamaalilluni pineqartup suliarinissaanik piginnaasaqarfigisaminik suliamik innersuussaasumik suliffissaaleqisoq tigusinnikkumasinnaanngilaq. Tassaavoq pisussaaffik kommunit assut pingaartitarisaat.

Pisoqarfiusumut naleqqiullugu innuttaasup nammineq eqeersimaartuunissaa aamma piumasaqaataavoq. Pisortanit ikiorsiissutit tunniunneqartarnerat pillugu, iliuusissatut pilersaarutit, sulisinnaassuseq il.il. pillugit *Namminersornerullutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 4, 15. marts 2007-imeersup* nassuiarpaa innuttaasumit *"sulisinnaanermut periarfissat imatut suliffissarsiornermi pineqartup nalinginnaasuusut iluanni iluaqutiginiarneqarsinnaasut"* aamma *"suliffinnut aalajangersimasunut inuttaqanngitsunut qinnuteqassasoq"*.

Taamaalilluni piareersimanermik oqaaserisaq inatsisaasuni atuuttuni erseqqisumik oqaasertalersorneqarpoq, aammalu suliffissaaleqisup suliffeqarfimmut piareersimasutut iliuuseqarnissaanut erseqqinnerusumik nassuiaasoqarsinnaaneq taakkunaniilluni. Nalinginnaasumilli periusiunngilaq suliffissaaleqisup suliaqarfigalugu suliffissanik ujaruineranik uppersaatinik piumasaqarneq, assersuutigalugu sulisitsisunik orniguttariaqarnermik, qaammammut qinnuteqaatinik isumaqatigiissutigalugu amerlassusilinnik nassiussisarnermik assigisaannilluunniit.

Piareersimanermut pisussaaffimmut tigussaasutut assersuut tassaavoq innuttaasut ullut 14-ikkaarlugit Suliffissarsiuussisarfimmut imaluunniit Sullissisarfimmut namminneq takkunneranni 'naqitsisarnerat'. Assersuutigalugu meeqqerivinnik inissaaleqisoqartillugu innuttaasup takkunnissaa ajornakusuussappat, imaluunniit napparsimagallartoqarpat naqitsisoqarnissamit piumasaqaammit immikkut akuersissummik pissarsisoqarsinnaavoq.

Aallaavigalugu innuttaasut tulluarsaqatigiikkaat 2-mi aamma 3-miittut naqitsisariaqassanngillat, suliffeqarfimmut piareersimannginnertik pissutigalugu. Piffissami matumani tulluarsaqatigiikkaat 3-miittunut naqitsisoqannginnissamut tunngatillugu kommunini assigiinngitsunik periuseqartoqarpoq, tulluarsaqatigiikkaat 2-miittulli naqitsisarnerat annertuumik atorneqarluni.

Ilanngussaq 4: Suliniutinit sunniutit

Ataani suliniutit qulingiluat sunniutaasa naatsorsornerini sunniutaasussat nassuiarneqarput. Inerneri kapitali 2-mi takussutissiani takuneqarsinnaapput. Naatsorsuineranut assut nalornissuteqartoqarpoq. Taamaattumik takussutissiani kisitsisit annertussusiinnavinnik takussutissiipput.

SULINIUT 1, 2, 5 aamma 6: Eqeersimaartumik suliffissaqartitsinermi politikki

SULINIUT 1 (suliffissanut nittartagaq), 2 (isumalluutit pitsaanerusemik atorneri), 5 (nuttarnerulersitsinermit ikiorsiissutinik aaqqissuusseqqinneq) ilaatigullu 6 (sulisartut nunanit allaneersut nakkutigineri) tassaapput inunnu piginnaasaqartunut suliffissaqartitsinernullu piareersimasunut, suliffimmulli eqqortumik tulluurtussarsiuunneqannginnertik piinnarlugu suli suliffeqanngitsunut tunngatitat. Isumalluutit eqqortumik tulleriiaarneqarpata inunnu taakkununga tunngatitatut suliniutit piffissap sivikitsup iluani suliffissaaleqinerup annikillisinnaanut sunniuteqarluarnerpaamik iliuusiupput.

Suliniutit tamarmiullutik ukiut tullinnguuttut pingasut iluini suliffittaarniarnerup nalaani suliffissaaleqinermit affaannangortitsissasutut naatsorsuutigineqarput. 2017-imi suliffissaaleqinerup annikillineranik aammalu suliffissaqartitsinerup inunnik 165-inik amerleriarsimaneranik tamanna kinguneqassaaq. Taamatut sunniuteqarneq taamaallaat anguneqarsinnaavoq tamakku ilutigalugit ineqarnermit sammisaqarfimmi aaqqissuusseqqinnernik, suliffinnut ornitaqarluni nuuttoqarsinnaalersitsisunik ingerlatsisoqarsimassappat.

Suliniutit nuuttoqartarnermit annertusaallutillu suliffittaarniarnerup nalaani suliffissaaleqinermit – piumasuserinngisamik suliffittaalernerup nalaani suliffissaaleqinermit – annikillisaapput. Annertunerusemik nuuttoqartarnerata suliffissaaleqineq annikillisiinnangilaa – inuiaqatigiinnili atugarissaarnermit aamma annertusaavoq. Suliffissaqartitsinarneq eqeersimaartuuppat tunisassiorsinnaassutsip iluaqutigisarpaa, sulisorisallu pitsaanerpaamik atorneqartarfianni suliffeqartitsineq tassaniittarluni. Aammattaaq annertuumik nuuttoqartarneq innuttaasuni annertuumik suliffissaqartitsinermit ilaatsitsinermit suliniutit angisuut allanngortitsinissaannut piomasqaataavoq. Sunniutit tamakku Takussutissiaq 5-imi aamma Takussutissiaq -mi ilanngunneqanngillat.

Boks 1. Suliaqarfigalugu suliffeqarfimmut politikkip sunniutai pillugit naatsorsuutigisat

Suliniutit 1, 2, 5 aamma 6-imit tamakkiisumik neriuartuut tassaavoq tulluarsakkat 1-imi suliffissaaleqisut akornanni suliffittaarniarnerup nalaani suliffissaaleqisunut aalajangersarneqartoq. Suliffittaarniarnerup nalaani suliffissaaleqisut tassaapput suliffimmut ataatsimut naleqquttut, sulili nassaarisimanagu. Suliffittaarniarnerup nalaani suliffissaaleqisut amerlassusaat suliffeqanngitsut amerlassusaannut ukiut tamaasa suliffimmik nassaartut amerlassusaannut (18 %-it) assingussanera naatsorsuutigineqarpoq. Suliffittaarniarnerup nalaani suliffissaaleqisut nalinginnaasumik suliffissaaleqisut 30-t aamma 50 %-it akornanniinnerat misissuinerit takutippaat, innersuussutaavoq assersuutigalugu Martínez and Sorolla (2013): *'Frictional and Non Frictional Unemployment in Models with Matching Frictions'*.

Suliffittaarniarnerup nalaani suliffissaaleqisut affaat inuit 165-it missaat 2017-imi, ukiumut agguaqatigiissitatut naatsorsorlugu suliniutit naammassinerini suliffissaminnik nassaarsimanissaat naatsorsuutigineqarpoq. Ingammik suliffinni anguniagaqarfigalugu iliuuserisaq tassunga ilapittuuteqarpoq.

Suliffissanut nittartagaq aqutugalugu suliffiit inuttalerniakkat amerlassusaat Naalakkersuisoqarfiup missiliuutigaa. Suliffiit inuttalerniakkatut saqqummiussat pingajorarterutaat marluk suliffeqalernermik kinguneqassasutut Copenhagen Economics naatsorsuutigaa. Taakkua affaat ataavartumik suliffigisassaallutik, affaallu suliffigigallagassat, tassalu ukiup tulliani suliffissaaleqisoqaqilerluni.

Suliniutit 1, 2, 5 aamma 6 tamarmiullutik sunniummut tassunga ilapittuuteqarput. Suliniut 5-ip (nuttarnerulersitsinermut ikiorsiissutinik aqqissuusseqqinnerup) immikkoortillugu sunniutaa Takussutissiaq -mi takuneqarsinnaavoq, suliniutit sinnerisa sunniutaat Takussutissiaq 5-imi takuneqarsinnaallutik.

Aningaasanut inatsimmi ilassutitut aningaasaliineq aallaavigalugu suliniut 5-ip sunniutaa naatsorsorneqarpoq. Nuttarnerulersitsiniarluni ikiorsiissutinik immikkut tunniussinerit amerlassusaat tunniussinerit ataasiakkaat agguaqatigiissillugu piviusutut atuineq, 2012-imi 15.000 kr.-usoq aqutugalugu aalajangerneqarpoq. Tunniussinerit taakku 60 %-ii inunnut suliffeqalersunut tunniunneqartarnerat naatsorsuutigineqarpoq, aningaasaliinerilli 40 %-ii suliffimmi sungiusarnermut, suliffittaarniarluni oqaloqateqartarnerut allanullu suliffeqalernermik kinguneqanngitsunut naatsorsuutigineqarlutik. Inunni suliffeqalersuni 62 %-it (2012-imi amerlassutsit assingat) taamaallaat qaammataini arfinilinni suliffeqartuupput, ukiullu aappaata affaani pisortanit ikiorsiissutisarlutik. Inuit taakku ukiup tulliani suliffittaarniarnerup nalaani suliffissaaleqisut akornanneeqqilersarput. Taamaallilluni 2017-imi suliniut 5-ip malitsigisaanik suliffissaaleqineq inunnik 56-inik annikillivoq, ukiumut agguaqatigiissitsinertut naatsorsorneqarluni.

Najoqq.: Copenhagen Economics

SULINIUT 3: Aatsitassarsiornermik sammisaqarnermi kalaallinut sulisartunut periusissiaq

Siunissami aatsitassarsiornermi suliniutit iluanaarutissartaat pissarsiariniraanni aatsitassarsiornermik sammisaqarnermut piginnaanngorsarneq pisariaqarpoq. Suliffinnik nunanit allanit sulisartut atorfinitsitaanerisigut iluanaarutissaq malunnartumik annikillisinneqassaaq.

Ukiut takkuttussat iluini suliniutinik angisuunik peqanngikkaluarpalluunniit piginnaanngorsaaneq suliffisaqartitsinermik annertusaallunilu akileraarutitigut isertitanik qularnaarissaaq. Nunami aatsitassarsiornermik pilersaarutit annikinnerit tamaaniikkaluartulluunniit ukialunnguit kingornatigut pisortat aningaasaataanni iluanaaruteqalissaaq. Iluanaarutit ilaat suliffisaqartitsinikkut, piginnaanngorsaanerup kingornatigut qaffasinnerusumik akissarsiaqarnermut nuuttutigut pissaaq.

2017-imiit inuussutissarsiutinik ilinniarfinni qaavatigut inuit 250-it piginnaangorsarnissaasa pisariaqartinnissaat naliliiffiqeqarpoq. Aatsitassarsiornermik pilersaarutini siuarsimanerpaat arfinillit (Isukasia (Isua), Killavaat Alannguat (Kringlerne), Qeqertarsuatsiaat, Citronen Fjord, Kuannersuit (Kvanefjeldet) aamma Kangerlussuaq (White Mountain)) tamakkerlutik ingerlatsinerup nalaani najugaqarfanni suliffinnik 1.548-nik pilersitsissapput. Atorfiit tamakku pingajorarterutaasa marloriaataat inuussutissarsiutinik ilinniarfinni piginnaangorsaanermik pikkorissartitsinerit naammassiat 1.273-it kingornatigut kalaallinik suliffissaaleqisunik ilinniagaqarsimangitsunik ilimanartumik isumagineqarsinnaapput. Pikkorissartitsinerit tamakkunani 243-t tassaapput ilaatigut aatsitassalerinermi tuluttut oqaatsinik pikkorissartitsinerit ilaat.

Pikkorissartitsinerit tulluurtut arlallit ingerlanneqartuareerput. Ukiuni kingullerni tallimani aatsitassarsiornermik sammisaqarfinnut attuumassuteqartunut sammisaqarfiusut iluini pikkorissartitsinerpassuit naammassineqarsimapput. 2011-mi pikkorissartitsinerit 970-it ingerlanneqarput, 2012-imi 642-t. Atorfinnut takkuttussanut tamanut inunnik nutaanik ilinniarfittisooqarnissamik pisariaqartitsinerimik tamakku annikillisaapput. Taamaattorli piffissami matumani ilinniagaqarsimasuni amerlasuut suliffeqartuupput, taamaattumillu innuttaasunik ilinniagaqartitsisooqarnissamut suli pisariaqartitsisooqarpoq.

Inuit saniatigut 250-t 2017-imit qaavatigut aningaasaliissutinik 10,2 mio. kr.-nik pisariaqartitsissapput, tamatumalu inuussutissarsiutinik ilinniarfinni ingerlatsinerimik aningaasartuutaannavinnik matussuserpai, qaavatigut sanaartornermut aningaasartuutaasinnaasunik matussusiinatik.

Boks 2. Annertusisamik piginnaangorsaanerup sunniutai pillugit naatsorsuutigisat

2017-ip tungaanut suliniutinik angisuunik peqarfiunngitsutut siunniussamik naatsorsuutit tunngaveqarput. Taamaattumik sunniutinut uuttortaatigut pikkorissartitsinerimik oqaluttuarisaanikkut sunniutaasut atorveqarput. Pikkorissartitsinerup naammasseriitsiarnerani kalaallit suliffissaaleqisut ilaasa atorfiniffiqsassaannik Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiornermik suliniuteqartoqassasoq naatsorsuutigineqarpoq.

2011-mi pikkorissartuni 36 %-it suliffissaaleqisuupput. Pikkorissartitsinerup naammassinerata kingorna ukioq ataaseq qaangiuttoq taamaallaat 28 %-it suliffissaaleqipput (2011-mi pikkorissartitsinerimik naammassinnittut aammalu minnerpaamik ataasiarlutik 2012-imi suliffissaaleqisutut naqitsisimasutut uuttorneqarlutik).

Taamaattumik suliniutip ataani pikkorissartuni 36 %-it suliffissaaleqinermit aniguissasut naatsorsuutigineqarpoq. Taakkunanit pikkorissartitsinerup kingorna 78 %-it suliffissaaleqiuassapput (assigalugu pikkorissartut tamarmiusut 28 %-ii). 12 %-it aatsitassarsiorfiusumi minnerpaamik akissarsiaqarlutik 10 %-illu qaffasinnerusumik akissarsiaqarlutik suliffeqalissasutut naatsorsuutigineqarput.

Minnerpaamik akissarsiaqarlutik suliffeqartuusunit pikkorissartunit 1-36 % = 64 %-it naatsorsuutigineqarput. Taakkunanit 78 %-it pikkorissartitsinerup kingornatigut minnerpaamik akissarsialittut suliffeqaleqqinnissaat naatsorsuutigineqarput, 22 %-illi qaffasinnerusumik akissarsiarisaqarlutik aatsitassarsiorfiusumi suliffeqalernissaat naatsorsuutigineqarlutik.

Inuussutissarsiutinik ilinniarfinni pikkorissartitsinerit aqquutigalugit aatsitassarsiorfiusumut piginnaangorsarnermut aki agguaqatigiissillugu 43.400 kr.-ussasutut naatsorsorneqarpoq. Aningaasat taakku inuussutissarsiutinik ilinniarfinni agguaqatigiissitatut akit oqimaaqatigiissillugit agguaqatigiissinnerisut naatsorsorneqarput, ilaappullu pikkorissartitsinerit ilaat, suliniutini angisuuni arfinilinni atorfinnut piginnaangorsaanissamut pikkorissartitsinerit pisariaqartitat amerlassusaat

oqimaaqatigiissinneqarsimallutik.

Najoqq.: Copenhagen Economics

SULINIUT 4: Inuusuttuni suliffissaaleqinerup annikillisinnera

30-t inorlugit ukiulinnut inuusuttunut suliffissaaleqisunut Piareersarfiit neqeroorutaat inuusuttunut eqqugaasunut aallartisarneqareersutut suliffissaaleqinermut iliuuserisamut ilassutitut siunissamut sakkortusarneqassaaq.

Suliniuummi saaffigisat tassaapput inuusuttut ilinniagaqarnatilluunniit suliffeqanngitsut. 2012-imi 15-it aamma 30-t akornanni ukiulinni inuusuttunit 13.160-init 2.300-nit amerlanerulaartut suliffeqaratilluunniit ilinniagaqartuunngillat. Taakku saniatigut saaffigisani inuit inuusuttut suliffeqarallartuupput, imaluunniit annikitsumik akissarsiaqarlutik suliffeqarlutik.

Suliniuummi ilaasoq pingaarutilik tassaavoq 15-17-inik ukiullit Piareersarfinni tiguneqarnissamut periarfissaqarnissaat. Tamatuma inuusuttut ilaannut meeqqat atuarfiata ilinniagaqaaqqinnissallu akornanni 'putu' matusinnaavaa. Inissat nutaat pingajorarterutaat inuusuttunut 15-17-inik ukiulinnut neqeroorutigineqarput.

Piareersarfinni inissat pilerngunneqaaqat. 2010-mi aamma 2011-mi qinnuteqartunit affaasa missaannaat Piareersarfinni tiguneqarput. Qinnuteqartut itigartitaasut tasaanerupput inuusuttut gymnasiarnissamut piareeqqasut.

Ukiup ingerlanerani suliniutip sunniutaa assigiinngiaarpoq. Illassutitut inuusuttunik 400-nik tigusaqarneq ukiup aallartinnerani suliffissarsiortutut nalunaarsukkat aamma 18-it inorlugit ukiulliit inuusuttut suliffissaaleqisut amerlassusianni assut sunniuteqartitsivoq. Ukiup naanerani sunniutaasoq annikinneruvoq, inuusuttut ilaat taamaatiinnartarmata imaluunniit ilinniagartik naammassereeraluarlugu suliffissaminnik nassaarsinnaasimannngimmata. Taamaattorli taamaatitsiinnartarnerup ilaata takutippaa inuusuttut ilaat pikkorissarnernik allanik aallartitaqarnerat, taamaalillutillu ukiup tulliani Piareersarfinni suli suliaqartuullutik. Taamaalilluni saaffigisani inuusuttut 600-nik amerlassusianni 400-nik tigusineq allannguuteqartuarnermik kinguneqanngilaq.

Isummernerput malillugu 2017-imi saaffigisaniit katillugit inuusuttut 352-it nuussimapput, ukiumut agguaqatigiissitatut uuttortarlugu. Inuusuttut tamakku piginnaanngorsagaanermik malitsigisaanik suliffissarsisimapput, imaluunniit ilinniagaqarnermik nangitsisimallutik.

Kolligianik sanaartornissaq pisariaqartinneqassangaluarpat ukiuni aggersuni kolligiqarnermut suliniutinik pilersarusiornermi misissuiffigineqassaaq. Tamatumunnga atatillugu eqqumaffigineqartariaqarpoq, inuusuttunut suliniutit atuagarsornertaqanngitsunut ingerlassanut sammitinneqassamata, soorlu sannavinni ingerlassanut, Timi Asimi suliniutinut assigisaannullu.

Boks 3. Piareersarfinni amerlisanik tigusat sunniutaat pillugit naatsorsuutigisat

Ingerlatsinermut aningaasartuutiippit. Ilinniagaqarnermut aningaasartuutit maannakkut Piareersarfinni inunnut tiguneqartunut ataasiakkaanut tamakkiisumik aningaasaliissutinit (kommunitit naalagaaffimmiillu) tunngaveqarput (110.000 kr.).

Aningaasanut inatsimmi aningaasaliissutip naatsorsornerani Piareersarfinni (maannakkut inissisimaffigisaanni) ingerlatsinermik aningaasartuutit affaannik kommunit akiliuteqartarnissaat naatsorsuutigineqarpoq.

Annertusisamik tigusat 33 %-iisa **15-17-inik ukioqartuunissaat** naatsorsuutigineqarpoq. Taakku suliffissaaleqineramik naatsorsueqqissaarinermi ilaangimmata pilersitami suliffissaaleqinerup sunniutaanut naatsorsuutinit ilaangillat. Aammattaaq 18-29-nik ukiulinni 80 %-it tulluarsakkat 2-mit aamma 3-mit pissanerat naatsorsuutigineqarput, taamaattumillu suliffissaaleqinerup sunniutaanut aamma ilaangillat.

Piareersarfinni **taamaatitsisut** 40 %-iussasut naatsorsuutigineqarpoq. Ilinniartut Piareersarfinni ingerlassamik naammassinningsut suliffissaaleqisuulersarput. Sinneri Piareersarfinniinnertik naammassivaat; tamatuma kingornatigut 16 %-it EU-mi, 6 %-illu GU-mi aallartippit, Piareersarfinni ukiumi ataatsimi ingerlatseqatigiissut 38 %-ii ilinniagaqaqqinnermut ingerlariaqqinnatik. Ilinniarnernik nangitsinerni 25 %-it taamaatitsiinnassasut naatsorsuutigineqarpoq. Ilinniartunit nangitsillutik ilinniqaqqinnermik taamaatitsisunit 22 %-it suliffeqalissapput.

Innuttaasuni maannakkut inuussutissarsiorfinni peqataasuni pingajorarterutit annertusisamik ilinniagaqarsimassutsip **inuussutissarsiorfimmi peqataalersinneqarnissaat** naatsorsuutigineqarpoq. Isumaqarluni inunni inuussutissarsiornermik ilinniagalinni aggauqatigiissillugu inuussutissarsiorfimmi peqataaneq 90 %-iuppat inuit ilinniagaqarsimangitsut akornanni inuussutissarsiornermik ilinniagarnermik piginnaangorsarneqartuni inuussutissarsiorfimmi peqataaneq 30 %-iuseq anguneqassaaq. Tamanna ilinniagaqarnerni 'annikillisaat iluatsitsinermik' taaneqartartoq tassaavoq Danmarkimi ilinniagaqarnerit siumut inissinnerinut nalinginnaasut naatsorsuutigineqartartoq.

- Inuussutissarsiornermik ilinniagalinni 30 %-it suliffeqalerput
- Sammisani tunngaviusutut ilinnigalinni 26 %-it suliffeqalerput
- Piareersarfinniiginnarsimasut 22 %-ii suliffeqalerput

Pingaarteqarsinnaagaluartunik sunniutinik malitsigisaasunik arlalinnik ilanngussilluni naatsorsuisoq**angilaq**. Taakku akornanni makku taaneqarsinnaapput:

- Qaffasinnerusumik ilinniagaqarnikkut, tunisassiornikkut isertitaqarnikkullu annertunerusumik atugaqarneq, pisortat isertitaannik immikkut ittutut ingerlatseqatigiiffinnut isertitanullu akileraarutit aqutugalugit annertusaasoq
- Annertunerusumik inuussutissarsiorfimmi peqataanerup nassatarisaanik akissarsiami pisissutaasinnaasumi annikillineq, isertitanit akileraarutinit pisortat isertitaannik annikillisaasoq
- Ilinniagaqalernermit allatsinnerup nalaata tungaanut annikinnerusumik suliffissarsiorluni iliuuserisap sunniutaa Sunniutip taassuma allanut tamanut naleqqiulluguni piginnaangorsaanermi iluanaarutaasumik annikillisaavoq
- Annertusisamik tunisassiornermi spill-overitut sunniutit, tassalu soorlu sulianik ingerlassaqatini annertusisamik tunisassiorneq
- Inooqatigiinnikkut kingornussat aqutugalugit kinguaariinnut tullinguuttunut annertuneramik ilinniagaqalernerq.

Najoqq.: Copenhagen Economics

SULINIUT 7: Amerlanerit piginnaangorsaaqqinnermik neqeroorfigineri

Piginnaangorsaaqqinnerup inuit sulisinnaassuseqartutut ukiullit sulisinnaassutsimikkut killeqartut suliffissaqartitsinermi attaveqaannarnerannik imaluunniit uteqqinnerannik, allanik

ilinniaqqinnerannik imaluunniit ilinniagaqalernerannik ilapittuuteqarfigai. Suliniummi inuiaqatigiinni innuttaasut sannginnerpaat amerlanerit piginnaangorsaaqqinnermik ingerlassani ilanngunneqarput, tamannalu aamma inuiaqatigiinni mikinerusuni pitsaasumik sunniuteqartutut paasineqarsimavoq. Suliniut ilassutinik aningaasaliiffiusariaqangilaq, piginnaangorsaaqqinnermut aningaasaliissutit tamaasa atornerqarnerannik pilersitsineq pisariaqartitsiinnarmat. Ukiunut 2014-2017-imut piginnaangorsaaqqinnermut katillugit 35,195 mio. kr.-t immikkoortinneqarput.

Boks 4. Piginnaangorsaaqqinnermi ilaasut amerlanerit sunniutaat pillugit naatsorsuutigisat

Pilersitsinerup ataani suliffeqarfimmi piginnaangorsaaqqinnermik, tassalu suliffeqartitaaneq akissarsianut tapiissutitalimmik tunniussisoqarnissaa taamaallaat naatsorsuutigineqarpoq. Ullumikkut piginnaangorsaaqqinnermik ingerlassani suliffeqarfimmi piginnaangorsaaqqinneq annertunerpaavoq.

Piginaangorsaaqqinnerup kingornatigut ukioq ataaseq qaangiuttoq sunniutit makuussasorineqarput:

- 26 %-it piginaangorsaaqqinnermit minnerpaamik akissarsiaqarlutik suliffeqalernerik
- Taakku 50 %-ii suliffissaaleqisuusimasussaagaluarput
- Taakku 50 %-ii sioqqutsillutik soraarnerussutisimassagaluarput
- 37 %-it piginaangorsaaqqinnermit suliffissaaleqisunngussapput
- 37 %-it piginaangorsaaqqinnermit sioqqutsillutik soraarnerussutisiaqalissapput

Sunniutit taakku siusinnerusukkut piginaangorsaaqqinnermik iliuuserisap naliliiffiginerinik tunngaveqarput.

Suliniutitaqangitsutut pisumut naleqqiullugu suliffissaaleqinnermut ilassuteqarluni allannguat naatsorsorparput. Suliniummiittutut suliffissaaleqisut affaat suliniutitaqangitsumi suli suliffissaaleqisuunissaat naatsorsuutigineqarput, suliniummiittunili suliffissaaleqisut affaat sioqqutsillutik soraarnerussutisiaqalersimasussaallutik.

Suliffimmi piginaangorsaaqqinnermi akissarsiat SIK-mi minnerpaamik ukiumut 180.184 kr.-nik akissarsiaassasut naatsorsuutigineqarpoq. Aningaasat taakku 70 %-ii pisortanit matussusiivigineqarput.

Najoqq.: Copenhagen Economics

Pisortat aningaasaannut suliniutit sunniutaat

Suliniutinut tamanut toqqaannartumik aningaasartuutit inuiaqatigiinnilu aningaasaqarnikkut ingerlassat (soorlu suliffissaaleqigaanni, suliffeqaraanni, piffissap ilaani suliffeqaraanni il.il.) qulaani naatsorsuutinik tunngaveqarluni naatsorsorneqarput. Tamatuma kingorna innuttaasup pisortat aningaasaannik pissarsineranik ilapittuineranillu ilusiliaq aqqutigalugu pisortat aningaasaqarnerinut malitsigisatut sunniutit naatsorsorneqartarput.

Suliffissaaleqisoq suliffeqaleruni pisortat aningaasaannut iluaqutaassaaq, akileraarutitigut isertitat ilassuteqarfigineri ikiorsiissutinillu sipaaruteqarnerit aqqutigalugit. Suliffissaaleqisunut ataasiakkaanut tamanut suliffittaartunut nalinginnaasumik pisortaanut 100.000-200.000 kr.-nik iluanaaruteqarfiusarpoq, takuuk Takussutissiaq 97.

Takussutissiaq 9. Suliffissaaleqisup sulilernerani pisortat sipaaruteqarnerinut assersuutit

Uannga	Uunga	Ilassutitut akileraartitsinermit isertita	Ikiorsiissutini sipaarutit	Ukiumoortumik pisortani sipaarutit
Suliffissaaleqisoq	Minnerpaamik akissarsiat	+54	+64	+119
Suliffissaaleqisoq	Agguaqatigiissillugit akissarsiat	+68	+63	+131
Suliffissaaleqisoq	Aatsitassarsiorfiusoq	+125	+67	+192

Nalunaars.: Pisortat ikiorsiissutaannut akit atuuttut atorpagut. Naatsorsuutigaarput inuit tamarmik Nuummi inimi attartortakkami najugaqartut (Innuttaasuni 90 %-it missaat Ineqarnermut 2012-imi Politikikkut Nassuiaat naapertorlugu inimi attartortakkami najugaqartuupput). Ukiumoortumik akissarsiat atorpeqartut tassaapput: Agguaqatigiissillugit akissarsiat: 213.126 kr., minnerpaamik akissarsiat 180.840 kr. (ukiut arlerlugit sulisimangngitsumut ilinniagaqarsimangngitsumut SIK-mi akissarsiat minnerpaaffiat), aatsitassarsiorfiusoq: 350.000 kr. (TNG-p rubinisorfiani aamma Tanbreez' ip aatsitassanik qaqutigoortunik aatsitassarsiorfiani najugaqarfimmit sulisartup akissarsiaanik tunngaveqarluni, piffissap ilaani suliffeqartoq: 90.420 kr. (inuk minnerpaamik akissarsiaqarluni qaammatini arfinilinni sulisoq, tamatumalu kingornatigut qaammatini arfinilinni pisortanit ikiorsiissutisartoq).

Nasjoqq.: Copenhagen Economics. Ineqarnermut aningaasartuutit, pilersuineranut akit, aamma pisortanit ikiorsiissutit aalajangersaavigineranut malittarisassaq uanngaanerput: "Økonomisk Råd – Effekter på de offentlige finanser af øget beskæftigelse, Teknisk baggrundsnotat 2013-03" ("Aningaasaqarnermut Siunnersuisooqatigiit – Suliffeqartoqarnerup annertusisap pisortat aningaasaqarnerinut sunniutit, Teknikikkut tunngavigisassat allakkiaq 2013-03").

Tamatumunnga peqquatavoq pisortanit ikiorsiissutini arlallit (pisortanit ikiorsiissutit, sioqqutsisumik soraarnerussutisiaqarneq, ineqarnermut tapiissuteqartarneq, meeqqanut tapiliussat aamma meeqqerivimmu tapiliussat) qanoq akissarsiaqarnermik aalajangerneqartarnerat. Tamakku saniatigut ilaqutariit qanoq annertutigisut pilersugarinissaannik, kiisalu aapparissaasap isertitaanik ikiorsiissutit annertussusiat aalajangerneqartarlutik. Tamakku maannakut akit, malittarisassiat aammalu pisortat isertitaannut aningaasartuutaannullu paasissutissanik allanik atuinikkut nalunaarsorneqartarput, innuttaasup inuiaqatigiinni aningaasaqarnikkut sumiiffigisaanik, isertitaanik, inissisimaffianik, qassinik meeraqarneranik kommunimilu sorlermiinneranik naatsorsuutigisanik ilalersorlugit.

Assersuutigalugu agguaqatigiissitatut suliffissaaleqisup suliffeqalersinnerani sunniutaasoq kingornatigut ilaqutareeriaatsinik assigiinngitsunik, Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiinnik takussutissiisunik (pingaartitatut) agguaqatigiissitatut naatsorsorneqartarpoq.⁸ Sunniutit tamakku assigiinngitsut inuiaqatigiinni aningaasaqarnikkut ingerlaartutut naatsorsukkanik ilalerneqartarput pilersitanit pisortat aningaasaqarnerannut tamakkiisumik sunniutaasoq nassaariniarlugu, takukkit kapitali 2-mi takussutissiat.

Eqikkaaneq: Suliniutit iluaqutissanik qanittunik inornartunillu pissarsiviupput

1. Suliffissaqartitsiniarnermi suliffeqarfimmi politikki, suliffissanut nittartakkatut, nuttarnarulersitsiniarnerut suliffissarsiuussisarfiillu pingaarnarulersinnerisigut iluseqartut tassaapput iluaqutissat qanittut. Saaffigisat tassaapput inuit sulinissamut piareersimasut, sulili eqqortumik tulluurtussarsiorsimaneqanngitsut. Saaffigisat amerlapput, suliffiillu inuttaqanngitsut arlallit kalaallinik sulisartunik inuttalernerneqanngitsuupput. Taamaattumik taamatut suliaqarfigisamik suliffeqarfimmi politikikkut iluanaarutit annertupput, aningaasartuutillu tamanna ilutugalugu annikingaatsiarlutik.

⁸ Aappaqartutut naatsorsuutigineqarlutik nalunaarsugaasut suliffissaaleqisut affaannut aapparissaap aamma suliffissaaleqinera naatsorsuutigineqarpoq. Aappaata affai inummik agguaqatigiissitamik isertitaqartutut najugaqateqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq.

2. Suliaqarfigisamik suliffissaqartitsiniarnermi politikkituulli piginnaangorsaaqqinnerup (pingaartumik suliffiit akissarsianut tapiissuteqarfiusut) suliffissarsiortunik suliffeqalersitsinermut nuussisnaapput. Saaffigisat tassaapput inuit suliffissaqartitsiniarnermit tunuariartuaartut. Inuit sulinissamut piareersimanngitsut, suliffissaqartitsinermulli tunngatitamik iliuuserisamik pissarsinissaminut piareersimasut. Suliffissaaleqinnermit suliffeqalernermit inummik nuussinikku iluanaarutit annertugaluartut suliniummi ilimanartutut tamakkiisumik iluanaarut sammisaqarfigisamik suliffissaqartitsiniarnermi politikkimut naleqqiullugit minnerupput, akissarsianut tapiissutinut aningaasartuutit annertuneri pissutaallutik. Pisortat aningaasaqarnerinut iluanaarutit tamakkiisut suliaqarfigisamik suliffeqarfimmi politikkimut naleqqiullugu aatsaat kingusinnerusukku takkutissapput.
3. Suliniutinit angisuunit takkuttussanit pissariassamik katersiniaraanni aatsitassarsiornermi inuussutissarsiornermut piginnaangorsaaqatut pikkorissartitsinerit tassaapput pisariaqartitatut aningaasaliiffissat. Nunanit allaneersut sulisartut suliffissanik arsaarinnippata suliniutini angisuuni iluanaarutit ikilissapput. Saaffigisat tassaapput sulinissamut piareersimasut, sapaatit akunnerini arlaliunngitsuni pikkorissareerlutik aatsitassarsiornermik sammisaqarfimmi suliffimmik isumaginnissinnaalersut. Allaat 2018 sioqqullugu angisuunik suliniuteqartoqanngikkaluartoq suliniutip suliffissaaleqineq annikillisarppaa, pisortallu aningaasaataannut iluanaaruteqartitsilluni. Taamaattumik aningaasartuutit killeqangaatsiarmata 2018 sioqqullugu aningaasaliineq imminut akilissaaq. Tamanna ilutigalugu suliniut tassaavoq 2018 sioqqullugu suliniutinik angisuunik takkuttoqassappat iluanaarutissaruussuarmut 'lottomut eqquiniutissaq'. Ungassissoq isigalugu ilimanartortaa annertunipilussuavoq.
4. Piareersarfiit aqqutigalugit inuusuttunik ilinniagaqartitsinerit tassaapput pissarsiassat inornartut. Piffissamut qanittumut pilersitaq akisuupilussuavoq, iluanaarutissartaali ungasissoq isigalugu takkutissaaq. Saaffigisat tassaapput ilinniartitseriaatsip avataani aamma suliffissaqartitsiniarnerup killingani inuusuttut. Suliniutip meeqqat atuarfiata aamma ilinniagaqalernissap akornanni 'putu' matussavaa. Ilinniagarisat akisupput, aningaasaqarnikkullu oqimaaqatigiissuseqarnermut aqqutissaaq, taamaattumillu ilinniagaqartitsineq piffissamut ungasissumut aningaasaliissutaavoq.

4. Atuagassaatit

"Kalaallit Nunaanni 2014-2018-imut uuliasiornermut aatsitassarsiornermullu periusissiaq"
Inuussutissarsiornermut, Aatsitassaqaqarnermut Suliffeqaqarnermullu
Naalakkersuisoqarfik, 2014

"Nunanit allamiunik suliassaqaqarfik pillugu Nassuiaat"
Inuussutissarsiornermut, Aatsitassaqaqarnermut Suliffeqaqarnermullu
Naalakkersuisoqarfik, 2013

"Inatsisit malillugit pisussaaffeqarfigisamik suliffeqaqarfimmu nassuiaat 2012-2013"
Inuussutissarsiornermut, Aatsitassaqaqarnermut Suliffeqaqarnermullu
Naalakkersuisoqarfik, 2013

"Nunami namminermi takornariartitsinermut periusissiaq 2012-2015"
Inuussutissarsiornermut, Aatsitassaqaqarnermut Suliffeqaqarnermullu
Naalakkersuisoqarfik, 2012

"Suliffeqaqarneq 2012"
Naatsorsueqqissaartarfik, 2014

"Ilinniagaqarsimanngitsunut piginnaasanik ineriartortitseqqinneq (PKU) Naliliineq 2007-2011"
PEMA, Inuussutissarsiornermut Suliffeqaqarnermullu Naalakkersuisoqarfimmu,
2013

"Aalisarnermik ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiisutaa"
Aalisarnermik ataatsimiititaliarsuaq, 2009

"Suliffissaaleqisunut immikkut ittumik iliuuserisamik naliliineq, 2011"
Inuussutissarsiornermut, Aatsitassaqaqarnermut Suliffeqaqarnermullu
Naalakkersuisoqarfik, 2012

"Suliffissaaleqisunut iliuusissatut pilersaarummik naliliineq, 2012"
Inuussutissarsiornermut, Aatsitassaqaqarnermut Suliffeqaqarnermullu
Naalakkersuisoqarfik, 2012

"Aningaasaqarnermut allanngoriartortumut suliffeqaqartitsinermut pilersaarut"
Inuussutissarsiornermut, Aatsitassaqaqarnermut Suliffeqaqarnermullu
Naalakkersuisoqarfik, 2012

*"Namminersorlutik Oqartussat aktiaateqarluni ingerlatseqatigiiffiini tamakkiisumik imaluunniit
ilaannakortumik pigineqartuni piginnittuunermut pissutsit ineriartornerlu pillugit nassuiaat"*
Naalakkersuisut, 2011

"Kalaallit Nunaanni nuttartoqarneq"
NORDREGIO, 2010

"Atugarissaarnerput atugartuussuserpullu – maannakkut iliuuseqaqarfiusariaqarput"
Akileraarnermut atugarissaanermullu ataatsimiititaliarsuaq, 2011

"Ilinniagaqarsimanngitsunut piginnaasanik ineriartortitseqqinneq (PKU) Naliliineq 2007-2011"
PEMA, Inuussutissarsiornermut Suliffeqaqarnermullu Naalakkersuisoqarfimmu,
maaji 2013